

(Net)werken van onderop bij platteland vernieuwing

Hoe komt het dat bewoners nauwelijks participeren?

Bewoners als projectontwikkelaar

Als projectontwikkelaars niet willen luisteren naar bewoners, doen bewoners het toch zelf

Jeugdopbouwwerk in Internationale Betrekkingen

Over de waarde van een bezoek aan Nederland voor Fomtugol

Werk voor de wijk in Nijmegen

Hoe bewonersorganisaties een stichting oprichtten om mensen in hun wijken weer aan het werk te helpen

Ten geleide

Colofon

MO/Samenlevingsopbouw is een vakblad van, voor en over de samenlevings- en opbouwpraktijk. Het verschijnt tenminste acht maal per jaar.

Samenstelling en redactie:

Fenny Gerrits (eindredactie), Greet Hettinga, Wil van de Leur, Chris Veldhuysen en Kees Stuurup.

Administratieve ondersteuning:

Patty Schellekens en John Struiken.

Cartoon pag. 11: Marnix Rueb

Foto/illustratie omslag:

Fotoburo/studio Bart van Hattem

Vormgeving/DTP: John Struiken

Druk: Stimio Meteren.

Abonnementen:

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 72,50 voor het eerste en f 69,50 voor het tweede en verdere abonnementen.

Losse nummers kosten f 12,50. (Prijzen exclusief portokosten.)

Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden.

ISSN: 0929-2187.

Redactie en administratie:

Prinsegracht 51,
2512 EX Den Haag,
Telefoon: 070-380 4431,
faxnummer: 070-380 9973.

E-mail Internet:
lcpobouw@xs4all.nl

Advertentie tarieven zijn op aanvraag verkrijgbaar.

Kopijsluitingsdatum volgende nrs: 15-11-'98, 01-01-'99

In deze editie treft u veel variatie aan. We beginnen met plattelandsonwikkeling. In een helder artikel zet Mark Pen de kern van zijn afstudeerscriptie voor Sociale Geografie neer.

Met 'Bewoners als projectontwikkelaar' doet het Bijlmermuseum van zich spreken. Vakgenoten die nuttige tips hebben voor deze groep Bijlmer-bewoners kunnen dit via de redactie kenbaar maken. Ook in deze MO weer een bijdrage van Sikko Cleveringa over Fomtugol: hoe gaat de groep verder in Burkina Faso? De ontwikkeling van de opleiding van opbouwwerkers wordt nauwzettend gevolgd door Harry Broekman, getuige zijn boekbespreking van het nieuwste boek van Marcel Spierts.

Verder wil de redactie u attenderen op de bijdragen van Mariet Paes en Jan Willem Duyvendak, die op de sectorbrede conferentie Voorbij het Product (met een aantal vakgenoten) het opbouwwerk vertegenwoordigden.

Daarnaast vindt u de gebruikelijke rubrieken: Kiosk, Stad en Land, de cartoon van Marnix Rueb en een interview, dit keer met Tineke van den Klinkenberg (Forum).

De column is deze keer geschreven door Kees van de Vijver.

Ook is er een aflevering van Globaal opgenomen.

Inhoud

- 3 (Net)werken van onderop bij plattelandsvernieuwing, Mark Pen
- 4 Conferentie 'Over Bruggen', Prisma
- 5 Column: Haagse Waarden, Kees van de Vijver
- 6 De Buurt-ontwikkelings-Maatschappij in Antwerpen, Chris Veldhuysen
- 7 Bewoners als projectontwikkelaar, Bernadette de Wit en Henno Eggenkamp
- 11 Cartoon, Marnix Rueb
- 12 Globaal, Fred Staffeu
- 14 Jeugtopbouwwerk in Internationale Betrekkingen, Sikko Cleveringa
- 18 Kiosk, Jos van Meeuwen
- 23 Het wordt een belangrijk jaar voor de opleiding van opbouwwerkers, Harry Broekman
- 24 Bericht van de uitgever
- 25 Interview: Van achterstands- naar multicultureel beleid, Fenny Gerrits
- 26 Buurtmeesters als basiswerker leefbaarheid in Roosendaal, Chris Veldhuysen
- 28 LSA landelijke GSB dag
- 29 Werk voor de Wijk in Nijmegen, Ed Kooger
- 30 De dubbelzinnigheid van vraaggericht werken, Mariet Paes
- 31 Voorbij het product, Jan Willem Duyvendak
- 32 Personeelsadvertentie
- 33 Stad en Land, Fenny Gerrits
- 36 Panel Toetsing Inzet & Uitkomst van Werkaanheden op Maatschappelijk Terrein

Een uitgave van:
St. Landelijk Centrum Opbouwwerk

Relaties tussen burgers, boeren en bestuurders in het landelijk gebied (Net)werken van onderop bij plattellandsvernieuwing

door Mark Pen, sociaal geograaf

In opdracht van het Landelijk Centrum Opbouwwerk (LCO) is in de eerste helft van 1998 onderzoek gedaan naar de inbreng van bewonersorganisaties bij de 'vernieuwing' van het landelijk gebied. In verschillende beleidsnota's wordt de laatste jaren voortdurend geschreven over het belang van samenwerking tussen zoveel mogelijk partijen bij plattellandsvernieuwing. Voor het LCO is vooral de inbreng van bewonersorganisaties van belang. Uit gesprekken met kenners van het landelijk gebied blijkt echter dat de participatie van bewonersgroepen in plattellandsvernieuwing uiterst gering is. In het onderzoek is gezocht naar een verklaring voor het gebrek aan inbreng van bewonersgroepen bij de besluitvorming over plattellandsvernieuwingprojecten.

'Van onderop'

De doelstelling van plattellandsvernieuwing is het positief beïnvloeden van de ontwikkeling van de sociale en economische structuur in het landelijk gebied. Deze ontwikkeling moet tot stand komen door samenwerking tussen verschillende partijen: bewoners, landbouw, natuur en recreatie moeten 'nieuwe' samenwerkingsverbanden met elkaar aangaan. 1) Verder heeft plattellandsvernieuwing over het algemeen invloed op de ontwikkeling van de leefbaarheid in het landelijk gebied. Daarom hebben dorpsorganisaties belang bij plattellandsvernieuwing. De overheid stimuleert plattellandsvernieuwingprojecten door subsidiëring van projecten.

Uit verschillende onderzoeken 2) blijkt dat plattellandsvernieuwingprojecten vooral worden opgezet en uitgevoerd door actoren afkomstig uit de kringen rondom landbouw, natuur en recreatie (zie figuur 1). Daarnaast spelen hogere overheden zoals het rijk en de provincies een dominante rol in het vernieuwingsproces. Dit komt doordat zij zeggenschap hebben over welke projecten wel en niet in aanmerking komen voor subsidie. Projecten die in de afgelopen jaren subsidie ontvingen hebben bijvoorbeeld betrekking op de heroriëntatie van de landbouwsector, de ontwikkeling

van fiets- en wandelpaden en de aanleg van natuurterreinen. Ondanks de wens van veel dorpsbelangenverenigingen om bij te dragen aan de ontwikkeling van hun leefomgeving, zijn zij over het algemeen niet betrokken bij het overleg over projecten.

N-Drenthe en ZW-Friesland

Het onderzoek naar de oorzaak van het gebrek aan inbreng van bewonersorganisaties bij plattellandsvernieuwingprojecten is gedaan door middel van een reconstructie van het besluitvormingsproces. Voor elk project kan achteraf worden nagegaan welke actoren op welk moment betrokken waren bij de totstandkoming van het project. Zo kan ook worden bekeken waarom bepaalde actoren wel en andere niet zijn betrokken bij het overleg.

In de plattellandsgebieden Noord-Drenthe en Zuidwest-Friesland is nagegaan in hoeverre

uitvoering van een omgevingsplan voor een dorp. Zoals verwacht bleken bewonersorganisaties voor zeven van de acht onderzochte projecten nauwelijks een partner bij het overleg over de plannen.

Oorzaken

Uit het onderzoek kwamen enkele oorzaken voor het gebrek aan samenwerking tussen de verschillende actoren naar voren. Allereerst vormen bewonersorganisaties een relatief zwakke actor in het netwerk van organisaties dat zich bezighoudt met plattellandsvernieuwing. Dit wordt vooral veroorzaakt door het gebrek aan een professionele organisatiestructuur. Mede hierdoor hebben zij nauwelijks de mogelijkheid om te participeren in projecten, terwijl de ontwikkeling van de leefbaarheid in het geding is. Ten tweede komen de belangen van boeren en bewoners in het landelijk gebied niet over-

bij plattellandsvernieuwingprojecten die subsidie ontvangen van de rijksoverheid, wordt samengewerkt door verschillende partijen. Er zijn enkele projecten onderzocht die een aantoonbare invloed hebben op de leefbaarheid in kleine dorpen. Onderzochte projecten zijn bijvoorbeeld: de aanleg van twee mini-campings, de ontwikkeling kanotoerisme en de

een. Terwijl burgers baat hebben bij de ontwikkeling van de leefbaarheid in het algemeen, zijn boeren vooral geïnteresseerd in de voortgang van het eigen bedrijf. Ten derde blijken het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de provincies de belangrijkste actoren bij de totstandkoming van de projecten omdat deze gaan over de

toekenning van subsidie. Hoewel het stimuleren van samenwerking op lokaal niveau een doelstelling is, is dit voor het verstrekken van geld geen criterium. Ten vierde is gebleken dat hoewel de ministeries van VWS en VROM zijn betrokken bij de formulering van het beleid, deze nauwelijks een rol spelen bij de uitvoering van het beleid. Juist deze ministeries zouden zich sterk kunnen maken voor de inbreng van stakeholdersorganisaties bij plattelandsvernieuwing.

Hoe nu verder?

Wanneer het wenselijk is dat bewonersgroepen in de toekomst meer participeren in plattelandsvernieuwing zal er voor moeten worden gezorgd dat zij hun positie in het lokale en regionale netwerk kunnen versterken. Vooral geld kan een belangrijke rol spelen. Als bewonersgroepen de beschikking krijgen over een budget om een sterkere onderhandelingspositie te creëren, zouden leefbaarheidsaspecten meer aan bod kunnen komen in plattelandsvernieuwing. Daarnaast kan samenwerking tussen zoveel mogelijk actoren als criterium worden gesteld bij de toekenning van subsidie aan plattelandsvernieuwingprojecten. Op deze wijze kan aan de lokale netwerken en het 'werken van onderop' een positieve impuls worden gegeven.

Het onderzoeksrapport '(Net)werken van onderop. Burgers, boeren en bestuurders in relatie tot leefbaarheid en plattelandsvernieuwing' (50 pp.) is te verkrijgen bij de Afdeling Projectontwikkeling Platteland van het Landelijk Centrum Opbouwwerk in Zwolle. Bel voor meer informatie ir. Henk Rozema of drs. Jannie Schonewille, telefoon: 038 - 42 32 112.

1) Zie:

- * 'Buiten leven in Nederland (deel 1 en 2)'. Werkgroep Plattelandsvernieuwing (1995) Den Haag: Ministerie van LNV/VROM;
- * 'Vernieuwing van het landelijk gebied. Een verkenning van strategieën voor een gebiedsgerichte aanpak'. Driessen, P.P.J., P. Glasbergen, P.P.P. Huigen & F. Hijmans van den Bergh (1995) Den Haag: VUGA Uitgeverij B.V.

2) Deze onderzoeken zijn:

- * 'Over de kwaliteit van plattelandsontwikkeling. Opstellen over doeleinden, sociaal-economische impact en mechanismen'. Broekhuizen, R. & J.D. van der Ploeg (1997). Studies van Landbouw en Platteland nr. 24. Landbouwuniversiteit Wageningen;
- * 'Atlas van het vernieuwend platteland'. Broekhuizen, R., L. Klep, H. Oostindie en

J.D. van der Ploeg (red.) (1997) Doetinchem: Misset Uitgeverij BV;

- * 'Sturing van ontwikkelingen in het landelijk gebied. De aard en typologie van plattelandsontwikkelingsprojecten.' Jong, R. de (1997) Afstudeeronderzoek. Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen;
- * 'Fietsen of vernieuwen: de projecten plattelandsvernieuwing (cluster III) in evaluatie.' LEI/DLO (1997) Den Haag: Landbouweconomisch Instituut, afdeling Structuuronderzoek;
- * 'Nieuwsgierig naar vernieuwing: tussentijdse evaluatie beleidsthema plattelandsvernieuwing'. Ministerie van LNV, Ministerie van VROM & Interprovinciaal Overlegorgaan (1998) Utrecht: ERM Nederland BV;
- * 'Waardering van het waardevol cultuurlandschap. Evaluatie van twee jaar WCL Noord-Drenthe.' Plantinga, J. (1997) Afstudeeronderzoek. Groningen: Van Hall Instituut/Provincie Drenthe.

Conferentie

'Over Bruggen'

Op zoek naar de gewenste samenwerking tussen gemeenten, educatieve instellingen en welzijnsinstellingen bij de aanpak van grote infra-structurele vraagstukken.

De sector volwasseneneducatie staat voor strategische beleidskeuzes. Wordt educatie alleen maar ingezet als voorfase van beroepsopleiding? Is 'employability' het enige doel van educatie of ook sociale zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie?

Vertegenwoordigers van bestaand en nieuw particulier initiatief, zoals sportverenigingen, belangenverenigingen en actiegroepen vragen steeds meer aandacht en ondersteuning van deskundigen. Niet alleen het opbouwwerk, maar ook vrijwilligerscentrales zijn hierin een belangrijke schakel.

Gemeenten vinden het een grote opgave, vanwege verschillen in subsidievoorwaarden en cultuurverschillen om een brug te slaan tussen educatieve en welzijnsvoorzieningen rondom een maatschappelijk vraagstuk.

Wie neemt het initiatief?

In het programma zitten inleidingen, discussie-cirkels 'Over bruggen, een brug te ver?' en projectpresentaties 'Een brug geslagen.'

Dinsdag 1 december, van 9.30 uur tot 16.30 uur, in de Postelse Hoeve in Tilburg.
De kosten voor de conferentie, inclusief lunch, bedragen f 95,-.

Uitgebreide folder en het aanmeldingsformulier zijn op te vragen bij:

Prisma,
Brabantse ondersteuningsinstelling,
Yvon Sminia,
telefoon: 013-544.14.40.
of via de fax: 013-544.06.05

door professor Kees van der Vijver, TU Twente

Haagse Waarden

De secretaris-generaal van het ministerie van Economische Zaken, Van Wijnbergen, schreef onlangs dat de economische ontwikkelingen hem zorgen baren. Hij vreesde een groter financieringstekort en pleitte voor het hanteren van een behoudzamer groeiscenario. Hij deed dat op een wijze die past bij zijn statuus: analytisch, onderkoeld, voorzichtig van toonzetting. Het werd hem niet in dank afgenomen. Minister Jorritsma verklaarde haar hoogste ambtenaar tot de orde te zullen roepen. Hij mag in het vervolg alleen nog zijn mond open doen met haar toestemming. We hebben hier te maken met een oud Haags dilemma: de ambtelijke onderworpenheid versus wat wel de vrijheid van meningsuiting wordt genoemd, maar wat gewoonlijk veel meer lijkt op het geven van een visie naar aanleiding van feitelijke ontwikkelingen met mogelijk ongewenste maatschappelijke gevolgen. Uit dit dilemma voortvloeiende conflicten hebben de laatste weken vaker de krant gehaald.

Het monopoliseren van werkelijkheidsdefinities lijkt onderdeel te zijn van een meer omvattende strategie waarmee 'Den Haag' te kennen geeft haar positie te willen versterken. Andere voorbeelden van deze strategie zijn de toenemende regelzucht (eerder omschreven als het 'juffrouw Ooievaar-syndroom': overal wordt die grote snavel ingestoken) en de groeiende sanctioneringsdrift. Naarmate de politiek frequenter roept dat 'het primaat' bij haar ligt, zullen deze strategieën steeds noodzakelijker worden.

Een zorgwekkende ontwikkeling, met name als het gaat om het beperken van de vrijheid van meningsuiting. Natuurlijk mag het niet gaan om losse flodders die te pas en te onpas over de Nederlandse bevolking worden uitgestooid. Maar diversiteit van meningen over feiten is van groot belang. Een alom als uiterst deskundig beschouwde man als Van Wijnbergen roept niet zonder reden. Hij verwoordde wat velen voelden. Als de eenheid die Paars II wil uitstralen betekent dat alleen de officiële lezing van de politiek telt, dan komt dat haar geloofwaardigheid niet ten goede.

Een zorgwekkende ontwikkeling, ook omdat men er gerechtvaardigd aan kan twifelen of de werkelijkheidsdefinities van het politieke systeem op voorhand de voorkeur verdienen. Dat geldt niet alleen op economisch terrein, maar ook op het gebied van milieu (Schiphol), het onderwijs (studiehuus) en de veiligheidszorg. Op dit laatste terrein is een en andermaal gebleken dat de manier waarop de overheid de werkelijkheid definieert de onveiligheidsproblemen eerder vergroot dan verkleint. Zo schrijven Kelling en Coles, twee gerenommeerde Amerikaanse onderzoekers op het terrein van veiligheid en politiek, vrij vertaald:

'De discontinuïteit tussen het misdaadprobleem zoals dat wordt gedefinieerd door nationale politici en beleidsmakers, en de intuïtie van burgers ... is in twee opzichten problematisch. In de eerste plaats omdat het onwaarschijnlijk is dat het beleid op landelijk niveau de burger ooit tevreden zal stellen en, in de tweede plaats, omdat de

'boven' vervaardigde beleidsplannen waarschijnlijk nooit veel invloed zullen hebben op misdaad, hoe het ook wordt gedefinieerd.'

Dit was precies de reden waarom de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie en het Landelijk Centrum Opbouwwerk een aantal jaren geleden hebben besloten een project te starten op het terrein van de veiligheid, waarbij juist de werkelijkheidsdefinities van burgers centraal staan. De twee organisaties wilden, in de woorden van Piet Reckman, burgers niet benaderen als lijdend voorwerp, zelfs niet als meewerkend voorwerp (het optimale waartoe de politiek in staat lijkt), maar als onderwerp. Hun belevingen moeten centraal staan. Die belevingen zijn uiteraard niet eensluidend, maar je kunt er tenminste over praten. Je kunt dan toegroeien naar werkelijkheidsbeelden die in ieder geval tot op zekere hoogte gedeeld worden. En het gaat over thema's die mensen herkennen, die ze voelen, waarmee ze iets kunnen. Juist discussies over werkelijkheidsbeelden zijn van groot belang. Naarmate onze samenleving pluriformer wordt en de ontwikkelingen elkaar sneller opvolgen, worden ze des te belangrijker.

De ervaringen hebben inmiddels geleerd dat bij een dergelijke betrokkenheid van burgers zelf, de onveiligheid heel wat beter beheersbaar lijkt dan men vroeger ooit voor mogelijk had gehouden. Zozeer zelfs, dat in wijken waarin hiermee wordt geëxperimenteerd, een politieman concludeert dat zijn aanwezigheid in de wijk veel minder nodig is dan vroeger, en dat een opbouwwerker in een andere wijk zegt: 'er is hier helemaal niet meer blauw op straat nodig, de mensen hebben zelf de problemen in de hand.' Dergelijke ervaringen onderstrepen het belang van een gezamenlijke aanpak vanuit de samenleving. Dat zou ertoe kunnen leiden dat de problemen vaker en eerder kunnen worden opgelost. Maar ja, opgeloste problemen, en wie heeft daar nu wat aan?

□

De Buurt-Ontwikkelings-Maat in Antwerpen

door Chris Veldhuysen

De laatste tijd zijn diverse artikelen verschenen over buurtbeheerbedrijven. De belangstelling voor dit instrument voor wijkbeheer neemt nog steeds toe. Op het eerste gezicht hebben buurtbeheerbedrijven veel overeenkomst met de Buurt Ontwikkelings Maatschappij (BOM) in Antwerpen. Ook hier is veel aandacht voor de inzet van langdurig werklozen en ook hier in de inzet op wijkniveau. Maar de BOM in Antwerpen speelt vooral een centrale rol in de ontwikkeling van een strategie voor wijkontwikkeling. Het Laboratorium Leefbaarheid neemt op 27 november een kijkje in de keuken van onze Zuiderburen.

Wijkontwikkeling in Antwerpen

In het begin van de jaren negentig krijgt wijkontwikkeling als strategie in Antwerpen handen en voeten. Het is de opvolger van het kansarmoedebestrijdingsbeleid, dat vooral een doelgroepenbeleid is. Eind jaren tachtig wordt geconstateerd dat de aansluiting van dit beleid op hardere sectoren als economie, werkgelegenheid en huisvesting ontbreekt. Daarom wordt gekozen voor de nieuwe aanpak van wijkontwikkeling. In deze aanpak spelen twee organisaties een hoofdrol:

- De Buurt-Ontwikkelings-Maatschappij (BOM)
- De Stedelijke Ontwikkelingsmaatschappij Antwerpen (SOMA)

De BOM

De BOM (Buurt Ontwikkelings Maatschappij) werd in 1990 opgericht als een samenwerkingsverband van acht organisaties uit de overheids- en particuliere sector:

- * het gemeentebestuur van Antwerpen;
- * het Openbaar Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling (OCMW)-Antwerpen;
- * de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB);
- * de Stichting Welzijnszorg Provincie Antwerpen;
- * de Koning Boudewijnstichting (tot 1997);

- * RISO (opbouwwerk en samenlevingsopbouw);
- * Universiteit van Antwerpen;
- * Gewestelijke Ontwikkelings Maatschappij (GOM)-Antwerpen (na 1997).

Kenmerkend voor de BOM is:

- Het is een organisatie van partners die weten dat ze van elkaar afhankelijk zijn om aan de wijk een nieuw leven te geven, op een meer bedrijfsmatige wijze vorm gegeven. Er is een uitvoeringsorganisatie met veel autonomie en een Raad van Bestuur waarin de deelnemende partners zitting hebben.
- Er is een kernstaf van deskundigen die alert zijn op allerlei subsidiemogelijkheden en aangrijpingspunten voor projectontwikkeling in de wijk.
- Er is een brede groep van buurtactoren die als klankbord fungeren.
- Er is een aanspreekpunt in de wijk. Hierdoor is de BOM ook zichtbaar aanwezig.

De BOM is gestart in het vooroorlogse noorden van Antwerpen en verplaatst nu het werkgebied meer en meer naar de naoorlogse zuidrand. De impuls die de BOM heeft gegeven aan de ontwikkeling van Antwerpen-Noord moet het nu zien te realiseren in Antwerpen-Zuid.

De SOMA

De SOMA (Stedelijke Ontwikkelingsmaatschappij Antwerpen) heeft als belangrijkste taak het evalueren van projecten die door het Sociaal Impuls Fonds (SIF: de Vlaamse variant van sociale vernieuwing/grote stedenbeleid) worden gefinancierd. De SOMA is tevens verantwoordelijk voor het opstellen van wijkontwikkelingsplannen. In Antwerpen-Noord wordt dat samen met de BOM gedaan. De SOMA ontwikkelt met de zeven sociale huisvestingsmaatschappijen (de Antwerpse wonincorporaties) een leefbaarheidsplan en fungeert hierbij als schakel tussen de praktijk en het bestuur.

Wijkontwikkeling

De BOM en SOMA hebben een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van instrumenten voor wijkontwikkeling. De BOM heeft als aanjager, projectontwikkelaar en vormgever gefungeerd. Vormgever van participatie, van wijknetwerken van organisaties en bewoners. De SOMA fungeert als schakel naar het proces van bestuurlijke vernieuwing. Wijkontwikkeling kent nu een viertal belangrijke instrumenten:

1. Impulsaanpak: Een gerichte middelenstroom voor een aantal jaren om een netwerk van wijkactoren te ontwikkelen dat verdere wijkontwikkeling kan dragen. Het Sociaal Impuls Fonds.
2. Wijkontwikkelingsplan: Een plan dat de ontwikkelingslijnen schetst en richtinggevend is voor het beleid van de verschillende actoren.
3. Wijkmanagement en een wijkmanager: Het voortdurend werken en versterken van het partnerschap is de wijk. Het voortdurend initiëren van activiteiten en projecten.
4. Programmabeheer: Het op een programmatische manier kanaliseren en inzetten van een middenstroom naar wijk.

Projecten

De BOM heeft op diverse terreinen projecten gerealiseerd:

- * ATEC: Een centrum waar langdurige werkloze arbeidsmarktgerichte opleidingen rond nieuwe technologieën krijgen.
- * Werkwijzer: Bundeling van het aanbod aan arbeidsbegeleiding op wijkniveau. Essentieel daarin is de rol van de WeerWerkconsulent.
- * Leerwerkprojecten: Waarin leerlingen uit het deeltijds onderwijs bouwen aan collectieve voorzieningen (sporthal, opleidingscentrum, renovatie schoolgebouw)
- * Bedrijfscentrum NOA: Voor 26 startende ondernemers om nieuw economisch draagkracht in de wijk terughalen.
- * WoonWijzer: Advies en begeleiding bij particuliere woningverbetering gekoppeld aan technisch advies en huren van gereedschap tegen voordelig tarief.

Koop je eigen flatgebouw

Bewoners als projectontwikkelaar

door Bernadette de Wit en Henno Eggenkamp, stichting Bijlmermuseum, Amsterdam

- * Bouwblokrenovatie: Premievoorfinanciering en intensieve bewonersbegeleiding.
- * Het Zilvertopcomplex: In een aantal hoogbouwcomplexen begeleiden van renovatie, het opzetten van een systeem van gescheiden huisvuilverzamelingen inrichten van een seniorenlokaal.
- * Wijkgazet: Wijk- en videokrant, waaraan ook scholen meewerken.
- * Cultuurwijzer: Informatie over en ondersteuning van culturele initiatieven in de wijk.

Programma werkbezoek

Het programma begint vroeg, van 10.00 uur 's ochtends tot circa 4 uur 's middags. Na een inleiding over de BOM en SOMA als instrumenten voor wijkontwikkeling en bestuurlijke vernieuwing zullen we een aantal door de BOM gerealiseerde projecten bezoeken, zoals ATEC, het opleidingscentrum nieuwe technologieën, een door verklozen uit de wijk gerenoveerde buurtvoorziening; een bedrijventrum en het Zilvertopcomplex: de aanpak van problemen rond een aantal hoogbouwcomplexen. De lunch wordt verzorgd door het sociaal restaurant 'De Zeven Schaken', ook één van de door de BOM gerealiseerde projecten.

Over Antwerpen, BOM, SOMA, Wijkontwikkelingsplannen en de verschillende projecten is veel documentatie beschikbaar. Eén deel van de documentatie wordt toegestuurd na aanmelding. Eén deel zal ter plekke worden uitgereikt.

Aanmeldingen en inlichtingen:

- * Laboratorium Leefbaarheid, p/a NIRDV, Inge Drontman, telefoon: 070-302 8425. (Postbus 30833, 2500 GV, Den Haag).
- * Het Landelijk Centrum Opbouwwerk, Chris Veldhuysen, telefoon: 070-380 4431.

Wonen is een gevoel. Probeer zo iets intiem maar eens over te brengen aan politici, corporaties en ambtenaren die voortvarend een wijk op de schop nemen. In het septembernummer van MO Samenlevingsopbouw sloeg Adri Duivesteijn de spijker op de kop: wonen moet 'van binnenuit' worden benaderd. Bewoners van de Bijlmer hebben een revolutionair plan bedacht om de herstructureringsinvasie het hoofd te bieden en zeggenschap te krijgen over hun woongevoel.

Sinds begin jaren negentig is een aantal woningcorporaties doende hun woningbezit gedeeltelijk aan de huurders te verkopen. De corporaties willen hiermee de leegloop van sociaal en financieel sterker staande bewoners uit de buurt stoppen. Daarnaast is afslanken een goed middel om de exploitatie rendabeler te maken. Door een deel van de sociale woningvoorraad uit te ponden, verkrijgen corporaties meer liquide middelen. Vanuit een betere vermogenspositie kunnen zij meer dure huur- en koopwoningen bouwen voor de middengroepen. De Bijlmermeer is niet de enige 'achterstandswijk' waar sprake is van selectieve migratie van middengroepen naar buurten met een sociaal veiliger imago een hogere status. Het regeringsbeleid is daarbij een grote verleider: heb je een modaal inkomen of hoger, dan ben je een dief van je eigen portemonnee als je jaar in, jaar uit huurverhogingen accepteert en de fiscale voordelen van een eigen huis aan je neus voorbij laat gaan.

Ook de jarenlange 'campagne' van pers en politiek om de Bijlmer als stedenbouwkundig monster te definiëren en de grotendeels zwarte bevolking als probleemgeval - samengevat in de metafoor 'getto' - is niet zonder gevolgen gebleven. Bewoners hebben dit negatieve imago verinnerlijkt. Vertrek uit de sociale hoogbouw staat gelijk aan een beter leven, achterblijven als verliezen.

Met name de Kamerleden Adri Duivesteijn (PvdA) en Peter Jan Biesheuvel (CDA)

maken zich sterk voor eigen woningbezit van huurders met een inkomen beneden modaal. Hun motief: een rechtvaardiger inkomenspolitiek - aftrekbare hypotheekrente en vermogensvorming ook voor de minderverdienenden - en meer zeggenschap van bewoners over hun eigen woonomgeving en hun woongevoel.

Als eigenaar heb je immers meer invloed dan een huurder. Je bent niet langer afhankelijk van een sociale instelling, met alle bevoogding van dien: je bent zelf juridisch partij geworden. Je participeert uit dien hoofde vanzelfsprekend in het maatschappelijke systeem en je ontsnapt aan historisch bepaalde, etnisch-culturele stereotypen. Een eigenaar zal zich eerder bekommeren om de woonomgeving omdat hij daar economisch belang bij heeft en omdat hij zich moet houden aan het Reglement van de VvE. Eigenaren vormen een leefgemeenschap en zijn op elkaar aangewezen bij een juist gebruik van het gebouw. Verantwoordelijk, kostenbewust gedrag ligt dan eerder voor de hand.

In een groot flatgebouw, waar iedereen op een instrumentele manier van elkaar en van gemeenschappelijke voorzieningen als liften en binnenstraten afhankelijk is, moet je beginnen bij het verbeteren van die instrumentele relaties. Het probleem ligt niet bij veel culturen of veel allochtonen. In de Bijlmer kun je alleen via die instrumentele weg werken aan (interculturele) sociale cohesie, door bewoners verantwoordelijk te maken voor hun eigen leefbaarheid en hen daarbij te ondersteunen. Het voordeel daarvan is dat etnische afkomst er niet langer toe doet: iedereen wil leefbaar en betaalbaar wonen. Bovenal sluit meer zeggenschap aan bij het gegeven dat wonen een essentieel onderdeel is van het dagelijks leven van mensen. Wonen moet van binnenuit en van onderop worden benaderd.

Herstructurering in de Bijlmer

Met de 'Vernieuwing' van de Bijlmermeer, de naam voor de in 1992 ingezette herstructurering, probeert de politiek de uittocht van beterverdienenden tegen te gaan

en de verloedering een halt toe te roepen. Door hoogbouw in de sociale huursector te vervangen door voornamelijk lage koopwoningen binnen een meer gangbare stedenbouwkundige opzet biedt de politiek zittende bewoners de kans op een wooncarrière binnen de Bijlmer. Daarnaast wil men meer mensen uit de middengroepen naar de Bijlmer lokken.

Deze aanpak van achterstandswijken past in de gedachte van politici dat sociale problemen kunnen worden opgelost door een wijk op de schop te nemen. Fysieke menging - van woonmilieus, inkomensgroepen en in de Bijlmer ook verkeer - is in die visie het antwoord op segregatie, ofwel 'de eenzijdige concentratie van zwart, arm en crimineel' zoals oud-wethouder Louis Genet (PvdA) en de vorige directeur van Nieuw Amsterdam René Grotendorst (ex-CPN, nu PvdA) dit kwetsend hebben genoemd. In de Bijlmer wordt de bestaande fysieke structuur door de politiek zelfs als oorzaak van de segregatie beschouwd. In die opvatting is de woonbeleving geheel weggedefinieerd.

In 1990 nam de Amsterdamse gemeenteraad een principebesluit over de herstructurering, op basis van de aanbevelingen van een adviesbureau. Bewoners zijn bij de hoofdlijnen van dit vergaande besluit niet betrokken. Een kwart van de sociale hoog-

bouw moet worden gesloopt, om plaats te maken voor laagbouw, een ander kwart zou worden geherpositioneerd (in een ander marktsegment gebracht). De resterende hoogbouw moet een renovatiebeurt ondergaan en zou worden doorgeëxploiteerd als sociale huur.

De voor bewoners meest dramatische en grimmige passage in dit principebesluit vermeldt dat de stedenbouwkundige opzet van de Bijlmermeer (zie kader) 'drastisch' moet worden 'doorbroken' om de Bijlmer uit het slop te halen.

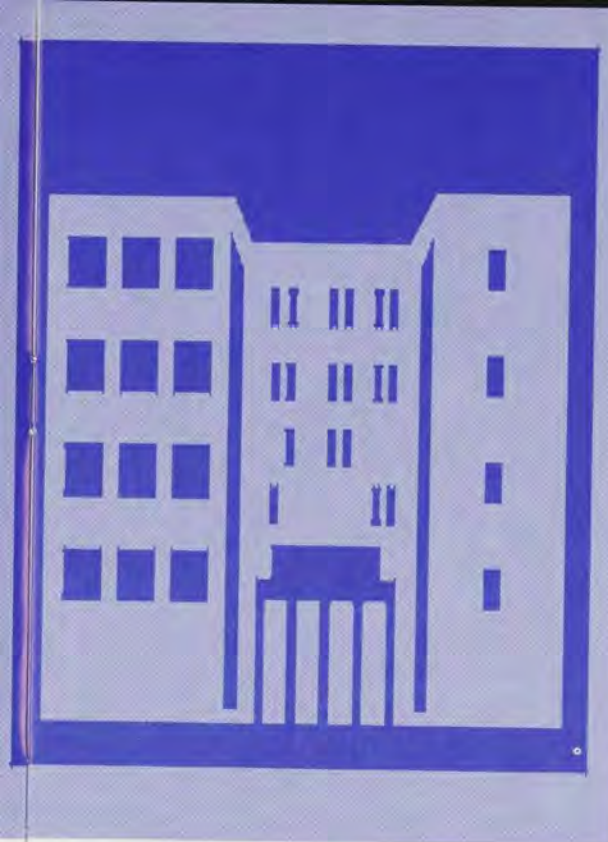
Volgens de bewoners is nooit aangetoond dat die vooronderstelling op waarheid berust. De Bijlmermeer heeft grote kwaliteiten, met zijn ruime opzet en overdadig groene, autovrije woonpark. Die kwaliteiten worden in het 'wens- en verwensdenken' van de 'vernieuwers' niet erkend. Bovendien los je sociale en beheerproblemen niet op met fysiek herstructureringsgeweld. Weliswaar staat in genoemd principebesluit dat de 'Vernieuwing' naast een ruimtelijke component ook een oplossing moet bieden voor sociaal-economische en beheerproblemen, maar die andere twee pijlers krijgen nauwelijks bestuurlijke aandacht en er wordt slechts bescheiden in geïnvesteerd. De bewoners willen vooral de zeggenschapsverhoudingen en de werkwijzen 'dras-

tisch' doorbreken, maar op deze terreinen blijft de status quo in stand. In elk geval staat vast dat sloop van een kwart van de flats en de verkoop van weer een kwart van het hoogbouwbezit goed is voor de kas van Nieuw Amsterdam. En de voorwaarde voor de gigantische steun van Centraal Fonds en rijksoverheid (f 850 miljoen) was dat de noodlijdende corporatie binnen tien jaar een sluitende exploitatie moest bereiken.

Bewoners als projectontwikkelaars

Het eerste verkoopplan van Nieuw Amsterdam behelste het uitletten van gehele gebouwen aan een beleggingsmaatschappij of projectontwikkelaar. Die kon er dan luxe appartementen van maken voor kapitaalkrachtige bewoners. In de saneringsaanvraag van Nieuw Amsterdam uit 1992 staat dat de gegadigde een heel gebouw kan afnemen tegen de boekwaarde, nog verminderd met een extra kwantumkorting van f 6000 tot f 8000 per woning.

Niettemin was deze gunstige deal voor geen enkele belegger interessant genoeg. Nieuw Amsterdam besloot daarop om zelf de verkoop van haar bezit aan de eigen klanten ter hand te nemen; echter pas na een renovatiebeurt onder haar regie. Het parool was: voorzichtig de markt aftasten en mondjesmaat verkopen.

Al snel bleek dat in de laagbouwbuurt Kantershof de koopcontracten als warme broodjes over de toonbank gingen. Ook in de flat Hoogoord hebben veel huurders hun woning gekocht. De terughoudendheid van Nieuw Amsterdam spoort niet met de koopwens harer cliënte; er zijn wel degelijk genoeg mensen met vertrouwen in de Bijlmerhoogbouw. Ook in Kikkenstein, het eerstvolgende complex dat zal worden gerenoveerd, staan al sinds een steekproefenquête veel bewoners te trappelen om te kopen. Het verkoopplan sprak zich snel rond. De eerste kooplustigen uit deze voor Bijlmerbegrippen redelijk welstandige flat zijn zelfs reeds verhuisd naar een woonhuis elders; begeerte had hen aangeraakt en zij konden niet wachten totdat Nieuw Amsterdam klaar zou zijn met de renovatie. Vorig jaar bedacht de stichting Bijlmermuseum (zie kader) haar eigen variant op het verkoopplan. Op een informatie-avond werd het idee gelanceerd om in een flatgebouw, bijvoorbeeld Kikkenstein, een honderdtal huurders uit te dagen om als projectontwikkelaar op te treden. Nog afgezien van details, zouden de initiatiefnemers met elkaar kunnen afspreken dat ieder een hypotheek neemt van f 150.000,- of meer voor de aankoop van het eigen appartement, waarbij de 'overwaarde' wordt

Bovendien leidt renovatie onder regie van Nieuw Amsterdam tot een hogere prijs per appartement.

Voordelen 'Koop je eigen flat'

Het voordeel van dit idee is groot: de vervalspiraal wordt omgezet in een bloeispiraal. Die vervalspiraal is ontstaan doordat een slechte marktpositie van zo veel sociale hoogbouw in één wijk, maatschappelijke non-participatie van veel bewoners - ze stemmen niet, werken niet, ondernemen niets en voelen zich niet betrokken - en falend beheer door Nieuw Amsterdam op elkaar inwerken.

Hoe werkt dat voordeel? Bij dit plan gaat een aantal maatschappelijk opwaartse processen elkaar positief beïnvloeden. Je behoudt meer welstandige bewoners voor de Bijlmerhoogbouw. Je stimuleert de ondernemende voorbeeldrol van de witte én zwarte middenklasse. Je geeft later ook minder kapitaalcrachtige bewoners een kans om aan een eigen huis te komen. Aldus bied je mensen een wooncarrière binnen de hoogbouw.

Doordat de eigenaren een vermogen opbouwen en dankzij belastingvoordelen en lagere woonkosten ook meer besteedbaar inkomen krijgen, vergroot je de sociaal-economische draagkracht van de huidige

gebruikt voor een fonds. Dat dient als basis om de resterende huurwoningen mee te kopen.

Het plan kan worden verwezenlijkt indien Nieuw Amsterdam, inmiddels gefuseerd met Patrimonium, bereid is om haar oorspronkelijke bod aan projectontwikkelaars gestand te doen: een geheel gebouw tegen boekwaarde minus korting. De koopprijs zou dan neerkomen op een bedrag tussen de f 20.000 en f 30.000 per appartement, in de huidige staat. Om maximale invloed van bewoners op de renovatie te garanderen, moet de verkoop van het flatgebouw vóór de renovatie plaatshebben.

Bijlmerbevolking. Tevens maak je de flats aantrekkelijker voor nieuwkomers uit de middengroepen. De Bijlmerhoogbouw krijgt een beter imago.

Te verwachten valt dat dit idee de maatschappelijke participatie van Bijlmerbewoners direct zal bevorderen. Ook het beheer zal verbeteren als bewoners meer zeggenschap krijgen over hun eigen woning, hun gebouw en hun leefomgeving. Tot slot is dit idee goed voor de (interculturele) sociale cohesie omdat zowel de eigenaren onderling als ook eigenaren en huurders moeten samenwerken aan een leefbaar, goed beheerd flatcomplex.

Hoe scoort dit plan in vergelijking met de andere vernieuwingsmaatregelen? Het lijkt ons evident dat de resterende Bijlmerhoogbouw niet direct profiteert van sloop of vervangende nieuwbouw, die zoveel positieve publiciteit krijgt. Integendeel - te vrezen valt dat de lage status van de resterende flats slechts wordt bevestigd door bewoners weg te lokken naar de nieuwbouw. Er dreigt een tweedeling binnen de Bijlmer te ontstaan, waartegen het idee van de stichting Bijlmermuseum een goed medicijn lijkt. Het past dan ook uitstekend in de 'Vernieuwing.'

Hoe verder met 'Koop je eigen flat'?

De bewoners gaan de haken en ogen van dit plan niet uit de weg, maar een eerste verkenning naar de haalbaarheid leverde een aantal positieve reacties op. Op beide informatie-avonden voor bewoners in de GK-buurt vroeg men de stichting Bijlmermuseum om door te gaan. Een notaris, de beide overkoepelende belangverenigingen voor huiseigenaren, een makelaar, een Rabobankdirecteur, een bestuurslid van een vereniging van eigenaren in de Bijlmer, een rayonhoofd van Nieuw Amsterdam en Adri Duivestein toonden zich geïnteresseerd en gaven deskundig advies. De beste strategie om dit idee verder te ontwikkelen lijkt een conferentie met alle betrokkenen over de ins en outs van het plan, de voorwaarden en de oplossingen voor knelpunten. Het wetsvoorstel individuele koopbijdrage zou de Bijlmerbewoners enorm vooruit kunnen helpen.

Als dit nummer van MO/Samenlevingsopbouw verschijnt, is er een eerste, oriënterende bespreking geweest van de stichting Bijlmermuseum met de bestuurlijke top van de 'Vernieuwing.' Dit gesprek zou al eerder hebben plaatsgehad, maar het werd op het laatste ogenblik afgezegd, met 'gebrek als belangstelling' als opgegeven reden. De stichting Bijlmermuseum besloot daarop de openbaarheid te zoeken en hield een persconferentie, waarvoor ook de fracties van

deelraad en gemeenteraad, ambtenaren en Nieuw Amsterdam/Patrimonium waren uitgenodigd. Op de dag dat het persbericht verscheen, belde het sectorhoofd van de afdeling ruimtelijke ordening, economie en financiën van het stadsdeel Zuidoost. Er was 'paniek' ontstaan op het stadsdekkantoor en er was sprake van een 'misverstand', want men had wel degelijk belangstelling.

Deze gang van zaken verbaasde de bewoners niet. De interne communicatie op het stadsdeel laat sterk te wensen over en er zijn ernstige coördinatieproblemen. De ambtelijke capaciteit - een eufemisme voor de kwaliteit van geleverde werk - is onvoldoende. Dit wordt ronduit gesteld in een recente ambtelijke notitie over het gebrek aan sturing en afstemming. Het dagelijks bestuur van de stadsdeelraad functioneert niet. Het DB slaagt er niet in het ambtelijke apparaat te besturen en de stadsdeelraad controleert zijn eigen bestuur niet.

De meeste lokale politici zijn incompetent en niet kritisch. Ook de directie van Nieuw Amsterdam is niet capabel genoeg en denkt niet klantgericht.

Los daarvan is het gebrek aan bestuurlijke wil om goede ideeën van bewoners uit te voeren een groot probleem. Bewoners zijn niet erkend als 'partij.' De stichting Bijlmermuseum stelt die partijenkwestie aan de orde in het overleg met de bestuurlijke top. 'Koop je eigen flat' zou een revolutie betekenen in de zeggenschapsverhoudingen. Tot dusverre worden alle beslissingen aangaande de 'Vernieuwing' van boven- en van buitenaf genomen. Het opbouwwerk in de Bijlmerhoogbouw is opgeheven. Blanken zijn de enige etnische minderheid waar nog enige kritische massa voor participatie aanwezig is. Veel bewonerskader is verhuisd en de achtergeblevenen haken af omdat inspraak nooit resultaat heeft. De zaak zit muurvast in Amsterdam-Zuidoost, maar de stichting Bijlmermuseum geeft de strijd voor meer zeggenschap niet op.

Bijlmermeer en Bijlmermuseum

De Bijlmer is opgezet naar ideeën van le Corbusier, waarvan functiescheiding de belangrijkste is: verkeer, wonen, werken en ontspanning krijgen elk een eigen plaats in het stedenbouwkundig ontwerp. Bij de zuidoostelijke stadsuitbreiding ging de gemeente Amsterdam uit van een wegensysteem op halfhoge dreven, waardoor kruisingsvrije doorgangen voor fietsers en voetgangers konden ontstaan. Aan weerszijden van de metro ligt hoogbouw tot op 400 meter van het tracé; daarnaast laagbouw en buurt- en wijkparken tot op meer dan 800 meter van het tracé.

Anders dan de laagbouw kreeg de hoogbouw geen buurtontsluitingswegen, maar garages langs de dreven. De flats kwamen in een autovrij woonpark te liggen en werden via overdekte binnenstraten met de garages verbonden. Bij de metrostations liggen winkelcentra met sociaal-medische voorzieningen.

De parken en het autovrije groen tussen de honingraatvormige hoven volgen de waterlijn en vormen een aaneengesloten geheel. Deze groene scheg is de verbinding tussen de hoogbouwbuurten. Dankzij deze stedenbouwkundige opzet is er een fraai contrast tussen de stedelijkheid van de centra, waarvan de honingraatflats de uitlopers zijn, en het groene woonpark, dat een natuurlijk aanzien heeft.

Steeds opnieuw wordt er kritiek geuit op het functionalisme als leidend principe achter de Bijlmermeer. Recentelijk zei de door het stadsdeel ingehuurde stedenbouwkundige Ashok Bhalotra (bekend van de wijk Kattenbroek in Amersfoort) weer dat het functionalisme star, kil, autoritair en onmenselijk is en niet past bij deze postmoderne tijd. Kijk je echter onbevooroordeeld - en niet opdrachtgestuurd - naar het ontwerp, dan blijkt die functiescheiding helemaal geen keurslijf te zijn. Het ontwerp leent zich dankzij zijn heldere hoofdlijnen juist uitstekend voor de noden van deze tijd en de eisen van de toekomst. Zeker, in de uitvoering van de Bijlmermeer is, door fouten en bezuinigingen, van alles misgegaan, maar hieraan zijn de ontwerpers niet schuldig. Zeker in het licht van niet uitgevoerde functiemengingsplannen klinkt de kritiek op het ontwerp vals.

De woon- en belevingskwaliteit van de Bijlmermeer is hoog. Mensen waarderen de ononderbroken stadsnatuur, waarin kin-

deren vrij kunnen spelen, de lange zichtlijnen en de ruime woningen. Bewoners klagen vooral over onveiligheid, vervuiling en verloedering: zaken die niets met het ontwerp en alles met beleid te maken hebben. Met name de criminalisering van hard drugs en de falende integratie van immigranten hebben de Bijlmer genekt, naast het negatieve imago. Echter, in de flat Kikkenstein is bijvoorbeeld na de plaatsing van camera's de criminaliteit gedaald tot net onder het Nederlandse gemiddelde. Dit voorbeeld toont aan dat Bijlmerflats wel degelijk leefbaar gemaakt kunnen worden.

De stichting Bijlmermuseum is in 1994 opgericht, als opvolger van een bewonerswerkgroep van het wegbezuinigde wijkopbouworgaan. De stichting heeft de GK-buurt als territorium, de meest geslaagde hoogbouwbuurt. Het scheldwoord Bijlmermuseum, ooit door een ruimtelijke ambtenaar aan deze buurt gegeven, is nu een geuzennaam. Hier ligt de beroemde, monumentale metrobaan. Het vrachtvliegtuig van El Al stortte er neer op 4 oktober 1992.

De stichting Bijlmermuseum wil als tegenwicht tegen de 'Almerisering' van de Bijlmer in dit deel de oorspronkelijke stedenbouwkundige opzet handhaven en verder uitbouwen, bijvoorbeeld door het water stromend te maken. Hierdoor kunnen er (opnieuw) strandjes worden aangelegd en wordt het leefklimaat aantrekkelijker. De kern van dit voorstel is dat bewoners ook in de toekomst kunnen kiezen voor deze manier van wonen. Zo ontstaat meer differentiatie in de wijk. Niet overal hoeft hetzelfde recept te worden toegepast.

Het herstructureringsbudget zou behalve voor flatrenovaties en maaiveldinrichting ook kunnen worden gebruikt voor het opwaarderen van de garages tot economisch laagwaardig bedrijfsverzamelgebouw met culturele, sociale, religieuze en sportvoorzieningen - en bovenop terraswoningen. Omdat deze aanpak goedkoper is dan sloop en nieuwbouw, zou er nog genoeg geld overblijven om in de mensen te investeren.

Ondanks eerdere toezeggingen heeft de politiek dit voorstel afgewezen. Helaas krijgt ook het Bijlmermuseum sloop, laagbouw en auto's voor de flats. Wellicht kan de nog op te richten stichting projectontwikkeling Kikkenstein bewerkstelligen dat dit onzalige besluit wordt teruggedraaid. Als het bij de Betuwelijn kan, hoezo hier dan niet? □

Werklozen weigeren Melkert-banen

Amsterdam - Bijna tienduizend langdurig werkloze Amsterdammers in de bijstand weigeren een Melkertbaan, zelfs als wordt bedreigd met korting op de uitkering. Dat blijkt uit onderzoek van NV Werk.

De NV Werk, die bemiddelt in Melkertbanen, gaat ervan uit dat deze groep, zo'n vijftien procent van het bestand van de sociale dienst, veelal zwart bijkluist en daarom geen trek heeft in regulier werk omdat hun inkomen dan zwaar terugloopt.

De NV Werk baseert deze aantallen op vertrouwelijk onderzoek van de sociale dienst, waarbij deze groep werd gevraagd of zij bereid zijn een Melkertbaan te accepteren. Dat wilden ze niet, ook niet als de dienst dreigde met korting op hun uitkering, oplopend tot vijfhonderd gulden. Pas bij een korting van duizend gulden kwam er positief antwoord op de vraag of ze een Melkertbaan zouden accepteren.

Volgens directeur Paul Verhey van de NV Werk gelden deze bevindingen onder meer de schoonmaakbranche, waar veel mensen naast een uitkering op privé-adressen schoonmaken.

"Die mensen genieten nu een dubbel inkomen en gaan erop achteruit als ze wit, via de Melkert-regeling aan hetzelfde werk kunnen komen."

Het onderzoek richtte zich op de groep moeilijk bemiddelbare uitkeringstrekkers in het bestand van de sociale dienst. Verhey bepleit een strakkere aanpak van deze groep 'werklozen' door sneller sancties, zoals de toepassing van kortingen, het geheel stopzetten van uitkeringen of via individuele 'begeleiding' dwang uitoefenen om wit werk te accepteren.

Van de ruim negenduizend langdurig werklozen die de laatste jaren wel in de Melkert-regeling zijn gestapt, heeft dertig procent - dat zijn bijna drieduizend voormalige uitkeringstrekkers - inmiddels een reguliere baan, veelal in het bedrijfsleven. Dat blijkt uit de meest recente cijfers van de NV Werk.

Eén op de vijf mensen valt na hun Melkert-contract terug op een uitkering. Zij blijken ook voor dit werk ongeschikt te zijn. Van de groep die weer terugvalt op een uitkering, is ruim zestig procent allochtoon.

Verhey toont zich toch tevreden over het aantal mensen dat doorstroomt naar regulier werk. "Ook al omdat uit de meest recente cijfers blijkt dat het aantal allochtonen in het Melkert-project dat doorstroomt, gelijk is aan het aantal autochtonen. De instroom van allochtonen is vijftig procent, voor de uitstroom gelden dezelfde cijfers."

Het is volgens Verhey voor het eerst dat tijdens een economische hoogconjunctuur niet alleen de werkgelegenheid stijgt, maar dat tegelijkertijd ook het aantal bijstandstrekkers daalt. "Bij de vorige hoogconjunctuur steeg de werkgelegenheid, maar bleef het aantal cliënten van de sociale dienst gelijk." In 1995 telde de sociale dienst nog 67.000 cliënten. Dat aantal is inmiddels gezakt naar 59.000.

(Jos Verlaan. Het Parool, 10-08-1998.)

Globaal

door Fred Stafleu

Het belang

Geen landelijke organisatie in ons land, of ze heeft wel op de een of andere manier iets te doen 'met het buitenland'. Vaak ad hoc, door incidentele contacten of eenmalige deelname aan projecten en (vooral) congressen - en in veel gevallen via lidmaatschap van een doelverwante internationale of Europese organisatie. Mede omdat Nederland een relatief klein land is, liggen grensoverschrijdende verkenningen voor de hand. Bovendien hebben Nederlanders een natuurlijke neiging om 'verantwoordelijkheid te nemen' en zich op internationaal vlak al gauw 'bestuurlijk' te manifesteren. En we zijn meestal ook niet te beroerd om onze financiële verplichtingen na te komen. Een achtergrondverhaal.

Onze sector

Om het allemaal niet al te ingewikkeld te maken beperk ik mij tot onze 'eigen' sector: het maatschappelijk welzijn. Dan laat ik allerlei categorale deelgebieden (ouderen, jeugd, vrouwen, migranten, etc.) buiten beeld. Blijven over trefwoorden als: social welfare, social work, social work education, community development, social development en daarmee samenhangende velden. Met opzet bezig ik de anglosaksische terminologie; begripmatig hebben we nogal wat met import uit het westen te maken en vertalingen in het Nederlands - welzijn, maatschappelijk werk, opbouwwerk enz. - dekken lang niet altijd de originele termen. Om een voorbeeld te geven: 'maatschappelijke ontwikkeling' is bij ons lange tijd een departementaal beleidsterrein geweest (CRM/VWS). 'Social development' echter heeft een veel bredere actieradius: het is al tientallen jaren een standaardbegrip bij de

economische en sociale instellingen van de Verenigde Naties en betreft zowat alle facetten van het individueel en collectief welbevinden. Dit verklaart wellicht waarom een aantal internationale 'welzijns'organisaties, die feitelijk slechts een beperkt beleidsveld vertegenwoordigen, dikwijls nauwelijks te behappen wereldomvattende thema's aan de orde stellen.

Social work-social welfare

In het begin van deze eeuw was het maatschappelijk werk (in al zijn verscheidenheid) vooral lokaal georganiseerd, met accenten op vrijwilligersinzet en goedwillend paternalisme. Om bescheiden schaal ontstonden er nationale verbanden, merkwaardigerwijs ongeveer gelijktijdig in diverse Europese landen. Waaronder de Nederlandsche Vereeniging voor Armenzorg en Weldadigheid [1908], voorloper van de latere Nederlandsche Vereeniging voor Maatschappelijk Werk [1946], de Nationale Raad voor Maatschappelijk Werk [1956] en de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn [1966], die in 1989 onder het anti-civil society regime roemloos tenonder ging. (Overigens dateert de Deutscher Verein für Armenpflege und Wohltätigkeit al van 1886). Eerst in de twintigste jaren kreeg men meer oog voor de internationale samenhang. De eerste Wereldoorlog en de maatschappelijke noden die daarvan het gevolg waren versterkten de drang naar oriëntatie op probleemoplossingen in andere landen, naar uitwisseling van ervaringen en methodieken. Het was de Belg Dr. René Sand, secretaris-generaal van het internationale Rode Kruis, die de aanzet gaf tot de start van de International Conference of Social Work [1928]. In een reeks van jaren heeft deze

Conference op internationale schaal door informatie uitwisseling bijgedragen aan de kwaliteitsbevordering van het maatschappelijk werk in brede zin.

Met name theorieontwikkeling in de Verenigde Staten gaf saillante impulsen aan de beleidsvorming in Europa en elders. Zoals met zoveel internationale organisaties het geval was, domineerden de Verenigde Staten sterk. De States waren de bakermat geworden van nieuwe methodieken op het gebied van het maatschappelijk werk (casework, groupwork en community organization), waarop velen in de rest van de wereld zich gingen oriënteren. Vooral vanuit Europa en Japan zijn de laatste decennia tal van study visits richting Amerika ondernomen en de omvangrijke Amerikaanse welzijnsliteratuur deed alom zijn invloed gelden.

De drie zusters

De International Conference of Social Work (ICSW) was uitdrukkelijk bedoeld als platform voor informatie uitwisseling op het brede veld van het welzijnsbeleid, vanuit de invalshoek van het maatschappelijk werk. Al spoedig bleek er behoefte aan een tweetal aanpalende verbanden met een specifiek doel: een voor de opleidingen: de International Association of Schools of Social Work (IASSW) en een voor de professionals: de International Federation of Social Workers (IFSW). IC, IA en IF, zoals ze in Amerikaanse stijl kortweg worden aangeduid, hebben door de jaren heen nauw met elkaar samengewerkt - alleen al vanwege de talrijke personele overlappingsen. In latere stadia werden voor alle drie regionale boards gevormd. In Europa, Noord-Amerika en het Verre Oosten hebben die zich vrij goed kunnen ontwikkelen - in Afrika

van buitenlandse betrekkingen

en Latijns Amerika ging het maar mondjesmaat (door gebrek aan samenhang en financiële middelen). Het Midden-Oosten bleef zelfs lange tijd vrijwel buiten beeld: in de islamitische denkwereld was social welfare, de Rode Halve Maan daargelaten, maar moeilijk in te passen (Israël voegde zich bij de Europese regio). En, hoewel de eerste ICSW-voorzitter de dochter was van de Tsjechisch-Slowaakse president Masaryk, liet Oost-Europa het na WO-II afweten, omdat social welfare vanzelfsprekend in het communisme begrepen was.

De drie organisaties manifesteren zich in hoofdzaak via hun tweejaarlijkse congressen annex regionale seminars. De uitbouw van de International Conference (1928) naar International Council of Social Work (1968) resp. International Council on Social Welfare (1966) heeft nauwelijks in meer dan praat- en advieswerk kunnen resulteren. De jaarlijkse meetings van het Executive Board en de tweejaarlijkse van het Committee of Representatives gaan grotendeels over de vraag: waar halen we het geld vandaan? (Ik spreek uit ervaring, want ik was negen jaar Treasurer van de Europese regio. De ambities waren vele - maar er kwam weinig van terecht). Waarbij ik overigens niets wil afdoen aan de kwaliteit van de conferenties en van de regionale symposia - integendeel.

Maar er is meer

Wie meent dat het terrein van het maatschappelijk welzijn door de drie genoemde organisaties volledig gedekt wordt vergist zich deerlijk. Er is een Europese almanak die honderden internationale organisaties vermeldt, waaronder vele in de 'sociale' sfeer. Wat Europa betreft: sinds WO-II en vooral de start van de Europese Gemeenschap zijn

er nogal wat platforms, boards, networks en associations ontstaan die als het ware een heel lobby-netwerk om Straatsburg (Raad van Europa) danwel Brussel (EU) hebben gevestigd. Er is geen belang te bedenken of het heeft zich grensoverschrijdend gestructureerd. En rond New York (VN) is het uiteraard al niet anders. Alles bij elkaar vertoont het een imposant beeld van de Civil Society (of, in onze polder-terminologie: het maatschappelijk middenveld!).

En hoe is het met 'ons' belang?

Het Landelijk Centrum heeft ook zo'n kanalen naar het buitenland. Ik herinner aan het grootschalig Europese uitwisselingsproject Quartiers en Crise (1991-1995), via het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden (LSA). Voorts is er de betrokkenheid bij het European Anti-Poverty Network. En meer structureel de deelname aan het Combined European Bureau for Social Development (CEBSD), waarin een elftal Europese opbouwwerkinstellingen elkaar frequent ontmoet. Tenslotte vermeld ik het Inter-University Consortium for International Social Development (IUCISD) (hoe krijgen ze het verzonnen!), waarbij de Dr. Gradus Hendriks Stichting, een LCO-dochter, is aangesloten. Laatstgenoemde past als IU min of meer in het rijtje van IC, IA en IF (zie boven): er is veel verwantschap met de Int. Association of Schools of Social Work (IA), maar het accent ligt meer op universitair onderzoek. IU is in hoge mate een Amerikaanse organisatie, maar sinds enkele jaren worden ook op Europese schaal bescheiden activiteiten ontwikkeld: leerzame seminars in Heidelberg, Boedapest, Farfa, Praag en Ljubjana worden gevolgd

door een bijeenkomst in Krakau (Polen), september 1999, over de Civil Society.

Vlees en bloed

Ik ga afronden. Ik kan mij voorstellen dat het structureel geweld dat ik heb proberen samen te vatten niet iedereen zal boeien. Maar er staan wel mensen achter. Ik noem er een paar. Wat te denken van wijlen Wim van Rees, die vanuit het voormalig NIMO het CEBSD van de grond kreeg. Van dr. Koos Vos (nu VJI-directeur), die enkele jaren het CEBSD succesvol als voorzitter geleid heeft. En uiteraard dr. Gradus Hendriks, voormalig DG Maatschappelijke Ontwikkeling van het Ministerie van CRM, die nimmer afliet het welzijnsbeleid alsook het opbouwwerk o.a. in VN-verband op de internationale agenda te plaatsen en te houden. Verder: drs. Marja Pijl, die nu bij de ICSW het Nederlands Comité via de het NIZW mede vertegenwoordigt (en onlangs meewerkte aan een grondige analyse van de thuiszorg in de Europese Unie). Gerard Mensinga (ABN/AMRO), ooit voorzitter van de regio Europa van de International Federation of Social Workers (IF), later Jos Cornelissen, Hogeschool Eindhoven). Ook noem ik nog met respect wijlen mr. Jan Beekman, vice-president van de ICSW, van wie ik, aanvankelijk tegen heug en meug maar later met veel genoegen, in 1970 een aantal buitenlandse taken overnam. Ondermeer was ik 20 jaar lang secretaris van de Council of International Programmes (CIP): meer dan 100 jeugdige welzijnswerkers konden in die periode via dit medium enkele maanden stage lopen in de VS. En hierbij wil ik het laten.

Jeugdopbouwwerk in Internationale

door Sikko Cleveringa, ontwikkelingsdeskundige (MinBuZa/DGIS) en werkzaam bij Groupe Fomtugol (Burkina Faso)

Het tournee van de jongerenbeweging Fomtugol, beschreven in het artikel "Jeugdopbouwwerk uit Burkina Faso. Mundial in de Wijk" (Zie MO nr. 156), is achter de rug. Hoofdmoot was de artistieke prestatie voor het multiculturele festival Mundial. Fomtugol was echter ook vastbesloten werk te maken van haar sociale dimensie. Twee maanden fungeerde het LCO als zenuwcentrum om ontmoetingen tussen jeugdopbouwwerk uit Nederland en Burkina Faso praktisch vorm te geven. Hieronder een verslag van de ervaringen met Mundial en de ontmoeting met het jeugdopbouwwerk vanuit het gezichtspunt van de groep. In een volgend artikel volgt een praktisch voorstel tot een actieplan.

50 optredens in 21 dagen

Het programma dat Festival Mundial voor de groep had samengesteld had drie belangrijke onderdelen: optredens op lagere scholen, wijkfeesten en festivals. In totaal verzorgde Fomtugol vijftig optredens van minimaal 45 minuten in eenentwintig dagen, waaronder zestien optredens op scholen, vergezeld door workshops, vijf optredens in wijken, zeventien optredens op festivals, in zalen of anderszins en twaalf informele optredens waarvan de meesten voor de stand op het festivalterrein van Mundial. Voorts verzorgde Fomtugol een workshop Peulmuziek op het Tilburgse conservatorium en bezocht zij activiteiten van het Jeugdopbouwwerk in Tilburg en Rotterdam (Jongeren centra, buurthuizen, wijktheater, migranten omroep en sportbuurtwerk). Hoogtepunten voor de groep waren de workshops met schoolkinderen, met name het goudwassen - "meneer mag ik dat goud mee naar huis nemen?" -, het optreden voor Dierol op het strand van Terschelling, eten en zingen met de meiden van het jongeren centrum Atack en de voorstelling Fawaka van het Wijktheater Rotterdam. Onvergetelijk was ook de eind-manifestatie van Festival Mundial waar de groep op het hoofdpodium een betoverend intense voorstelling gaf en ook tijdens optredens voor de eigen kraam - met de zelf verworven geluidsinstallatie - de aandacht van het publiek wist vast te houden.

Vitaal en boeiend

Het publiek was inderdaad enthousiast. Ondanks het volle programma bleef de

groep vitaal en boeiend. Sterke punten waren de communicatieve presentatie van zanger Yero, de rol van tweede vedette voor de fluitist Nenga, de acrobatische act met de fiets (tot vervelens toe), de fascinerende dans van de meiden, en natuurlijk "het verhaal achter de Troupe", gecombineerd met hun ontwapende enthousiasme. Ook de aankleding voldeed. Zwakke punten waren de onbekendheid met het Nederlandse publiek (behoefte aan nummers met kop en staart voor een publiek dat wil klappen), een nog onvoldoende solide repertoire op de overigens populaire Goumbe, gebrekkige educatieve vaardigheden voor het geven van workshops, en een nog onvoldoende professionele presentatie voor fondswerving en de verkoop van meegebrachte artikelen (verkooptechnieken, brochures). Belangrijke succesfactor was de zeer persoonlijke en toegewijde begeleiding van vrijwilligster Genevieve Hoogveld. Het persoonlijke contact met het publiek bleef beperkt tot enkele uitzonderingen. In Nederland bleek persoonlijk contact veel lastiger te zijn dan tijdens het daaropvolgende tournee in Frankrijk waar het cultuurverschil minder speelde. De aanwezigheid van een grote Peulgemeenschap en de gedeelde francofonie was daar in hun voordeel. Toch lijkt er ook in Nederland een vonk te zijn oversprongen. Maar zijn daarmee de interculturele doelen van Festival Mundial gehaald? En wat leverde het op voor de groep?

Interculturele identificatie

Nederland is zelf - zeker in de grote steden - zo multicultureel dat het onduidelijk is waarom je voor een intercultureel proces mensen uit Afrika of elders zou moeten halen. Het lijkt niet-zinnig te verwachten dat dergelijke ontmoetingen een positieve impact zouden hebben op de interculturele problemen binnen de westerse samenleving. Daarvoor zijn de ontmoetingen te exotisch en te vrijblijvend. Iets anders ligt het als het gaat om kennismaking tussen culturen van verschillende continenten. Het gaat dan om begrip en solidariteit tussen volken die fysiek op flinke afstand van elkaar zitten maar waar sprake is van interdependentie, vooral in termen van economie en milieu. De gedachte is dat de oplossing van abstracte problemen tussen continenten meer draagvlak krijgt als de betrokkenen uit Noord en Zuid elkaar daadwerkelijk ontmoeten, ervaringen met elkaar

delen en zich met elkaar kunnen identificeren.

De laatste invalshoek is duidelijk die van Festival Mundial die haar wortels heeft in het Centrum Ontwikkelingssamenwerking Noord-Brabant (COS). Een succesformule omdat sociaal-culturele aspiraties hoe dan ook makkelijker mobiliserend werken dan materiele problemen (afgezien van regelrechte rampen die daarmee ook een expressieve karakter hebben). Bovendien doet Zuid zeker niet onder voor Noord qua expressieve competentie. Sport, muziek en andere sociaal-culturele expressie geeft potentieel een veel grotere groep aanleiding tot identificatie dan economische en milieutechnische problemen van vreemde volken. In onze hedonistische samenleving is er nog maar een kleine groep die zich wil profileren met een 'ik-sla-waterputten'-image.

Groot is echter de invloed van wereldmuziek in de huidige jongeren cultuur. Groot ook is de aandacht en sympathie voor niet-westerse voetbalspelers (Brazilië, Kameroen, Nigeria). Omdat het ontwikkelingsorganisaties in de eerste plaats om draagvlak te doen is, en dus om identificatie, is de sociaal-culturele invalshoek geniaal. Festival Mundial zijn succesvol in het genereren van positieve identificatie. Groepen "met een verhaal" zoals Fomtugol en Saaba van de zusterorganisatie Benebnooma (Koudougou) zijn vanwege hun sociale en zelfs economische dimensie bovendien succesvol in het genereren van sponsorgelden van organisaties die toch ook een zo direct mogelijk verband willen laten zien met ontwikkelingsvraagstukken in Derde Wereldlanden.

Zaal-in, Zaal-uit

Het hoge identificatiegehalte van Mundial doet denken aan de Foster Parentsplan-formule waarbij westerlingen de zorg voor een specifiek kindje in een arm land "adopter" Er bestaat de mogelijkheid tot contact per brief en foto, en soms per reis. Maar Mundial biedt in principe meer. De fysieke aanwezigheid van de jongeren en de gedeelde positieve ervaring maakt veel meer menselijk contact mogelijk dan zo nu en dan een brief en een foto. Het valt echter te bezien of Mundial die meerwaarde ook uitbuut. Is de afstand tussen de toeschouwer in het publiek en de artiest op het podium niet nog altijd even groot als die tussen adoptie-ouder thuis en het kind op het fotootje? De optredens op scholen, in

Betrekkingen

Activiteit tijdens festival Mundial
in Wijkcentrum Heyhoet

Fotoburo/studio
Bart van Hattem

de wijk en op festivals verliepen dikwijls volgens een klassiek tourneepatron van bus-in, bus-uit, zaal-in, zaal-uit, hotel-in, hotel-uit, etc.. Waarbij het onderkomen in zomerhuisjes op Beekse Bergen wel veel comfortabeler was dan een hotel maar ook minstens zo vervreemdend.

De workshops met kinderen op scholen en in de wijk waren goede ijsbrekers maar hadden nog altijd meer het karakter van een "prestatie" die volgens een vast patroon en in gegeven tijd volbracht moest worden. Er bleef, ook tot onvrede van docenten, weinig ruimte voor spontane uitwisseling. Het Mundial programma bleef beperkt tot het exposeren van artistieke en eventueel sociale waarden in een vrijblijvende interactie tussen publiek en artiesten. Geen semi-gestructureerde dialoog met kinderen. Geen semi-georganiseerd kader voor uitwisseling op artistiek of sociaal gebied. Geen werkbezoeken.

Laissez-faire

Onduidelijk was de waardering van Mundial voor het eigen initiatief van de groep tot "semi-gestructureerde ontmoetingen" met het oog op het daadwerkelijk delen van ervaringen met gelijkgestemden (muziekworkshop met conservatorium, ontmoetingen met Jazz musici in Cadans, activiteiten met jeugdopbouwwerk Tilburg en Rotterdam). Ziet Mundial daar zelf ook een meerwaarde? En zo ja zou ze daar eigenlijk meer vorm aan willen geven of kiest ze bewust voor een laissez-faire benadering? Enerzijds leken de "extra" ontmoetingen als concurrerend te worden beschouwd voor het formele programma. "Het programma is al zo zwaar", "Ze moeten de volgende dag wel twee keer optreden...", en met "die geïmproviseerde ontmoetingen" zouden we "te veel vragen van artiesten en begeleiding". Anderzijds was er de welwillendheid ons met relevante

personen en organisaties in contact te brengen, buskaartjes te betalen en de uitstap naar Rotterdam te financieren - maar dan wel weer op de post en in de tijd van "recreatie".

Iets wat helemaal niet voorzien was en ook ondanks enige pogingen tot contact helemaal niet van de grond kon komen was een eventuele actieve rol van leden van Fomtugol, Saaba en andere genodigde groepen in de organisatie van de wijkfeesten. Op verschillende locaties voelden zowel buurtbewoners als de optredende groepen zich misplaatst. Voor het gevoel van de groepsleden werd het wijkfestival als een maanlander in de buurten geparachuteerd. Dat zijn ze in Burkina anders gewend. Het had zoveel anders kunnen zijn als men de tijd en moeite had genomen voorbereiden de ontmoetingen te laten plaatsvinden tussen bewoners en groepen. Een actieve samenwerking tussen beide partijen had in veel meer originaliteit, spektakel, betrokkenheid, wederkerigheid en enthousiasme kunnen resulteren en daarmee ook in een veel bevredigendere publieke respons. Er zijn ook risico's verbonden aan zo'n open aanpak maar laat het maar gebeuren.

Niet moeten, maar kunnen

Het gaat er niet om dat Mundial meer zou moeten doen aan semi-gestructureerde ontmoetingen maar wel dat ze daar meer aan zou kunnen doen. Het is ook niet zinnig om uitwisseling te plannen, laat staan te forceren, en de huidige - al dan niet bewust gekozen - laissez-faire benadering levert onmiskenbaar al veel leuke en nuttige contacten en een bevredigende dynamiek. Toch zou het goed zijn als er in het programma meer gelegitimeerde plaats en tijd zou zijn voor semi-gestructureerde ontmoetingen zoals jam-sessies, stages, werkbezoeken, gezamenlijke activiteiten, etc.. Pas dan is er

overigens ook echt sprake van "laissez-faire" en kan Mundial nog steeds voor zichzelf beslissen of zij het nuttig vindt zelf een meer actieve, structurerende rol te spelen in die ontmoetingen. Voor Fomtugol en vergelijkbare groepen zou een dergelijke ruimte het sociale en professionele rendement (in plezier en/of nut) kunnen vergroten. Dezelfde vraagstelling speelde in een discussie rond Les Nuits Atypiques de Koudougou waar Fomtugol en de Franse partnerorganisatie ook signaleerden dat het contact artiest-publiek en artiest-artiest (en meer nog associatie-publiek en associatie-associatie) oppervlakkig bleef. Dit resulteerde in de aanbeveling om minder groepen meer te laten optreden en het publiek en de artiesten elkaar in verschillende settings en in alle mogelijke combinaties te laten ontmoeten. Een aanbeveling die dit jaar lijkt te worden overgenomen.

Blijvende affiniteit

Om verder te gaan dan een oppervlakkige kennismaking kan een zekere structurering van de ontmoeting inderdaad behulpzaam zijn. Niet alleen de taalbarrière geeft drempelvrees maar in veel gevallen gaat het bij beide partijen om jongeren die zelf nog weinig initiatief en vaardigheden hebben om nieuwe ontmoetingen vorm te geven. Fomtugol sloot daarom met eenvoudige activiteiten aan op bestaande inloopavonden van Kompaan en Atack (henna-schilderen, gezamenlijk eten koken, meiden-zangworkshop), speelde straatvoetbal met migrantjongeren, en structureerde de ontmoetingen met schoolkinderen in drie parallel lopende workshops. Hoewel de activiteiten op zich soms moeilijk van de grond kwamen of maar een gebrekkige communicatie op gang brachten bleek uit reacties achteraf dat deze semi-gestructureerde ontmoetingen, zowel in de groep als bij de

Nederlandse jongeren, toch in een blijvende affiniteit had geresulteerd. Zo roepen de jongeren in Dori nog regelmatig Atack in de herinnering en heeft het intensieve contact met schoolkinderen een aantal groepsleden geïnspireerd om meer met kinderen in de eigen omgeving te werken.

Onder-onsjes met migranten

Een andere categorie waarmee de groep in aanraking kwam waren de buitenlandse migranten en migrantenkinderen in Nederland. Wat betekent het voor hen om zich met een groep als Fomtugol te identificeren. Opvallend was dat leden van Fomtugol makkelijker "onder-ons" contact hadden met migrantenjongeren dan met Nederlandse jongeren. De groepsleden waren zich er wel van bewust dat ze met een onderklasse van de Nederlandse samenleving van doen hadden. Ze behandelden de jongeren echter met veel respect (zij maken immers dan toch maar wel deel uit van diezelfde samenleving). Een perceptie die de migrantenjongeren er toe bewoog om zich inderdaad als ervaringsdeskundigen van het Nederlandse leven over de groepsleden te ontfemen. Het is nog de vraag of het een zinnig en gezond mechanisme is waar de migrantenjongeren ook iets aan hebben. Migrant en opbouwwerkers die met migranten werken kunnen daar wellicht een antwoord op geven.

Van Iemenhuis tot bungalow en weer terug

Wat was de impact van de tournee op de groepsleden zelf? De eerste vraag die altijd gesteld wordt is hoe ze de kennismaking met Europa ervaren. Krijgen ze geen cultuurshock? Wat valt hen het meeste op? Van een shock is eigenlijk geen sprake. Wel van verwondering. Verschrikkelijk veel witte mensen, veel koeien, veel varkens. Overal wegen en huizen en al dat water... naast het water in een bungalow op Beeksebergen, boven het water op de Euromast, onder water met de bus door tunnels en aquaducten, op de zee met de boot naar Terschelling, onder de zee in een van de vele polders. Fantastisch dat de koelkast altijd gevuld is, de TV altijd aanstaat, het bijna altijd licht is (tot na elven) en het bijna altijd mottert. Alles is nieuw en verwonderlijk maar de aanpassing levert geen grote problemen op. Werkelijke integratie is ook niet nodig want ze gaan toch immers weer terug. Eenmaal terug begint de werkelijke integratie van de nieuwe ervaringen in de oude context en routine. Eenmaal terug is de grootste kans op een cultuurshock. Oude dingen worden met nieuwe ogen bekeken. De huisvesting, het eten, de ziektedruk, de hitte, maar ook de houding in werk, de ver-

Fotoburo/studio
Bart van Hattem

houding tussen ouders en hun kinderen, enzovoort. Omgekeerd geldt dat ze zelf ook met nieuwe ogen worden bekeken door hun oude omgeving. En de oude omgeving ziet vooral geld, veel geld, althans... dat denken ze.

Het grote geld

Menig groepslid had zelf ook gedacht op een grote motor terug te komen. De werkelijkheid laat echter niet meer toe dan een enkele gettoblaster, goudkleurige kettingen, een horloge en moderne tweedehandskleding. Genoeg uiterlijk vertoon echter om de fantasieën van het thuisfront verder te prikkelen. De parade van verre neven en nichten, jeugdvrienden en vroegere burens die reeds voor terugkomst zijn opwachting maakte bij de achtergebleven familie blijft grote verwachtingen te koesteren. Verwachtingen die maar matig bevredigd worden door de meegebrachte snuisterijen. Het zijn westerse artikelen maar 'made in Nigeria', goedkoop gekocht in Ouagadougou want in Europa veel te duur. Luttel dagen later is het laatst overgebleven geld als sneeuw voor de zon verdwenen en beginnen de problemen pas echt. Vlak voor de oogst van Oktober is de graanvoorraad op. Iedereen blijft maar net in leven en beginnen de problemen pas echt. Vlak voor de oogst van Oktober is de graanvoorraad op. Iedereen blijft maar net in leven en beginnen de problemen pas echt. Vlak voor de oogst van Oktober is de graanvoorraad op. Iedereen blijft maar net in leven en beginnen de problemen pas echt.

Gemengde gevoelens

Wat verdiende hij en waar is het gebleven? De groep kreeg in Nederland netto achttienduizend gulden. Dat is gedeeld door vijftig voorstellingen en gedeeld door 16 groepsleden gemiddeld precies een tientje per persoon per prestatie. Gezien het ideële karakter van de onderneming en de uitstekende secundaire voorwaarden lang niet slecht. De werkelijke inkomsten waren echter beduidend lager omdat ongeveer één zesde daarvan in Burkina op ging aan visa- en reiskosten en nog een kwart geïnvesteerd werd in

paspoorten, instrumenten, toneelkleding en een geluidsinstallatie voor de associatie. Van de inkomsten uit de Franse tournee verdween zo zelfs ruim de helft in dezelfde uitgaven en investeringen. Daarmee waren nog niet alle investeringen gedekt maar de associatie wilde niet nog verder snijden op de individuele inkomsten van haar leden. Uiteindelijk bleef ze zitten met een negatief saldo van ruim duizend gulden maar ook met een zeer tevreden gevoel. De groepsleden hebben gemengde gevoelens over hun individuele inkomsten maar zien de tournees toch ook en vooral als een prachtige ervaring en een goede investering. De zojuist gededouaneerde geluidsinstallatie is daarvan een tastbaar bewijs. Toch zou het juist vanwege de door alle partijen zo gewenste associatieve investeringen niet overdreven zijn om in een iets hogere vergoeding te voorzien.

Het werkelijke rendement

De grote winst van de tournees in Europa is de ervaring en het gewonnen zelfvertrouwen. Het feit in Europa te zijn geweest, daar bovendien artistiek succesvol te zijn en gewaardeerd vanwege je sociale rol in de eigen omgeving. De jongeren hebben niet alleen geld gekregen voor artistieke prestatie maar ook en vooral (morele) waardering voor het jeugdpopbouwwerk dat zij in de Sahel verzetten. Een waarachtige waardering omdat het verder gaat dan vrijblijvende sympathie voor een overigens exotisch ontwikkelingswerk. Ze hebben zelf gezien hoe in grote steden dezelfde strijd gestreden wordt door vrijwilligers zoals zij. Ze voelen zich serieus genomen in hun jongerenwerk. Ook al staan ze materieel niet op gelijke voet met Europeanen, ze hebben ervaren dat ze sociaal aan een Europese standaard voldoen. En die Europese standaard is nu eenmaal een belangrijke referentie. Het is niet gek wat ze doen. Thuisgekomen hebben ze minder minderwaardigheidsgevoelens ten opzichte van geschoolden en zijn klaar om meer verantwoordelijkheid te nemen. De eerste bijeen-

komsten na de twee tournees waren zeer openhartig en er werd ongekend veel gesproken door de jongeren zelf. "Niet langer als domme schapen de leiding achterna", "Nu nemen we eigen verantwoordelijkheid en willen we echt begrijpen waar we mee bezig zijn anders heeft het uiteindelijk allemaal geen enkele zin." Niet meer "jullie doen (de leiding) dit en jullie moeten dat". Maar "ik wil nu dit en wij kunnen dat". En daar was ook de leiding hard aan toe.

Jongeren centrum

De twee eerste jaren van haar bestaan was Groupe Fomtugol een diffuus netwerk van menselijk kapitaal dat eigenlijk alleen ad hoc zichtbaar werd tijdens concrete activiteiten. Na twee jaar activiteiten organiseren in de buitenwereld zijn de actieve leden van de associatie er nu erg aan toe de eigen plek te verstevigen. Er is nu behoefte aan bezinning op de efficiëntie van werkwijzen en het bestendigen van de eigen organisatie. De eerste prioriteiten van de jongeren zelf zijn nu meer eigen verantwoordelijkheid en een eigen ontmoetingsplaats. Er zijn voorbereidingen voor de eerste Algemene Ledenvergadering na twee jaar bestaan en begin september betrok de associatie een eigen gebouw. Een plaats om ervaringen met elkaar te delen, elkaar vaker te zien en te praten over wat ons bezighoudt, het hoe en waarom van de associatie, een plaats waar andere jongeren ook ruimte hebben. Zichzelf kunnen zijn, samen dingen kunnen organiseren die ze belangrijk vinden en waar ze zich een houding kunnen bepalen in een wereld van sex, drugs en R&B.

Een plaats ook waar jongeren van Fomtugol kunnen laten zien waar hun overige capaciteiten liggen. Geld kunnen verdienen met een bar-dancing, een café-restaurant ("kiosk"), een sigaretten-tafel, grillade, exploitatie van voetbaltafels en andere spelen, de exploitatie en catering van een vergaderzaal, de productie van radioprogramma's, de organisatie van feesten en last but not least het verzorgen van toeristische arrangementen met bed-and-breakfast bij traditionele huishoudens in en rondom Dori (voor 30 gulden slapen in een nomaden kampement). Ze zijn daar nu gewoon erg aan toe maar kunnen zich daar nu ook heel goed een beeld van vormen dankzij hun ervaringen met Kompaan en het jongeren-centrum Atack in Tilburg, Buurthuis de Dam in Feijenoord-Rotterdam en een jongeren-centrum in Verdélais (Zuid-Frankrijk). Het verschil met hun Europese voorbeelden is dat die deels nog op subsidies draaien terwijl de jongeren in de Sahel het zelf moeten verdienen. Ook in Europa duiken echter

steeds meer contractactiviteiten en sponsoring op.

Chantier Jeune

Uit recente ontwikkelingen bij zowel Groupe Fomtugol als Mundial blijkt duidelijk het bedrijfsmatige van hun aanpak. Groupe Fomtugol heeft de eerst schreden richting de kamer van koophandel gezet, wil aandelen uitgeven en werkt reeds nauw samen met een commercieel radiostation. De Stichting Mundial is inmiddels een b.v. geworden. Het voordeel van een dergelijke aanpak is de zeer praktische betrokkenheid van jongeren. Het gevaar is dat de acquisitie en uitvoering van activiteiten erg resultaat gericht wordt (inkomsten) en weinig tijd en middelen laat om informele leerprocessen bij de betrokken jongeren vorm te geven. Juist om voor dat laatste meer ruimte te krijgen heeft Fomtugol met twee zusterorganisaties een programmavoorstel geformuleerd voor het co-financieren van concrete activiteiten met daaraan gekoppelde subsidies voor personele en materiele investeringen. Meer materiele ruimte om jongeren verantwoordelijkheid te geven, innovaties met bijbehorende risico's aan te gaan en samen van die ervaringen te leren middels - jawel - semi-gestructureerde ontmoetingen. Het programma kreeg de naam "Chantier Jeune", vrij vertaald "jongerenwerkplaats" en het recentelijk in gebruik genomen gebouw in Dori draagt reeds die naam. Het Nederlandse Directoraat Generaal Internationale Samenwerking (MinBuZa/DGIS) was al bereid mee te betalen aan de door Fomtugol lokaal geworven ontwikkelingsdeskundige jeugdobbouwwerk (de auteur van dit artikel).

Voor de subsidie is echter nog geen donor gevonden. Ontmoetingen met donoren in Nederland bevestigden weer het waarom. Jongeren werken vanuit aspiraties, hebben werkprincipes en handelen in het heden. Daar past een projectformulering bij in de sfeer van strategisch management met mission statements en SWOT analyse. Ontwikkelingsorganisaties investeren in de regel echter niet in ondernemingen maar in problemen. Problemen die vertaald moeten worden in meetbare resultaten die bereikt moeten worden door vooraf gedefinieerde en geplande activiteiten. Vooral de Duitsers zijn volstrekt doorgedraaid in die logica maar ook de Nederlandse donoren ontmoeten er niet helemaal aan. Gelukkig zijn projecten en ONGs in hun zucht naar resultaat en expansie wel bereid geld te betalen voor aantrekkelijke ad hoc activiteiten zoals festivals, radioprogramma's en een sportmanifestatie. Daarmee is de bedrijfsmatige kant van de medaille in ieder geval zeker gesteld.

Leerzame weg

De ontmoetingen met het jeugdobbouwwerk in Nederland zijn zeer stimulerend gebleken voor de jongeren uit Burkina Faso. Met name de gebleken overeenkomst in werkwijzen heeft de jongeren een sterk gevoel van herkenning en erkenning gegeven. Dat heeft hun gemotiveerd de eigen praktijken in Burkina Faso nog serieuzer te nemen maar dan ook de moeite te nemen deze nog eens kritisch te bekijken. De verregaande institutionalisering van jeugdwerk in Nederland deed verbazen (met name het aandeel van subsidies daarin) maar heeft ook de behoefte wakker gemaakt de eigen basis organisatorisch en materieel te bestendigen. Met name de positieve eigen ervaring van wat een jongeren centrum bieden kan heeft de doorslag gegeven voor een versnelde ontwikkeling van het Jongeren centrum in Dori.

De geschetste ontwikkeling doet zich nu echter ook voor omdat wellicht iedere charismatische beweging het ontwikkelingstraject doormaakt van mobilisatie op een ideaal, naar doelen verwezenlijken in de buitenwereld, om vervolgens zich te bezinnen op de eigen werkwijze, en tenslotte de eigen organisatie uit te laten kristalliseren (en te expanderen). De dynamiek is endogeen maar de observaties in Nederland helpen de jongeren wel aan nieuwe ideeën hoe ze er handen en voeten aan kunnen geven. Als ze dat overleven - en de overlevingskans hangt heel Nederlands toch ook samen met een eventuele subsidie - volgt de komende jaren een zelfde cyclus van personeel, doelen, middelen en organisatie maar nu in een meer professionele en minder charismatische sfeer. Het optimale scenario is het wat saai perspectief van een respectabele organisatie van gevestigde oudere jongeren met oog voor de "problemen van de jeugd". Voor de nieuwe generatie jongeren met aspiraties, die gewoon willen doen wat ze leuk en belangrijk vinden, wordt het dan tijd om met veel ondernemersgeest en op eigen kracht weer iets nieuws te beginnen. De pionier Fomtugol heeft dan hopelijk zoveel geleerd dat het met plezier en professionaliteit de nieuwe generatie op weg kan helpen. Maar om zover te komen heeft Fomtugol samen met Mundial eerst nog een leerzame weg te gaan.

□

Kiosk

door Jos van Meeuwen

Het nationaal debat Nederland 2030

"Ik wens dat Nederland er in 2030 uitziet als in Palet.

Belangrijk is, dat mensen zelf hun keuze kunnen maken en niet dat de overheid of projectontwikkelaars beslissingen maken voor ons: leve de persoonlijke vrijheid" (M. Luttje, Westerlee)

"Ik wens dat Nederland er in 2030 uitziet als Stedenland omdat op deze manier steden echte steden kunnen zijn; soms modern, soms met een ware goed onderhouden 'historische' binnenstad. Het 'karakter van dorpen en kleine steden blijft behouden en het land blijft groen en open, zonder al teveel zichtbare obstakels" (Mevrouw Kok, Utrecht)

"Het plan Stromenland zal, net als bij een rivier gebeurt, kleine stroompjes tot zich trekken om dan als een krachtige stroom de omgeving van arbeidskrachten en goederen te voden en uit te monden in onze zee- en luchthavens. De verkeersluwe, rustige groene gebieden worden ontzien maar zullen door de kleine stroompjes geen verontrustende grijzende bevolking krijgt" (Mevr. Proceel-Lammens, Dokkum)

"Ik wens dat Nederland er in 2030 uitziet als in een Parklandschap, omdat we dan niet op een kluit wonen, maar verspreid door het beschikbare land. De directe leefomgeving wordt prettiger en er wordt meer aandacht besteed aan de natuur" (M.M. Mud-Hoof, Rotterdam)

Vier publieke bijdragen aan het nationaal debat over de wenselijke ruimtelijke inrichting van Nederland in 2030, zoals afgedrukt in de **VROM-uitgave Op weg naar 2015. Berichten over de uitvoering van de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening (juni/juli 1998)**,

waarin de balans wordt opgemaakt. Uit de eerste discussieronde, die van start ging in maart 1996 en die bedoeld was voor 'ambtelijke en wetenschappelijke doelgroepen', kwamen vier ruimtelijke perspectieven naar voren: Palet, Stedenland, Stromenland en Parklandschap. De tweede ronde bestond uit een politiek-bestuurlijk debat op basis van de Discussienota Nederland 2030. In dat kader werden in het najaar van 1997 zeventien regionale bijeenkomsten gehouden waarop lokale bestuurders en regionale organisaties in discussie gingen met de inmiddels oud-minister De Boer. Ook waren er twee bijeenkomsten bestemd voor landelijk opererende organisaties, topfunctionarissen van het bedrijfsleven en leden van de Tweede Kamer. Het publieke debat werd gevoerd via (regionale) conferenties, tentoonstellingen, ansichtkaarten, kranten en tijdschriften en internet. De slotmanifestatie van het nationaal debat 2030 vond plaats op 8 april j.l.

In Op weg naar 2015 wordt de balans opgemaakt; Wat heeft het debat opgeleverd? Allereerst wordt als winst genoemd dat 'enkele honderden politici, ondernemers, bestuurders en belangengroepen en enkele duizenden individuele ondernemers' deel hebben genomen aan het

debat en dat deze partijen met elkaar in gesprek zijn geraakt over de wenselijke ruimtelijke inrichting van Nederland in de toekomst. Uit het debat bleek nog eens hoe regionale verschillen aanleiding geven tot verschillende opvattingen over verstedelijking, mobiliteit en infrastructuur. Waar de vier grote steden in de Randstad in de gemeenschappelijke nota Deltametropool aandringen op versterkte stedelijke concentratie, vragen de drie noordelijke provincies in hun nota Kompas voor de Toekomst juist om meer spreiding van de verstedelijking. Het bracht De Boer tot de conclusie dat een nationale 'planologie-dictatuur' onwenselijk is: "In één groot concept voor heel Nederland geloof ik niet (...) Ik wil juist grote verschillen (...) waardoor regionale kwaliteiten beter ontwikkeld kunnen worden". Van een verzwakking van de Randstad kan volgens de oud-minister geen sprake zijn. Dat is 'alleen al uit internationale concurrentie-overwegingen onverstandig'. Elders in Op weg naar 2015 discussiëren de Haagse wethouder Noordanus en de Groningse commissaris van de koningin Aalders over de verschillende verlangens van de Randstad en de drie noordelijke provincies ten aanzien van het ruimtelijk beleid. Noordanus heeft zich gestoerd aan de 'ongelofelijke weifelmoedigheid' van de Tweede Kamer, die volgens hem bij het debat over de Nota Actualisering Vinex de noodzakelijke keuzes uit de weg is gegaan. Het nationaal debat heeft brede steun opgeleverd voor het perspectief Stedenland,

waarin sprake is van zuinig ruimtegebruik, concentratie van de verstedelijking, versterking van het draagvlak van de steden en bescherming van open landschappen. De deelnemers aan het debat willen 'groene woonmilieus in en aan steden en dorpen'. Tegelijk weegt voor veel deelnemers aan het debat economische groei zwaarder dan de mogelijke nadelige ecologische gevolgen. Er blijkt een breed draagvlak voor Nederland Distributieland met Schiphol en Europoort als speerpunten en voor meer infrastructurele investeringen om de economische groei te stimuleren. Desondanks verklaarde oud-minister De Boer op de slotmanifestatie dat de toekomst van Nederland meer ligt in de richting van de ontwikkeling van 'brainports' dan van mainports. De professorale klankbordgroep, die het nationaal debat kritisch heeft gevolgd, had veel waardering voor 'de open en eerlijke manier waarop de overheid het debat met de samenleving is aangegaan'. Toch zag de klankbordgroep nog mogelijkheden voor verbetering van 'deze vorm van interactieve beleidsvorming'. De hoogleraren In 't Veld, Kreukels en Teisman noemden het met name 'belangrijk om van tevoren absolute duidelijkheid te verschaffen over de verwachtingen en wensen en om vooraf aan te geven wat er met de resultaten van de discussie zal gebeuren'. De onduidelijkheid hierover in het nationaal debat Nederland 2030 heeft volgens hen contraproductief gewerkt.

"Aan de ene kant van de dijk proberen we de natuur te temmen, aan de andere kant van de dijk koesteren we de natuur. Dat is een culturele opgave"

In Op weg naar 2015 komen nog meer kritici aan het woord. Architect en stedenbouwkundige Ashok Bhalotra, lid van de Raad voor Cultuur,

vindt dat het debat teveel is gevoerd 'vanuit probleemstellingen, zoals de groei van de mobiliteit, woon-werkverkeer, volte in de Randstad. De discussie verliep dan ook oplossingsgericht. Dat is veel te beperkt'. Bhalotra heeft in het debat vooral de verbeelding en de 'culturele dimensie' nodig gemist: "Geschiedenis, tradities, rituelen, religie manieren van denken, afspraaksystemen en instituties, multiculturele aspecten. Cultuur betreft zowel historie als aspiraties voor de toekomst. Wat ruimtelijke orde daarmee te maken heeft? Ik zal een heel eenvoudig, zichtbaar voorbeeld geven. Wij kennen in Nederland het fenomeen van de schuilkerken. Die stonden (en staan nu nog) midden in de stad. Maar de moskeeën staan langs de rijkswegen, op bedrijfsterreinen, en niet op het marktplein". Ergo, de Nederlandse samenleving is onder het mom van allerlei praktische bezwaren, zoals verkeersoverlast en gebrek aan parkeerfaciliteiten, niet bereid om de moskee een centrale plaats te geven.

"Bij de discussie over Nederland 2030 en het door de overheid aangereikte gedachtengoed ontbrak een samenhangende visie en een onderliggend sociaal en economisch model. De fundamentele vraag is: wat voor land wil je? In welke voorzieningen investeer je, en waar? Op dat punt moeten keuzes worden gemaakt en de ruimtelijke ordening is een afgeleide daarvan, want die moet vervolgens de mogelijkheden en de instrumenten aanreiken"

Aldus Vera Dalm, teammanager Schone stad bij de Stichting Natuur en Milieu, die met de 12 provinciale Milieufederaties, het Milieucentrum Amsterdam, de Vereniging Natuurmonumenten en de Unie van Provinciale Landschappen een gemeen-

schappelijke reactie formuleerde op de Discussienota Nederland 2030. Volgens de milieuoorganisaties wordt in geen van de vier in de nota gepresenteerde opties een duidelijke keuze gemaakt voor een duurzame economie, die wordt gekenmerkt door 'een zo laag mogelijk energiegebruik vanuit fossiele brandstoffen en kansen voor duurzame energiebronnen; bevorderen van de milieukwaliteit (onder meer door bevorderen compacte verstedelijking en stimulering van dienstverlening); zorgvuldig efficiënt en meervoudig ruimtegebruik; versterking van de natuur; behoud en versterking van de landschappelijke identiteit van regio's en van de leefbaarheid in stad en land'. De natuur- en milieubeweging is voorstander van geconcentreerde verstedelijking en scheiding van stad en land. In steden en stadsgewesten moet een 'hoogstedelijk doch leefbaar milieu' worden gecreëerd 'met hoge dichtheden, op een aantrekkelijke manier gebouwd en ontsloten via vormen van hoogwaardig openbaar vervoer en goede condities voor langzaam vervoer'. Het platteland moet vooral bestemd blijven voor landbouw, recreatie en natuur. De scheiding tussen stad en land moet 'vergraving' van het landschap voorkomen: de aantasting van het landelijk gebied door sluipende verstedelijking.

"Het gebrek aan evenwicht in het ruimtelijk beleid heeft alles te maken met de structuur van het departement van VROM, waarbij de V en vooral de M met hun dikke billen bovenop de RO zijn gaan zitten. Het is dan ook niet zo gek dat de andere departementen de autoriteit van de RPD niet erkennen als het om de ruimtelijke regie gaat. Zouden we daarom niet beter af zijn met een aparte minister voor Ruimtelijke Ordening die wonen, werken, natuur, landschap, verkeer en vervoer

evenwichtig bedient en ze tot elkaar weet te brengen?" (B. van der Ploeg)

In Stedebouw & Ruimtelijke Ordening (1998, nr. 3), dat als thema heeft 'Ruimtelijk beleid en economische dynamiek', breekt de secretaris Ruimtelijke Ordening van de Vereniging VNO-NCW, B. van der Ploeg een lans voor de aanvulling van het in de Nota Actualisering Vinex oarmde meer door bevorderen compacte stad' (inmiddels omgedoopt tot 'complete stad') met het scheppen van ruimte op de 'corridors': ontwikkelingsassen, die de mainports met het Europese achterland verbinden. Volgens Van der Ploeg heeft oud-minister De Boer het door het VNO-NCW geïntroduceerde 'corridorbegrip' ten onrechte opgevat als 'een geasfalteerd pleidooi voor lintbebouwing': "Het is echter geen pleidooi, maar een analyse. En het heeft bar weinig te maken met lintbebouwing: het gaat om een economische keten waarbinnen (geconcentreerde) netwerken ontstaan. Die potenties moet je met het ruimtelijk beleid bedienen; bijvoorbeeld door meer ruimte toe te staan aan de randen van de steden dan nu gebeurt. Bied je die ruimte niet, dan ontstaat precies datgene waar de minister zo bang voor is, namelijk lintbebouwing". Van der Ploeg klaagt namens de werkgeversorganisatie over een 'schrijnend tekort aan bedrijventerreinen, vooral voor distributie en procesindustrie'. Volgens de werkgevers moet het ruimtelijk beleid in evenwichtige mate dienstbaar zijn aan wonen, werken en natuur. Zij verwijten De Boer dat zij als minister slechts oog had voor die laatste functie. W. Kleyn en J. Heijs (Economische dynamiek, netwerken en ruimtelijk beleid) gaan in dit nummer van Stedebouw & Ruimtelijke Ordening in op de vraag wat het 'corridorconcept' en het

"zoekruimteconcept" kunnen toevoegen aan het ruimtelijk beleid. Zoekruimtes vormen strategische reserves: "Het zoekruimteconcept beoogt op een prudente manier om te gaan met de fundamentele onzekerheden waarmee de langetermijnscenario's omgeven zijn. Het gaat daarbij om het identificeren en aanwijzen van ruimte die qua ligging ten opzichte van het zich ontwikkelende netwerk in beginsel geschikt is voor uiteenlopende economische functies. Deze ruimte wordt voorlopig gereserveerd voor bedrijvigheid" (zie ook door C. van Paridon, Met zoekruimten land in zicht). P.Hall (Transport corridors for the Randstad) geeft een aantal voorbeelden van concrete uitwerkingen van het corridorconcept in het buitenland, waar Nederland volgens hem zijn voordeel mee zou kunnen doen. P. Tordoir bespreekt de Ruimtelijk-Economische Strategie Amsterdam (RES) als voorbeeld van specifiek ruimtelijk beleid, dat volgens hem noodzakelijk is 'voor het veiligstellen van de vitaliteit van de grote steden'. In de RES wordt volgens hem een brug geslagen tussen economische efficiëntie en realisme, terwijl recht wordt gedaan aan idealistische doelstellingen als intensivering van het ruimtegebruik, terugdringing van de mobiliteit en het openhouden van waardevolle gebieden. Tordoir is van mening, dat aanzienlijke economische groei van grote stadsgewesten mogelijk is zonder een al te groot beslag op kostbare ruimte en zonder een verdere verslechtering van de bereikbaarheid. De grootste bedreiging van de grootstedelijke economische vitaliteit ontwaart hij in 'de tendentie om het "rode gebied" volledig in te kapselen door groene buffers', waardoor mogelijkheden voor een intensief, economisch en verkeerstechnisch efficiënt gebruik van de schaarse ruimte wordt gemist. Volgens G.

Keers (Ruimte voor bedrijvigheid door herstructurering) kan veel ruimte die nodig is voor nieuwe bedrijvigheid worden gewonnen door de herinrichting van verouderde bedrijfstreinen. W. Korthals Altes en B. de Graaf (Grondmarkt en ruimte voor economische dynamiek) zijn voorstander van een grotere rol van private partijen bij de grondproductie in een tijd waarin de vraag naar 'grond op maat' toeneemt. Volgens hen zijn particuliere organisaties beter in staat in te spelen op de veranderende vraag dan de overheid. Aflevering 4 van Stedebouw & Ruimtelijke Ordening staat in het teken van 200 jaar Rijkswaterstaat. Daarnaast veel aandacht voor de dagelijkse woon-, werk- en verkeersomgeving: "Praktische oplossingen voor een plezierige inrichting en een zorgvuldig beheer van de publieke ruimte".

"De ruimtelijke werkelijkheid is vaak anders dan het ruimtelijk beleid heeft uitgestippeld"

Nog meer aandacht voor de ruimtelijke inrichting van Nederland vinden we in het **ROM magazine (juli/augustus 1998)**. Daarin inventariseert R. Kieft de kritiek op de Nota Actualisering Vinex (Groot onderhoud voor de Vinex), terwijl H. Bakker het verloop schetst van het nationaal debat (Nederland 2030: de toekomst in vier ruimtelijke perspectieven verdeeld) en praat met de verantwoordelijke projectleiders (Kiezen voor een rommelig Nederland kon niet in de toekomst-discussie). P. Schouten zet kanttekeningen bij het planologisch denken in Nederland (Hoe de ruimtelijke ordening worstelt met sociale en economische trends), terwijl W. Korthals Altes het advies bespreekt van de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid van wie ons hele ruimtelijk planologisch stelsel op de schop moet (Ruimtelijk planningsstelsel

staat ter discussie). Verder bevat het blad artikelen van A. Brink en M. Burggraaf over de 'ingrediënten voor een omgevingsbeleid in de bestaande steden' (Naar een complete stad), van B. Needham en D. Ginter over de mogelijkheden voor minder milieubelasting en zuiniger ruimtegebruik (Duurzame bedrijventerreinen, het belang van het begin), van M. Smit, die de bouwers van de Vinex-wijken laat reageren op de kritiek op het gebrek aan kwaliteit ("Bij Vinex-wijken wordt heus wel op kwaliteit gelet") en van R. Coops over de eisen van Nederland Distributieland (Drammen bij de rijksoverheid voor meer en meer infrastructuur). M. en R. Noyon schrijven over 'door vliegtuiglawaai gehinderden en hun motieven (Klachten over Schiphol vooral bij onverwachte overlast van vliegtuigen), terwijl Coops in een tweede artikel vaststelt, dat de discussie over geluidshinder feller wordt (Bij nieuwe infrastructuur wordt te laat met lawaai rekening gehouden).

Station in de stad

In het kader van het Vinex-beleid moesten gemeenten op zoek naar bouwgrond binnen de bestaande stad. Dat heeft geleid tot een opwaardering van stationslocaties. Waar stations vroeger de stadsrand markeerden, wordt nu de sprong over het spoor gemaakt. De laatste jaren worden er via publiek-private samenwerking miljarden geïnvesteerd in de ontwikkeling rond de stations, die een uitstraling moet krijgen naar het hele stadscentrum. De stationslocaties zijn hot, zeker daar waar straks de hogesnelheidslijn stopt. **Ng-magazine, weekblad van de VNG (28 augustus 1998)**, kijkt naar de ontwikkelingen en plannen in 's Hertogenbosch, Zwolle, Nijmegen, Rotterdam, Eindhoven, Tilburg, Breda en Hilversum. Speciale aandacht is er voor de plannen van de

gemeente Den Haag, die na de 'overkluising' van de Utrechtse Baan grootse plannen heeft voor het ondergronds laten gaan van het centrale bus- en treinstation om boven het maaiveld ruimte te maken voor kantoren, winkels en woningen. Voor het project Hoog Hage is twintig jaar itgetrokken. In **Stedebouw & Ruimtelijke Ordening (nr. 4)** maakte L. Bertolini aan de hand van een 'knoop-plaats-model' inzichtelijk waar kansen liggen bij de intensivering of differentiatie van activiteiten rondom vervoersknooppunten, zoals stations.

Gebiedsgericht beleid

"In de ROM-aanpak werk je met een schuurpapier, soms kun je beter flinke stukken steen weghakken"

Tijdschrift voor de Leefomgeving (een uitgave van KNHM, vereniging voor verbetering van de kwaliteit van de menselijke leefomgeving, en ARCADIS), adviseeren en uitvoerend ingenieursbureau voor milieu, infrastructuur en bouw, evalueert de gebiedsgerichte ROM-aanpak voor tien gebieden, 'die op slot zaten'. Gebieden als Schiphol, De Peel of de Gelderse Vallei 'waar milieuproblemen de gewenste ruimtelijke ontwikkeling blokkeerden' en het Groene Hart, Mergelland en het IJmeer, 'waar bestaande, relatief hoogstaande milieukwaliteiten bedreigd werden'. Het poldermodel van milieu en ruimtelijke ordening beoogt een evenwichtige integratie van ruimtelijke ordening en milieu door alle betrokken partijen te betrekken bij een gebiedsgericht plan van aanpak. De conclusie van het Tijdschrift voor de Leefomgeving luidt, dat er weliswaar proces- en beleidsmatig veel is bereikt, maar dat de oogst aan concrete resultaten tegenvalt. Volgens de Nijmegense hoogleraar beleidsgerichte milieukunde, Klaas

Brouwer, trekt het milieu in de plannen van aanpak voortdurend aan het kortste eind: "Slechts weinig partijen in de stuurgroep vertegenwoordigen een milieubelang en de partijen, die dat wel doen, hebben een zwakke positie door gebrek aan menskracht en know how". Hij stoelt zijn observatie op zijn eigen ervaringen met het plan van Aanpak Schiphol, waarin het milieuaspect eerst werd verengd tot geluidshinder, over luchtvervuiling werd niet meer gepraat, en er vervolgens wat de geluidshinder betreft drie keer water in de wijn werd gedaan.

Ook in de laatste aflevering van het ROM magazine (september 1998) wordt het gebiedsbeleid kritisch onder de loep genomen. Dat levert klachten op van provincies en gemeenten over administratieve ongemakken, rompslomp en op elkaar botsende maatregelen, eisen en geldstromen, die vragen op herbezinning op een in beginsel toegejuichte aanpak.

Milieudefensie

Wees realistisch
Geloof in jezelf
Weet waar je mee bezig bent
Bouw machtsmiddelen op
Zet een strategie uit
Wees communicatief en tactvol
Maak de achterban deelgenoot
Maak heldere afspraken
Blijf fris

De zwakke positie van de milieubehartigers bij onderhandelingen met andere partijen is kennelijk ook de **Vereniging Milieudefensie een zorg en voor Milieudefensie. Opinieblad over het milieu (september 1998)** een reden om de milieuonderhandelaars 9 onderhandeltips aan de hand te doen. In het milieubladd ook een interview met de nieuwe milieuminister Pronk, die in het boek 'Jan Pronk. Rebel met een missie' van de journalisten Brandsma en Klein eerder stevige kritiek uitte op het eerste

kabinet-Kok: "Een van de problemen, misschien wel het échte conflict van deze tijd, is de afweging tussen economie en ecologie. Je ziet nu dat iedere keer weer ten koste van het milieu wordt besloten. Dat heeft te maken met de doelstelling 'werk, werk en nog eens werk' en met het idee dat versterking van de samenleving nodig is om meer middelen voor een beter milieubeleid mogelijk te maken". Hoewel hij van oudsher -hij was lid van de Club van Rome- affiniteit heeft met het milieu, had VROM niet zijn eerste voorkeur; "Mijn deskundigheden liggen toch anders". Onmiddellijk na zijn aantreden kreeg Pronk de werkgevers op de kast met zijn politieke milieuverhaal. Milieudefensie wordt niet vrolijk van het paarse regeerakkoord, dat dezelfde sfeer ademt als het vorige: ruim baan voor Nederland distributieland. Als schaarse lichtpuntjes worden genoemd: de verdubbeling van de ecotax, de invoering van het rekeningrijden in de Randstad, de herstructurering van de varkenssector en het extra-miljard voor het openbaar vervoer. Waar het regeerakkoord van Paars 2 oud-minister De Boer niet groen genoeg was, durft Pronk de uitdaging aan. Volgens Milieudefensie is het een raadsel wat Pronk van het 'visieloos milieubeleid' van Paars 2 denkt te bakken.

Centra voor Werk en Inkomen

"De vaststelling van het recht op een bijstandsuitkering wordt ondergebracht in het Centrum voor Werk en Inkomen. Gemeenten verlenen het CWI hiertoe een wettelijk mandaat"

Meer reacties op het regeerakkoord vinden we in **Ng-magazine**, weekblad van de **Vereniging van Nederlandse Gemeenten (21 augustus 1998)**. Lokale bestuurders van verschillende politieke pluimage zijn van mening, dat een

aantal belangrijke thema's onvoldoende uit de verf zijn gekomen. Met name worden genoemd het grotestedenbeleid, de hogesnelheidslijn naar het noorden en de gevolgen van de verhoging van de btw voor de grensregio's. Voor alle gemeenten van belang is de komst van de Centra voor Werk en Inkomen (CWI's), waarin de gemeentelijke sociale diensten, de arbeidsvoorziening en de uitvoeringsorganisaties van de sociale verzekerings (uvi's) met elkaar moeten samen gaan werken. De Maastrichtse wethouder van Sociale Zaken, tevens voorzitter van de VNG-commissie op dat terrein, Theo Bovens, zet vraagtekens bij de bovenstaande zinsnede uit het regeerakkoord, die er op neer kan komen dat de gemeenten hun sociale diensten kwijt raken. Dat acht hij 'onbespreekbaar': "Het is niet goed voor gemeenten om de bijstand kwijt te raken en dat gaat toch vooral om de claimbeoordeling". Het regeerakkoord vermeldt echter niet wie de CWI's aan gaat sturen. Als dat de gemeenten zijn, dan 'is samenwerking in de CWI's met de sociale diensten goed te realiseren', waarschuwt Bovens het kabinet. De werkgevers- en de werknemersorganisaties zijn het eens geworden over de uitvoering van de claimbeoordeling in de sociale zekerheid door de markt onder strikt toezicht, terwijl het regeerakkoord die verantwoordelijkheid bij de CWI's legt. De sociale partners houden bovendien vast aan de regiefunctie van de mede door hen bestuurde arbeidsvoorziening. Pikante bijzonderheid is, dat de nieuwe minister van Sociale Zaken, Klaas de Vries, als voorzitter van de SER nauw betrokken was bij de totstandkoming van het akkoord tussen werkgevers en werknemers. Voordat De Vries voorzitter werd van de SER, was hij echter jarenlang hoofd-directeur van de VNG.

In Lokaal Bestuur. Maanblad over gemeente- en provinciepolitiek van de PvdA (september 1998) laat Roeland Kreeft, beleidsmedewerker binnelands bestuur van de PvdA-fractie, een zevental sociaal-democratische kamerleden aan het woord over de betekenis van het regeerakkoord voor het lokale bestuur. Wat betreft de CWI's stelt PvdA-kamerlid José Smits, dat de gemeenten te allen tijde verantwoordelijk zullen blijven voor de uitvoering van de bijstandswet en van de WIW (Wet Inschakeling Werkzoekenden). De ABW- en WIW-gelden worden gebundeld in een 'Fonds voor Werk en Inkomen. Het gemeentelijk aandeel in de financiering wordt vergroot: "De vergroting van de financiële verantwoordelijkheid van de gemeenten zal moeten leiden tot een grotere doelmatigheid bij de uitvoering van de bijstand en een vermindering van het aantal bijstandsontvangers". Dat moet in 2002 een besparing opleveren van 500 miljoen. De gemeenten mogen de reïntegratie van werklozen en andere uitvoeringstaken uitbesteden aan derden, mits dat niet leidt tot hogere uitvoeringskosten.

Workfare in plaats van welfare

"Privatiseer de bijstand en de arbeidsvoorziening en het wonder geschiedt: een efficiëntere organisatie, een betere service voor werkzoekenden en een grotere uitstroom naar betaald werk" (**Het Amsterdamse Maandblad Uiterkeringsgerechtigden, (MUG)**)

In juni organiseerde het aan Nijenrode verbonden economisch onderzoeksinstituut Nyfer een congres over de privatisering van de sociale zekerheid, waar drie directeurs van private bijstandsondernemingen uit het Amerikaanse Wisconsin Nederland kond deden van de prachtige resultaten van hun aanpak (In de laatste aflevering van Nyfer

Kwartaalbericht van de jaargang 1997 wordt de privatisering van de bijstand in Wisconsin en Clintons nieuwe bijstandswet toegelicht). Volgens MUG (juli/augustus 1998) behelste het congres niet meer dan een promotiepraatje, hetgeen te verwachten was van een instituut dat hoofdzakelijk wordt gesubsidieerd door het bedrijfsleven. Van een debat was geen sprake, critici kwamen niet aan het woord. Op de vraag wat er terecht is gekomen van de mensen, die uitstroonden naar betaald werk, kwam geen antwoord. Uit onderzoek van de Universiteit van Wisconsin is echter gebleken dat van de uitstromers naar een betaalde baan slechts één op de zes een inkomen verdiende boven het bestaansminimum. Bovendien bleek driekwart van de alleenstaande ouders, die via Wisconsin Works uit de bijstand geraakten, binnen negen maanden weer zonder werk te zitten. Toch maakt de Amerikaanse aanpak in Nederland school. Voor de VPRO-televisie getuigde de directeur van de Amsterdamse banenpoolorganisatie Maatwerk, Ben Bugter, al eens van zijn enthousiasme. Inmiddels is volgens MUG in de Bijlmer een experiment van start gegaan, waarbij duizend langdurige werklozen aan werk moeten worden geholpen via Workforce, 'een naar het voorbeeld van de Amerikaanse aanpak opererend commercieel bedrijf'.

Actief arbeidsmarktbeleid in Nederland en België

Wat de fixatie van Paars 1 op 'werk, werk en nog eens werk' heeft opgeleverd voor de langdurig werklozen en de 'anderszins inactieven' komt aan de orde in het augustusnummer van het Maandschrift Economie. Tijdschrift voor algemeen- en sociaal-economische vraagstukken. Daarin worden de resultaten gepresenteerd van onderzoek naar het

effect van het actuele arbeidsmarktbeleid in ons land en bij onze zuiderburen. Zowel in het Nederlands als in het Belgische beleid is de laatste jaren sprake van een accentverschuiving van het scheppen van banen in de collectieve sector naar het subsidiëren van werkgelegenheid in de particuliere sector. Dat brengt het gevaar mee van verdringing van werkenden door werklozen en 'dodegewichtverlies'.

Volgens het redactioneel commentaar van Joan Muysken is het eerste nauwelijks te vermijden. Bij dodegewichtverlies gaat het om de vraag of de gesubsidieerde banen er ook zonder subsidie zouden zijn gekomen. Dat blijkt zowel in Nederland als in België in hoge mate het geval. Muysken gaat nog in op de vraag of de verkrapping van de arbeidsmarkt, met name in Nederland, ertoe zal leiden dat er voor de harde kern van langdurig werklozen en 'anders-inactieven' sponstaan meer mogelijkheden komen, doordat de bedrijven zich ook zonder subsidies voor hen openstellen. Als dat niet het geval is dreigt een loongolf voor de 'haves', terwijl de 'have-nots' buitenspel blijven staan. Voor Muysken is het dan zeer de vraag of men wel serieus de mogelijkheden onderzoekt om deze mensen in dienst te nemen -vaart men dan niet te zeer op reflexen uit het verleden, hetgeen zou duiden op slecht ondernemerschap'. De uitkomsten van recent onderzoek bevestigen wat dat betreft de somberste vermoedens: de bereidheid van ondernemers om arbeidsongeschikten en langdurig werklozen in dienst te nemen blijkt zelfs met stimulerende maatregelen uiterst minimaal.

Wereld Habitat Dag 1998

De veilige stad: een plek voor jongeren
Jongeren vormen tegenwoordig slecht nieuws. Zij worden geïdentificeerd met drugsgebruik, criminaliteit, vandalisme,

enz. Vooral allochtone jongeren moeten het ontgelden: "Met name Marokkaanse jongeren, maar ook Turke, Antilliaanse en Surinaamse jongeren verzeilen, vergeleken met autochtone jongeren, onrustbarend vaak in crimineel vaarwater. Marokkaanse jongeren zijn al geruime tijd overtegenwoordigd in justitiële inrichtingen", aldus **het**

Algemeen Politieblad (4 juli 1998). In de nota Criminaliteit en integratie van etnische minderheden (Criem-nota) van de oud-bewindslieden Dijkstal en Sorgdrager wordt een onrustbarend beeld geschetst van de criminaliteitsproblematiek onder allochtone jongeren. Een voortvarende, integrale drie-sporenaanpak is volgens de nota geboden. De ernst van de situatie werd bevestigd door de bevindingen van de Adviescommissie Marokkaanse Jeugd, die ervoor koos om de problematiek te belichten vanuit de optiek van de betrokkenen en de Marokkaanse jongeren zelf aan het woord liet. Volgens de commissie is een herkenbare inbreng van de allochtone groeperingen een voorwaarde voor een succesvolle aanpak.

Jongeren, allochtoon of autochtoon, veroorzaken niet alleen geweld, vandalisme en criminaliteit veroorzaken, maar zij zijn daarvan ook vaak het slachtoffer. Vanuit dat idee werd in Nederland gekozen voor het subthema Geef jongeren een plek als invulling van de door de Verenigde Naties voor 5 oktober j.l. uitgeroepen Wereld Habitat Dag met als thema Veiliger Steden. In **het Tijdschrift voor de Volkshuisvesting van 6 september 1998** is een speciaal katern, een co-productie van Stichting Habitat Platform, NIROV en Stichting HARP, bijgevoegd over wonen, jongeren en veiligheid. Daarin worden mogelijke oplossingsrichtingen geboden aan de hand van praktijkvoorbeelden in binnenland-Zwolle en Deventer- en

buitenland, waaronder het Colombiaanse Medellín, 'de meest geweldadige stad ter wereld'.

Etnische minderheden en politieke elites

De laatste gemeenteraads- en Tweede Kamerverkiezingen hebben weer een toename gezien te geven van het aantal allochtone volksvertegenwoordigers. Toch, vindt professor A. Hoogerwerf, zijn nog maar relatief weinig allochtonen doorgedrongen tot de politieke elite van Nederland. In **Openbaar Bestuur (augustus 1998)** vraagt hij zich af hoe dat valt te verklaren en wat eraan valt te doen. Volgens Hoogerwerf worden leden van de (landelijke) politieke elite geselecteerd op basis van (Nederlandse) nationaliteit, bekwaamheid en representativiteit. Wat het eerste criterium betreft: alle Antillianen, de meeste Surinamers en bijna eenderde van de Turken en Marokkanen heeft de Nederlandse nationaliteit. Het criterium bekwaamheid stelt leden van etnische minderheden voor extra barrières, zoals de beheersing van de Nederlandse taal, ervaring met de Nederlandse politiek en kennis van de Nederlandse samenleving. Het streven van de meeste politieke partijen naar een goede vertegenwoordiging van allochtonen komt hun opname in de politieke elite ten goede. Bewuste uitsluiting van allochtonen doet zich in Nederland volgens Hoogerwerf weinig voor. Hun achterblijvend aandeel in de politieke elite wijt Hoogerwerf aan 'hun gemiddeld lage opleiding en beroep en een gebrek aan ervaring op leidinggevende posities in maatschappelijke organisaties'. Het allochtonenbeleid heeft onvoldoende aandacht geschonken aan de elitevorming van etnische minderheden. De versterking van hun positie op de arbeidsmarkt, een actieve rol van hun verenigingen, media, religieuze groei-

peringen en eigen scholen aan hun integratie en 'het gebruik van het Nederlands als voertaal en dus ook het dagelijks contact met autochtonen, ook in het onderwijs' acht Hoogerwerf onmisbaar voor de emancipatie en elitevorming van allochtonen. Hij vindt bovendien, dat de publieke aandacht voor etnische minderheden zich te eenzijdig concentreert op de problemen en te weinig op de oplossingen: "Dat werkt onbedoeld een negatieve beeldvorming in de hand. In de voorlichting en in de media zouden de schijnwerpers meer moeten worden gericht op allochtonen die dankzij hun talent en hun doorzettingsvermogen hoogwaardige maatschappelijke posities weten te bereiken en daardoor als rolmodel voor anderen kunnen bedienen". Wie meer wil weten over de positie van allochtonen in het Nederlands onderwijs, kan terecht bij het themanummer van **het Tijdschrift voor Migrantenstudies (nr. 2, 1998)** over 'Onderwijs en multiculturaliteit'.

Het Tijdschrift voor Marketing. Officieel Orgaan van het Nederlands Instituut voor Marketing, Centrum voor Marktgericht Ondernemen (juli/augustus 1998) biedt een heel ander integratiemodel. M. Hofstede stelt in het blad vast, dat het Nederlands bedrijfsleven de 1,8 miljoen allochtonen nog steeds niet heeft ontdekt als doelgroep, terwijl hun gezamenlijk besteedbaar inkomen toch 12 miljard gulden per jaar bedraagt en bovendien sterk groeit. Volgens Hofstede heeft etnomarketing de toekomst, maar de ondernemers moeten wel durven.

Het wordt een belangrijk jaar voor de opleiding van opbouwwerkers

door Harry Broekman

Opbouwwerkers bereiken de beroepspraktijk via verschillende aanlegroutes. Ze komen er als voornamelijk vrijwilliger, via de universiteit of HTS en natuurlijk ook via de sociale academie. Sinds 1991 is de afstudeervariant opbouwwerk bij de sociale academie ingebed in de opleiding Cultureel Maatschappelijke Vorming (CMV). Met dat diploma CMV kun je overigens ook sociaal cultureel werker, educatief werker, jongerenwerker of recreatief medewerker worden om maar enkele uitstroomvarianten te noemen.

CMV is een brede opleiding, dat wordt telkenmale herhaald: in het funderende rapport van de Commissie van der Top (1989); en evenzeer in het rapport dat de visitatiecommissie in 1995 opstelde naar aanleiding van het bezoek aan de ongeveer twee dozijn hogescholen die CMV in hun pakket hebben.

Na die visitatie startten er landelijk twee grote vernieuwingstrajecten. Het eerste betreft het Innovatieproject CMV waar de hogescholen in Amsterdam, Nijmegen/Arnhem en Den Haag samen werken met een drietal provinciale koepelorganisaties: SPECTRUM (Arnhem) Prisma (Tilburg) en IMCO (Purmerend), plus met de werkgeversorganisatie VOG. Doel van dit project is vooral praktijksituaties te beschrijven om inzicht in methodiek en innovatiekansen te verkrijgen. Het tweede traject is een samenwerking tussen alle coordinatoren van de opleiding CMV. Verenigd in het Landelijk Overleg Opleidingen CMV (LOO-CMV) stellen zij zich ten doel de diploma-eisen (eindtermen in het jargon) ter herformuleren. Die eindtermen gelden voor alle CMV-opleidingen, althans voor 70%. 30% van de afstudeereisen mogen per hogeschool verschillen. Om die diploma-eisen te kunnen formuleren is een onderzoek gestart naar belangwekkende trends in de maatschappij en in de werkvelden van CMV.

Beide ontwikkelingstrajecten zullen hun bevindingen ruim voor september 1999 publiceren opdat in het nieuwe cursusjaar de resultaten nog verwerkt kunnen worden. De opleiding voor opbouwwerkers aan de sociale academie- overigens noemt men tegenwoordig dit het Hoger Sociaal Agogisch Onderwijs, wordt hiermee grondig vernieuwd en geüniformeerd. Reden om eens aandacht te schenken aan de belangrijkste publicaties die tot nu toe uit deze vernieuwingstrajecten verschenen.

Het LOO-CMV publiceerde onlangs een rapport opgesteld onder leiding van Vincent de Waal van de Hogeschool Utrecht met daarin zo'n 100 trends die op het werk afkomen. Als belangrijke tendensen tekenden zich af: de noodzaak van versterking van: sociale cohesie, participatie en diversiteit in integraal beleid; meer aandacht voor vrije tijdsbesteding en idem voor het concept van een leven lang leren.

Als implicaties voor de CMV-beroepsuitoefening worden genoemd: versterken van het sociale ondernemerschap, aandacht besteden aan identiteitsvorming bij cliënten, algemener: het versterken van competenties om in een steeds onoverzichtelijker wereld zich staande te houden.

Voor het opbouwwerk betekent dit het nadrukkelijker op de agenda zetten van leerprocessen: bij burgers, bij organisaties en bij het openbaar bestuur. Leren om greep te krijgen op achterstelling, op uitsluiting, maar ook leren om talenten van mensen en potenties van buurten beter te zien en meer te gebruiken. Leren communiceren vooral ook, in een steeds diverser wordende wereld.

Opvallend is de nadruk op competentieversterking in dit trendrapport. Op een conferentie in Den Bosch werd deze trendstudie dan ook gepresenteerd onder de titel 'Competentiebevordering als handelsmerk van de CMV-er'. Jammer dat de nadruk in het rapport hierbij zo valt op persoonsontwikkeling, het individu staat centraal. Terwijl het in het opbouwwerk toch gaat om orga-

nisering: samen leren we sterk te staan, gemeenschappelijk werken we aan emancipatie en empowerment. Maar zoals gezegd, het betreft een concept-rapport. Gelukkig zijn er nog enkele maanden om deze grote visvangst aan trends en opvattingen te sorteren en te filteren. Voor wie zelf wil lezen en wil reageren, is het rapport te verkrijgen via Vincent de Waal, Hogeschool van Utrecht, Faculteit Sociaal Agogische Opleidingen Postbus 85397 - 3508 AJ Utrecht, Telefoon 030-2529631.

Het LOO-CMV kwam eveneens met een set diploma-eisen. Als belangrijkste vaardigheden voor de CMV-er blijven genoemd worden: zich kunnen oriënteren en contacten kunnen leggen; ontwerpen, organiseren en programmeren; begeleiden van vrijwilligers, deelnemers en zelforganisaties. Kunnen verichten van taken op gebied van organisatie, beheer, beleid en ontwikkeling (innovatie). Op zich een nuttig rijtje voor de opbouwwerker, pleit bezorgen en belangen behartigen zouden prominenter genoemd kunnen worden.

De thans gepresenteerde set is ook nog een concept. De ruwweg twee dozijn betrokken hogescholen zullen nog intensief slijpen en stroomlijnen aan het pakket. In elke regio is wel een CMV-opleiding, en elke opleiding kent een werkveld-commissie waarin het contact met de beroepsgroep wordt onderhouden. Wil je inspreken op deze diploma-eisen dan is het 't beste zich te verstaan met zo'n werkveldcommissie.

De derde publicatie is een echt boek, in 278 pagina's prachtig vormgegeven ook. De eindredacteur is Marcel Spierts, behalve leider van het Innovatieproject CMV ook docent aan zowel de Amsterdamse als Haagse Hogeschool. In 1994 publiceerde Marcel Spierts het handboek voor sociaal-cultureel werk 'Balanceren en Stimuleren'. (Welk handboek - dit overigens terzijde - onlangs in het Duits vertaald werd op nadrukkelijk verzoek van instellingen uit

Zwitserland. Een tip voor de Gradus Hendriksstichting?)

Dit nieuwe boek met als titel 'Beroep in ontwikkeling' stelt zich tot doel exemplarische praktijken uit het brede CMV-werkveld te beschrijven om er vervolgens over te reflecteren. Respectievelijk op gebied van Recreatie, Educatie, Samenlevingsopbouw en Kunst & Cultuur worden telkens vier cases besproken. De praktijken zijn inzichtelijk beschreven, prettig leesbaar ook. Bij elke casus komt aan bod: de instelling waarbinnen het project functioneert, de uitvoerenden, de achtergronden, de doelstellingen, de aanpak, de positie in de maatschappelijke omgeving, samenwerking met beleid en derden. De vier praktijkgevallen op gebied van Samenlevingsopbouw betreffen:

- * Buurtwerk in Deventer waar met feestelijke campagnes de participatie bevorderd wordt rond leefbaarheidsissues;
- * Beheer van de woonomgeving in ZO-Amsterdam: hoe organiseer je bewoners en instanties rond de items schoon, heel en veilig?
- * Plattelandsopbouw vanuit Deurne, met een spotlight op ondersteuning van scholen, herintreedsters en boerinnen die (part-time) werk zoeken.
- * Tenslotte wordt het werk beschreven van activiteitencentrum de Hoepel in Venlo, waar men zich sterk maakt om blijvers in de bijstand te activeren.

Activering, sociale cohesie en leefbaarheid staan dus centraal in deze vier portretten. Er

wordt, en dat geldt ook voor de meeste van overige twaalf cases, veel met vrijwilligers gewerkt. In drie van de vier cases komt de opbouwwerker nadrukkelijk in beeld in zijn/haar rol als intermediair tussen andere actoren. Zijn/haar vermogen om leefwereld en systeem te verbinden, komt goed uit de verf. De nuttigheid van het werk, als instrument binnen een strategie van de financierende overheid, staat voorop in deze cases. Minder naar voren treden in deze portretten twee andere tradities van het opbouwwerk. Opbouwwerk als instrument van actieve burgers, waaronder categorale groepen - denk hierbij aan ouderen, patiëntenorganisaties of kleinschalige coöperatieve economische initiatieven. Ook ietwat in de schaduw bij deze portretten staat de rol van de opbouwwerker als ondersteuner van groepen burgers bij belangenconflicten met -bijvoorbeeld- woningcorporaties of de gemeente. Maar het is moeilijk in vier praktijkgevallen de volle breedte van samenlevingsopbouw te treffen. Hay van der Sterren koos als teamleider Samenlevingsopbouw in het kader van dit inleidende boek voor actueel gezichtsbepalende eigenschappen en positioneringen.

Het innovatieproject dat dit boek baarde, is nog niet afgelopen. En het boek is nog niet uitputtend beschreven. Naast de zestien portretten zijn er vier hoofdstukken waarin de vier domeinen Kunst en Cultuur, Recreatie, Educatie en Samenlevingsopbouw elk kort getypeerd worden. Rond de jaarwisseling volgt vanuit het Innovatieproject een

meer principiële, grondige beschrijving van deze werkvelden. Op stapel staan verder nog twee producties: een inventarisatie van het handelen van de beroepskracht (focus op zijn vakbekwaamheden) en een studie over innovatief leiderschap binnen de werkvelden.

Tenslotte, het boek 'Beroep in Ontwikkeling' is ook niet in de laatste plaats interessant vanwege de overkoepelende, beschouwende hoofdstukken over geschiedenis en eigenheid van het CMV-werk van de hand van Marcel Spierts. Zijn verhandeling over de CMV'er als intermediair (Hfd 12) laat zich ook lezen als een heldere discussiebijdrage over de positie van het opbouwwerk voorbij de millenniumgrens.

Kortom, de aanvliegroute vanuit de sociale academie naar het beroep van opbouwwerker wordt grondig vernieuwd. Voor wie er het fijne van wil weten, bieden beide ontwikkelingstrajecten een schat aan informatie.

Spierts M. (red.) Beroep in Ontwikkeling: een oriëntatie op culturele en maatschappelijke vorming.

Elsevier/De Tijdstroom, 1998.

ISBN 90 352 1974 0.

Prijs: f 49,50.

Bericht van de uitgever

Het moest er eens van komen en nu is het zover: het lezen van MO/Samenlevingsopbouw gaat duurdere worden. De abonnementsprijs van het vakblad is de afgelopen drie jaar nimmer naar boven bijgesteld, terwijl de exploitatiekosten wel telkenjare stegen. De belangrijkste reden voor die gedragslijn was dat de uitgever en redactie van oordeel waren dat eerst een 'kwaliteitssprong' gemaakt moest worden, in plaats van gezapig de CBS-prijsindex te volgen. Het besluit om MO/Samenlevingsopbouw eens stevig 'op te schudden' viel eind 1996, in 1997 vond een lezersonderzoek plaats en werden marketing- en re-stylings'-adviezen ingewonnen: en begin '98 werd de naar inhoud en vorm stevig vernieuwde MO/Samenlevingsopbouw gepresenteerd aan de lezers.

De gerealiseerde kwaliteitsverbeteringen en de meerjarig vastgehouden 'oude' prijs, maken een tariefbijstelling voor 1999 onontkoombaar. In de programmering voor 1999 is overigens (wederom) een lezersonderzoek voorzien, zodat uitgever en redactie 'de broodnodige feedback' krijgen voor koershandhaving dan wel -verlegging.

De uitgever,

Tarieven MO/Samenlevingsopbouw 1999:

- * de jaarabonnementsprijs voor het eerste abonnement gaat f 77,50 bedragen, die voor tweede en volgende abonnementen gaat naar f 72,50
- * de losse nummer-prijs, thans f 12,50 (excl.porto) blijft ongewijzigd;
- * advertentie-tarieven: op aanvraag.

door Fenny Gerrits

Van achterstands- naar multicultureel beleid

Hieronder volgt een interview met drs. Tineke van den Klinkenberg, onlangs benoemd tot directeur (één van de twee) van Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling te Utrecht. Bij Forum is zij verantwoordelijk voor de velden 'beleid' en 'onderzoek'. Tineke is hiervoor onder meer actief geweest als wethouder in Amsterdam, lid van de Interbestuurlijke Projectgroep Sociale Vernieuwing op het ministerie van Binnenlandse Zaken (o.a. met Jan Schaefer), adviseur Grote Stedenbeleid in Den Haag en (nog steeds) als hoofdredacteur van het tijdschrift Vitale Stad.

MO: Gefeliciteerd met je benoeming! Wat ga je zoal doen in deze nieuwe functie? Wat zie jij als hoofdlijn op dit brede en diverse terrein?

Tineke: Het voornaamste doel voor Forum zal zijn om minderheden zelf te betrekken bij 'het gesprek' dat tegenwoordig door allerlei instanties en wetenschappers over hen, maar meestal zonder hen wordt gevoerd. Invulling geven aan de multiculturele samenleving kun je niet zonder de minderheden te bevragen. Neem nu bijvoorbeeld het Grote Stedenbeleid. Uit evaluaties blijkt dat de minderheden schitteren door afwezigheid in het GSB. Ze participeren niet of nauwelijks. Voor Forum ligt hier de uitdaging om te onderzoeken waar minderheden in geïnteresseerd zijn. Dit is nodig om het beleid zodanig aan te passen dat minderheden wel betrokken raken. In die zoektocht naar aanknopingspunten waarop contact kan worden gemaakt met minderheden denk ik dat er twee aspecten zullen komen bovendrijven die nu te weinig worden gezien.

Allereerst het recreëren dicht bij huis: minderheden recreëren graag in de buurt van hun woning, in het park, op pleintjes en dergelijke. In de zomer zie je grote groepen gebruik maken van die voorzieningen. Het creëren van ontmoetingsplekken in de wijk kan dus een aanknopingspunt zijn bij de interesse van minderheden. Hierbij denk ik ook aan sport- en spelvoorzieningen; allochtone kinderen voetballen graag maar de vereniging is te duur of te ver weg. Als tweede onderwerp zie ik: religie. Ik denk dat het hebben van een goede plek voor het gezamenlijk beleven van allerlei rituelen, zoals rond trouwen, geboortes en rouwen veel minderheden zal aanspreken. Desnoods kunnen we 'kerkverzamelgebouwen' ontwikkelen, waar diverse gelovigen hun eigen ruimtes beheren en gebruiken. Ik denk dat deze twee onderwerpen minderheden zullen aanspreken.

Daarmee zijn het goede aanknopingspunten voor het ontwikkelen van participatie op buurt- en wijkniveau. Er zijn daarnaast ook 'hardere' onderwerpen te vinden waarop we beleidsmakers en instellingen zullen adviseren, zoals werk. Hierbij denk ik aan interculturalisatie-methodieken, maar ook aan verruiming van de mogelijkheden voor etnisch ondernemerschap. We zullen naar een andere benadering toe moeten: het compensatie-model loslaten -dat wil zeggen pas ingrijpen als het probleem al ontstaan is- en minderheden de kans geven zichzelf te ontwikkelen. Daartoe moet vooral preventief geïnvesteerd worden, met name in kinderen en hun ouders.

Forum wil zich vooral richten op het 'begin van het verhaal', de voor- en schoolse periode. Kinderen en jongeren een goede kans geven op scholing in de voorschoolse periode, de basisschoolperiode en daarna. Het is

meer een preventieve aanpak, waarbij minderheden de kans wordt geboden om in een latere periode van hun leven onafhankelijker te zijn van uitkeringen en andere ondersteuning. We zullen daarbij de nadruk leggen op een proces van multi-culturele ontwikkeling, dat zowel eisen stelt aan allochtonen maar tevens aan autochtone burgers. In die benadering staan dus de potenties en mogelijkheden van minderheden centraal, niet hun problemen.

In Nederland gaat het met het gros van de minderheden best goed, en dat moet worden gestimuleerd. Op cultureel gebied zie je een globalisering optreden, die ogenschijnlijk leidt tot verlies van eigenheid. Maar er komt wel degelijk iets voor in de plaats dat ook eigen is, namelijk de eigen vertaling van die wereldwijde normen en vormen. Ook dat is voor minderheden gunstig, die globalisering maakt het voor minderheden gemakkelijker om te participeren.

MO: Wat zou Forum in het kader van het Grote Stedenbeleid precies aan kunnen bieden?

Tineke: In die context denk ik concreet aan de bundeling en spreiding van kennis en methodieken. Er moet op basis van de vraag: 'Wat is er' een inventarisatie gemaakt worden. Als rode draad loopt hier het inhoudelijke thema van de 'voorkant van het verhaal', de prioriteit die Forum legt bij de jeugd, doorheen.

Ik kan me voorstellen dat we via 'hoort-zegt-het-voort'-conferenties en praktijkuitwisselingen een kennisniveaubal kunnen genereren. Ook zullen we hierbij de wetenschap betrekken, want er moet iets gedaan worden met al die informatie: methodiekontwikkeling.

Bijvoorbeeld ten aanzien van het inburgerings-traject zijn er al goede cursussen ontwikkeld en adviseren we welke organisaties erbij betrokken moeten worden. Op een aantal terreinen moet men niet om Forum heen kunnen, bijvoorbeeld personeelsbeleid. Forum beschikt over de goede netwerken om trainingen op te kunnen zetten. Hier zie ik ook mogelijkheden tot samenwerking met andere bureaus en instituten, zoals Equality.

We moeten de discussie aanzwengelen en debatten entameren. We hebben een goed blad: Contrast. Dat dient als uitgangspunt voor ons publicatiebeleid. De formule van het blad scherper stellen en verder bouwen aan een uitgelezen selectie van publicaties die Forum duidelijk neerzetten. Ook hebben we een goede juridische afdeling. Deze kan

als uitgangspunt dienen voor de verdere ontwikkeling van een onderzoeksbeleid. Er zijn in Nederland veel goede onderzoekers die we bij Forum willen betrekken. Er moet veel onderzoek gedaan worden rond het onderwijs. Vraagstelling is hierbij: hoe breng je precies die kwaliteitsverbetering tot stand die nodig is om minderheden ook bevredigende schoolresultaten te laten behalen? We weten inmiddels dat tweetaligheid niet per definitie problematisch hoeft te zijn voor de cognitieve ontwikkeling van kinderen.

Ook beeldvorming van minderheden is een belangrijk onderwerp. Er moeten misschien meer 'human interest'-artikelen in de krant over minderheden komen. En verder blijven we nadenken over hoe mensen uit verschillende culturen elkaar kunnen ontmoeten.

hoe we dat kunnen stimuleren. Er moeten structuren komen waarin 'wit' en 'zwart' elkaar niet kunnen ontlopen. Een belangrijke vraag aan de onderzoekers zal dan ook zijn: Hoe kleed je de ruimtelijke omgeving zo in dat je elkaar tegen moet komen?

MO: Er heeft deze zomer veel in de kranten gestaan over ontmoetingen tussen 'wit' en 'zwart' in onze zwembaden. Deze ontmoetingen droegen echter voor de meeste meisjes een problematisch karakter.

Tineke (lachend): Daar merk ik nooit wat van in het Sportfondsenbad in Oost (Amsterdam).

□

Buurtmeesters als basiswerker leefbaarheid in Roosendaal

door Chris Veldhuysen

De leefbaarheid in veel wijken staat onder druk. Welzijnswerk, corporaties en andere instellingen zijn steeds vaker bereid om middelen vrij te maken om allerlei projecten op te zetten. Naast projecten die zich richten op specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld jongeren of ouderen), specifieke problemen (drugsoverlast, gebrek aan speelvoorzieningen) richtten steeds meer projecten en/of maatregelen zich op de communicatie tussen bewoners onderling en tussen bewoners en instellingen. In de gezondheidszorg en de voorschoolse educatie worden intermediairs ingezet om daadwerkelijk contact tot stand te brengen tussen allochtone bewoners en instellingen (voortlichtsters eigen taal en cultuur en buurtmoeders) (1). In diverse gemeenten lopen proefprojecten waarbij vrijwilligers worden opgeleid om te bemiddelen tussen burenruzies ('buurtbemiddeling'). Huismeesters groeien steeds meer uit tot 'communicator'. Een andere mogelijkheid is het inzetten van een 'basiswerker leefbaarheid'.

Aandacht is preventie

In veel wijken wordt nagedacht over het aanpakken van leefbaarheidsproblemen. Een groot deel van de problemen gaat over het

samenleven van mensen op portiek-, straat- of wijkniveau. En ook gaat het veelal over communicatie tussen jongeren en ouderen of allochtone bewoners en autochtone bewoners. Een groot struikelblok is echter dat er binnen het reguliere werk van welzijnsinstellingen, sportverenigingen, corporaties, gemeenten e.a. vaak te weinig tijd en ruimte is om hier wat mee te doen. De reguliere taken leggen een te zwaar beslag op medewerkers in wijken. Daarbij komt dat het voor een deel om - op het eerste gezicht - relatief beperkte problemen gaat. Toch zijn het problemen die bewoners het meest bezig houden, en die, als er geen aandacht aan wordt besteed tot grotere problemen kunnen uitgroeien. Het zijn deze problemen die relatief veel tijd vragen om tot een bevredigende oplossing te komen. Dat geldt des te meer wanneer het om de communicatie tussen bewoners van verschillende herkomst gaat die elkaars taal niet goed kunnen verstaan. Wanneer er geen aandacht aan deze zaken wordt besteed is de kans groot dat bewoners zich verder terugtrekken in het nemen van verantwoordelijkheid.

Buurtmeester of basiswerker leefbaarheid

Een mogelijkheid om als wijkorganisatie of corporatie een (extra) bijdrage te leveren aan de verbetering van de leefbaarheid in wijken is het inzetten van buurtmeesters als 'basiswerkers leefbaarheid' met behulp van de Melkert-I-regeling. In de West-Brabantse gemeente Roosendaal werken sinds een jaar vier 'basiswerkers leefbaarheid' - buurtmeester genaamd - in verschillende wijken. Vier vrouwen, waarvan een van Turkse afkomst.

Funda is buurtmeester in Kalsdonk, een wijk waar circa 30% van de bewoners van allochtone afkomst is. Funda heeft haar kantoor in het buurthuis, waar ze ook spreekuur houdt. "In het begin waren de mensen in het buurthuis afwachtend. Door gewoon met hen te gaan praten ken ik nu veel bezoekers. Door een leuk artikel in de krant kennen veel mensen me. Soms spring ik ook bij wanneer er te weinig mensen zijn voor activiteiten in het buurthuis. Ik vond het in het begin wel lastig om te bewijzen dat ik er voor de hele wijk ben en niet alleen voor de Turkse bewoners."

Funda heeft in het verleden, door haar goede beheersing van de Nederlandse taal, veel voor haar familie en landgenoten

gedaan. "Tolken, mee naar de rechtbank, het GAK of naar een advocaat. Dat koste me veel tijd. Maar ik leerde er wel veel van. Maar ik ben nu buurtmeester. Ik moet mijn landgenoten duidelijk maken dat ik er niet alleen voor hen ben, maar voor de hele buurt en dat ik niet alles voor hen kan regelen."

Miriam heeft een aantal jaren geleden als stadswacht in Maastricht gewerkt. Nu is ze buurtmeester in de wijk Westrand. In deze wijk is een aantal jaren geleden een start gemaakt met wijkbeheer. In de projectgroep wijkbeheer hebben naast bewoners ook ondernemers, politie, woningbouwvereniging en opbouwwerk zitting. De projectgroep houdt wekelijks spreekuur, waarbij de buurtmeester aanwezig is. Miriam werkt nu een jaar in de wijk. Waar houdt zij zich mee bezig? Miriam geeft een voorbeeld: "Een wat oudere mevrouw heeft klachten over haar burens die net het huis hebben gekocht en bezig zijn met een verbouwing. Ze hebben daar alle benodigde gemeentelijke vergunningen voor gekregen. De mevrouw stuurt de gemeente een wat onduidelijke brief en weet zelfs de weg naar het spreekuur van de burgemeester vinden. Deze kan niets voor haar doen. Door de politie wordt ik gevraagd eens bij haar langs te gaan. Ik ben dan de eerste persoon die daadwerkelijk bij de mevrouw binnenkomt. En ik zie wat er mogelijk aan de hand is. Het huis staat propvol. Er is sprake van verwaarlozing van het huishouden. De indruk bestaat dat mevrouw toch enigszins aan het dementeren is. Daardoor voelt zij zich bedreigd door de nieuwe burens. Ik neem contact op met de GGD, waar een consulent zich bezig houdt met verwaarlozingsproblemen. De zaak is doorgespeeld. Maar toch is er niemand die regelmatig een oogje in het zeil houdt en nog af en toe bij de mevrouw langs komt. Dat doe ik wel."

Ook Funda maakt dit soort situaties mee. Zo heeft zij samen met de woonconsulent van de woningcorporatie en de politie succesvol weten te bemiddelen in een sluimerend conflict tussen een jongeman die regelmatig house-parties in zijn flat organiseert en de burens die daar heel van last van hebben. "Wat me dan opvalt", zo vertelt Funda, "is dat ik door mijn positie voor die jongen niet bedreigend ben. Ik kan gewoon met hem praten terwijl de politie en de woonconsulent de jongen meer voor het blok moeten zetten. Samen zijn we erin geslaagd de jongen te bemiddelen naar een begeleid woonproject in een andere wijk."

Samenwerking

Miriam is onlangs benaderd door een bewoner die het verdacht vindt dat er zoveel vreemden bij de burens over de vloer komen. De buurman denkt al gauw aan drugs, maar wil de politie daarover niet inlichten. Door bemiddeling van de buurtmeester houdt de politie nu een oogje in het zeil. Ook zelf komt Miriam bij tijd en wijlen langs. En inderdaad de buurman heeft gelijk gehad. Maar zegt Miriam: "Over dit soort zaken moet je afspraken met andere werkers maken, zodat we weten waar we mee bezig zijn en elkaar kunnen inschakelen. Als ik bijvoorbeeld voor portiekgesprekken de straat opga, dan moeten de politie en de woningbouwvereniging dat weten om later de zaak terug te kunnen koppelen als dat nodig is. We moeten van elkaar weten wat we doen en daar afspraken over maken".

De contacten tussen buurtmeester en instanties zijn goed. Vooral met de politie. De politie werkt aan een nieuw signalerings- en registratiesysteem. De meldingen en informatie van de buurtmeester worden daarin meegenomen. Ook met de sociaal verpleegkundige van de GGD zijn goede contacten opgebouwd. Zij houdt zich bezig met vervuillings- en verwaarlozingsproblemen van bewoners. Daarnaast zijn er contacten met maatschappelijk werk, slachtofferhulp en de gemeente. Naast de politie zijn met de corporatie ARWON de meeste contacten. Zij het dat daar de afstemming ingewikkelder ligt. Er is een zekere overlap van taken van de woonconsulent, huismeester en ouderenwoonconsulent. Na de komst van de buurtmeester is een zgn. pettenoverleg ingesteld met politie, opbouwwerker,

buurtmeester, woonconsulent, zorginstellingen en corporatie om bovenstaande situaties maandelijks goed met elkaar te bespreken.

Langzaam kristalliseert zich een manier van samenwerken uit. Diverse partijen signaleren, maar de meeste beroepskrachten hebben geen tijd voor mensen die 'even hun verhaal kwijt willen'. En zeker niet voor nazorg: het soms maandenlang nog even je gezicht laten zien en informeren hoe het gaat. Daarin verschilt de positie van buurtmeester met die van andere instellingen. Juist wel aandacht voor 'even je verhaal kwijt'. 'Juist wel oogje in het zeil houden.' Ook omdat de buurtmeester geen 'bedreigende' positie heeft: geen strafrechtelijke bevoegdheid, geen dreiging met huisuitzetting, geen snelle doorverwijzing naar hulpverlening, maar basaal menselijk contact. De buurtmeester wordt steeds meer intermediair tussen bewoner en instellingen, van gemeente tot maatschappelijk werk of de buurman/vrouw.

Een multi-culturele wijk

Miriam en Funda werken allebei in een wijk met relatief veel allochtone bewoners. Ze praten er veel met elkaar over wat dat betekent voor hun positie als buurtmeester. Funda vertelt: "De Turkse familieverbanden functioneren nog goed, al neemt dat langzaam wat af. Ik kom ook bij Turkse bewoners thuis en kan hen goed doorverwijzen naar voorzieningen en activiteiten in de wijk die er ook voor hen zijn, zoals de info-winkel of gezondheidsvoorlichtingsactiviteiten of oudercursussen. Ik merk wel dat ik door mijn achtergrond en mijn positie steeds meer bezig ben over en weer begrip te kweken. Er is veel wrijving tussen Nederlandse en Turkse bewoners, onderhuids, het komt vaak niet naar buiten." Maar ook Miriam komt steeds vaker bij allochtone bewoners binnen en heeft een aantal malen met redelijk succes kunnen bemiddelen en doorverwijzen.

Koppel opbouwwerk en buurtmeester

In Roosendaal is er voor gekozen de buurtmeester te koppelen aan de wijkopbouwwerker. De ervaring leert dat daarmee de inhoudelijke invulling van de functie van de buurtmeester het best tot zijn recht komt en er verder inhoud aan gegeven kan worden. De functie van buurtmeester moet zich nog goed uitkristalliseren. Tegelijkertijd functioneren opbouwwerker en buurtmeester in de projectgroep wijkbeheer c.q. meldpunt wijkbeheer, en zijn er directe contacten met het wijkserviceteam, dat verantwoordelijk is voor het dagelijkse fysieke onderhoud

van de wijk. Treffend wordt Miriam 'het sociaal wijkserviceteam' genoemd.

Het takenpakket van de buurtmeester varieert van het spreekuur, portiekgesprekken, huisbezoeken, het afhandelen van kleine klachten, wijkshow en overleg met instellingen en overheid. Deze taken kunnen pas goed tot hun recht komen door het opbouwen van bekendheid en zichtbare aanwezigheid in de wijk. Belangrijk daarbij zijn sociale vaardigheden en beheersing van de Nederlandse taal. Buurtmeesters moeten goed kunnen luisteren en signaleren. Aardig is om te zien dat de functie van de buurtmeester zich ontwikkelt tot een soort uit-

voerend regisseur. Veel kleinschalige problemen komen bij de buurtmeester samen.

Tot slot

Basiswerkers leefbaarheid (in Roosendaal) worden ingezet in wijken met leefbaarheidsproblemen. Ze richten zich op alle bewoners in de wijk, waaronder allochtone bewoners. Een aantal van hen is van allochtone afkomst. Zij werken echter voor de hele wijk. Door het werk van de buurtmeester worden sociale verbanden in de wijk meer zichtbaar gemaakt. Maar ook basiswerkers leefbaarheid willen graag doorgroeien in hun functie. Hun functie lijkt daarmee in een aantal opzichten op dat van allochtone inter-

mediairs in gezondheidszorg en buurtmoeders (1).

(1) In Multiplex nr. 4 dat aan deze MO/Samenlevingsopbouw is toegevoegd wordt uitvoerig ingegaan op de intermediaire positie van buurtmoeders en gezondheidsvoorlichtsters eigen taal. Hun arbeidsmarktperspectief en de randvoorwaarden waaronder zij werken behoeven echter verbetering. Ook daar wordt in Multiplex ruim aandacht aan besteed.

Het beste van de stad

Landelijke GSB dag, zaterdag 28 november in Utrecht

LSA

Op zaterdag 28 november zullen de GSB steden hun beste projectenbeentje voor gaan zetten tijdens de landelijke dag in Utrecht. Een dag voor iedereen die een hekel heeft aan het predikaat achterstandswijk en bezig is daar vanaf te komen. In het totaal zullen 25 projecten gepresenteerd worden. In vijf collegezalen tegelijk is te zien en te horen hoe er gewerkt wordt aan veiligheid, leefbaarheid, wonen, economische ontwikkeling en vooral samenwerking of in vakjargon de integrale aanpak.

Elk half uur is het wisselen en kun je weer een andere goed nieuws show bijwonen in de volgende zaal (zitten blijven mag ook). Iedereen kan zijn of haar eigen favoriete programma samenstellen en dus maximaal 5 verschillende presentaties bijwonen door een keus te maken uit het aanbod. Elk project zal z'n beste presentator inzetten en de meesten neme nvideo's, dia's en ander materiaal mee. Na elke presentatie is er kort tijd voor vragen en discussie.

Verder staat op het programma een interview met de kersverse minister voor het GSB en het Integratiebeleid Rogier van Boxtel. Lokale bestuurders uit Rotterdam, Utrecht en Zwolle zullen ondervraagd worden door Aize Bouma over hoe het in hun stad gaat met het GSB en bewonersparticipatie. Uiteraard zullen ook leden van het Bewonersplatform zelf aan het woord komen. 's Middags speelt STUT het inmiddels beroemde stuk 'Tranen in de Regen' en aan het eind duikt Souad, de zangeres van de 'No Europe without us'-conferentie het podium op.

Programma overzicht

9.30	- zaal open
10.15-11.15	- presentatie bewonersplatform, vraaggesprek met minister van Boxtel, lokale bestuurders om de tafel
11.30-15.00	- 25 projectpresentaties
15.15-16.30	- 'Tranen in de Regen'
16.30	- afsluiting
16.35	- napraten met muziek in de Foyer

Meer informatie is verkrijgbaar bij het secretariaat van het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden,

telefoon: 070-380 4431 (vragen naar Sonja Swarts of Henk Cornelissen).

Daar kunt u ook de speciale editie van LSA Bewoners Berichten opvragen, die meer details bevat onder meer over de projecten die worden gepresenteerd.

Werk voor de Wijk in Nijmegen

door Ed Kooger, Tandem (Nijmegen)

Al enige tijd functioneren in Nijmegen een tweetal bewonersorganisaties die in het kader van de sociale vernieuwing zijn opgezet in twee vooroorlogse stadsdelen. In het stadsdeel Oud-West is dit de Stichting Toekomst Oud West (STOUW) en in het Willemkwartier is dit OPWEG.

Najaar 1995 is op initiatief van beide organisaties een nieuwe stichting opgericht met als doel arbeid en werkgelegenheid te creëren ten behoeve van de leefbaarheid in de wijken. Bij de nieuwe stichting, Wijkwerk genaamd, werken inmiddels meer dan 80 (?) medewerkers in het kader van de Melkertregeling in verschillende wijken in Nijmegen.

Voor de oprichting van Stichting Wijkwerk was er behoefte aan Melkert-medewerkers bij verschillende wijkinitiatieven. Al snel rees de vraag hoe deze medewerkers die bij een aantal wijkinitiatieven werkzaam waren het beste ondergebracht en begeleid konden worden. Vrijwilligersorganisaties waren immers niet in staat om mensen in dienst te nemen. Even is gedacht om dit personeel organisatorisch onder te brengen bij een bestaande stichting. Maar bestaande organisaties bleken niet voldoende geëquipeerd om deze medewerkers te begeleiden. Bij aanvang van het initiatief werd juist hoog ingezet op begeleiding en scholing van dit personeel. Om aan deze voorwaarden effectief te kunnen beantwoorden werd uiteindelijk de Stichting Wijkwerk in het leven geroepen. Wijkwerk is aanvankelijk begonnen met 8 medewerkers die in via de melkertregeling aan werk geholpen konden worden. Via Wijkwerk kan gestalte gegeven worden aan scholing en begeleiding van medewerkers en wordt er ook gewerkt naar uitstroom van personeel naar andere betaalde banen. De doelstelling van Wijkwerk is dus tweeledig te noemen, enerzijds worden werkloze wijkbewoners aan werk geholpen en daarbij begeleid, anderzijds wordt er gewerkt aan handhaving, verbetering en uitbreiding van voorzieningen op buurt- en wijkniveau. Een treffend voorbeeld hiervan zijn de Ouder-Kind Centra in Nijmegen West en het Willemkwartier. Een Ouder-Kind Centrum is een ontmoetingsplek voor ouders uit allerlei culturen waarbij hun kinderen dicht in de buurt zijn. De dagelijkse bezoekers van zo'n centrum kunnen er terecht voor koffie, een praatje, een activiteit, in de winkel of de werkplaats voor advies en steun. Nu zijn er

een aantal allochtone en autochtone vrouwen via Wijkwerk werkzaam in een Melkertbaan. Een ander voorbeeld is de kinderboerderij in het Florapark in Nijmegen West. Zowel parkwachters als medewerkers van de kinderboerderij zijn in dienst van Stichting Wijkwerk. Bij deze voorbeelden snijdt het mes aan twee kanten. Mensen die langdurig geen betaalde arbeid hebben verrijkt doen weer werkervaring op en tegelijkertijd komen deze functies ten goede aan het voorzieningsniveau in buurten en wijken. Het werk voor Wijkwerk is te beschouwen als een toevoeging aan het vrijwilligerswerk. Omdat het om betaald werk gaat worden aan medewerkers van Wijkwerk ook andere eisen gesteld als aan vrijwilligers. Bovendien is het te beschouwen als een aanmoediging voor vrijwilligers om in te stromen in betaald werk.

De Stichting Wijkwerk heeft als doelstelling om bewoners zoveel mogelijk te betrekken bij de organisatie. Zo zitten er ook wijkbewoners in het bestuur van de stichting. Die wijkbewoners bepalen op die manier mede waar het met Wijkwerk naar toe moet. De formule van Wijkwerk is inmiddels zo succesvol dat, er vijf werkbegeleiders in dienst zijn voor meer als 80 medewerkers die werkzaam zijn in een 30-tal projecten, dat alles onder leiding van een directie-duo. De start van Wijkwerk heeft plaatsgevonden in achterstandswijken. In die wijken zijn ook de sociale vernieuwingsorganisaties geboren. De reden dat uitgerekend in die wijken is gestart, heeft te maken met het feit dat economische ontwikkeling nauwelijks doorsijpelt naar die wijken. Juist in die wijken wonen veel mensen die door de sociale dienst niet bereikt worden. En dat is bij uitstek de categorie medewerkers waarop Wijkwerk zich richt. Via het netwerk van professionals bijvoorbeeld van het welzijnswerk, de (wijkgerichte) ambtenaren of het maatschappelijk werk kunnen medewerkers geworven worden. Naast oproepen in wijkbladen is de beste vorm van werving voor Wijkwerk de mond op mond reclame in de

projecten waar de medewerkers werkzaam zijn.

Naast de werkgeversfunctie besteedt Wijkwerk ook veel aandacht aan projectacquisitie. De medewerkers zijn allemaal werkzaam bij projecten die de leefbaarheid in wijken ten goede komen. Dat betekent dat Wijkwerk ook inspeelt op bewonersinitiatieven die in buurten worden ontwikkeld. Dit vereist een nauw samenspel met allerlei groepen en organisaties die opereren op buurtniveau, daar is Wijkwerk dan ook afhankelijk van. Dat betekent dat Wijkwerk zich snel moet aanpassen aan maatschappelijke ontwikkelingen en er veel ruimte moet zijn binnen de organisatie voor het aangaan van experimenten. Eén van die experimenten waar nu onderzoek wordt gedaan is de mogelijkheid van werk op het vlak van persoonlijke dienstverlening. Hierbij is te denken aan bijvoorbeeld aan een werkster, oppas, klusjes- of boodschappen dienst. De tarieven voor dergelijke vormen van dienstverlening kunnen aangepast worden aan de financiële draagkracht van de afnemers. Het voordeel is dat werk dat nu veelal in het grijze of zwarte circuit plaatsvindt, legaal kan worden uitgevoerd. Via loonkostensubsidies kunnen deze diensten aantrekkelijk gemaakt worden. En last but not least past dit ook nog uitstekend bij het overheidsbeleid.

De directie van Wijkwerk benadrukt dat de Melkert-regeling geen doel op zich is, maar als een middel voor activering beschouwd moet worden. Het intensieve begeleidingsconcept staat ten dienste van dit middel. De begeleiding is er op gericht mensen te leren het werk uit te voeren, te groeien in hun functie, maar is vooral ook uitstroom gericht. Het blijkt dat die formule werkt, want er is een hoog percentage medewerkers uitgestroomd naar functies buiten de Melkert-regeling om. De meeste medewerkers die bij Wijkwerk in dienst zijn, zien dit werk als een waardevolle stap naar een andere betaalde functie.

'De dubbelzinnigheid van vraaggericht werken'

Verslag van een workshop, gehouden tijdens het congres **VOORBIJ HET PRODUCT**

door Mariet Paes

Een druk bezochte workshop met twee keer ongeveer 70 bezoekers. Workshopvoorzitter Lambert Mulder (hoogleraar andragogie, universiteit Groningen) lichtte de opbouw van het programma toe en beloofde zoveel mogelijk de ervaringen vanuit de zaal erbij te betrekken. Een moeilijke opgave gelet op de grootte van het gezelschap.

Jan Willem Duyvendak (hoogleraar opbouwwerk, universiteit Rotterdam) leidt het thema in met de vraag naar het waarom van de grote populariteit van vraaggericht werken. Duyvendak neemt de definities van het NPCF (Nederlandse Patiënten en Consumenten Federatie) over en benoemt vraaggericht werken als de gerichtheid van het aanbod op de vraag (dus redenerend vanuit de gebruiker) en vraagsturing als de sturing van het aanbod door de vrager. Hij ziet in de oriëntatie op vraagsturing een specifiek probleem voor de sociale sector:

Zijn (potentiële) klanten in staat om hun vraag te articuleren? Moeten en willen mensen altijd de zogenaamde autonome handlingsbekwame cliënten zijn? Kan en wil iedereen zelfbeschikkend zijn? Kunnen welzijnsinstellingen wachten op een vraag? Helpen hulpverleners mensen bij het formuleren van hun vraag en mogen professionals ook zelf nog wat vinden?

Dick Oudenampsen (onderzoeker Verwey-Jonker Instituut) pleit ervoor patiënten niet als nomaden te beschouwen. Hij gelooft niet in de autonome handlingsbekwame cliënt. Zijn ideaalbeeld van een behandeling is een ontmoeting van de cliënt, die beschikt over informatie en gesterkt is met ervaringen van lotgenoten en de hulpverlener met zijn ervaring, inzicht, vakbekwaamheid en empathie. Essentieel in deze relatie is dat men elkaars verantwoordelijkheden en keuzes respecteert.

Doortje Kal (preventiewerker bij RIAGG Haagrand te Voorburg) gaat in op de vraag hoe normatieve professionaliteit zich verhoudt tot de vraag van mensen met een psychiatrische achtergrond in het project 'Kwartier maken'. Zij introduceert de begrip-

pen narrativiteit en reflexiviteit. In een narratieve benadering wordt een persoon niet gereduceerd tot een patiënt of tot een hoopje symptomen. De narratieve benadering kenmerkt zich door solidariteit en komt tot stand op basis van reflexiviteit van een professional.

Na deze theoretische verdiepingen bevraagt Jan Willem Duyvendak drie leden van het netwerk opbouwwerk en gezondheid (NOGEZ), dat ondersteund wordt door het Landelijk Centrum Opbouwwerk over hun alledaagse ervaringen. Hoe raken zij in buurten en wijken betrokken bij gezondheidvragen van mensen? Welke positie nemen zij daarbij in?

Peter Rokers, opbouwwerker in Rotterdam vertelt over zijn aanwezigheid in de wijk. Zoals in het ochtendprogramma gezegd werd: 'je moet zintuiglijk waarneembaar aanwezig zijn in de buurt'. Hij is de signaleerder, intermediair en communicator voor de wijkbewoners, winkeliers, huisartsen, wijkagenten enzovoort. In zijn contacten met de voornamelijk allochtone wijkbewoners hoort hij over hun verwachtingen en wensen, die niet aansluiten bij de zorgvoorzieningen die Nederland biedt. De moeite die het kost om een recept te krijgen, de geringe tijd die de huisarts heeft, de onbegrepen adviezen die men krijgt. Peter beschouwt het als zijn taak deze geluiden onder de aandacht te brengen bij de hulpverleners en professionals en samen met de wijkbewoners activiteiten te ontwikkelen, zodat informatie en lotgenotencontact bereikbaar wordt.

Beatrix Klein Goldewey is opbouwwerker in Hoorn en heeft een gezondheidsproject in een nieuwbouwwijk ontwikkeld. Naar aanleiding van signalen van hulpverleners veronderstelde men dat er in deze wijk veel sociale problematiek en isolement bestond. Deze veronderstelling is getoetst door middel van straatinterviews. Met de uitkomsten hiervan zijn panelbijeenkomsten voor buurtbewoners georganiseerd. Op deze druk bezochte bijeenkomsten gaven buurtbewoners hun mening over de uitkomsten van de straatinterviews en werden plannen gemaakt om met diverse activiteiten sommige problemen aan te pakken.

Mariet Paes is medewerker van het LCO en directeur van een gezondheidscentrum in Den Bosch. Dit gezondheidscentrum is zo'n twintig jaar geleden door wijkbewoners en hulpverleners samen opgericht. Wijkbewoners gaven en geven invulling aan de wijze waarop het gezondheidscentrum functioneert. De spanning om te voldoen aan de eisen die gesteld worden aan een gezondheidszorginstelling, ruimte te geven aan de inzichten en ideeën van professionals en te beantwoorden aan de wensen en verwachtingen van de buurtbewoners zijn opgesloten in het concept van deze organisatie, die een vereniging is van hulpverleners en wijkbewoners. Uitgangspunt is steeds de dialoog; niet het partijen-denken. Professionals en wijkbewoners hebben ieder vanuit hun eigen inzicht en ervaringen inbreng in de manier waarop in het gezondheidscentrum gewerkt wordt.

In de gesprekken met de zaal worden dilemma's aangescherpt. Wat doe je als hulpverlener als een jongere op je stoep staat, die via een maatregel gedwongen wordt tot hulpverlening? Waar blijft je uitgangspunt om uit te gaan van de vraag, van het verhaal van de jongere? Wat doe je aan de kloof die er bestaat tussen de levens van zwarte vrouwen in een opvangcentrum en de hulpverlening die gedomineerd wordt door het witte-middenklasse-mannendenken? Is het mogelijk om ruimte te creëren voor reflexiviteit in instellingen die op output afgerekend worden? Een bezoeker verzucht dat de verhalen van vanmiddag hem erg mooi in de oren klinken gelet op zijn eigen ervaringen in de patiëntenrol. Een opbouwwerker in de zaal geeft aan dat de voorbeelden waar het lukt om de verhalen van mensen echt te horen, om in wijken de diepte in te gaan en met verende krachten problemen als incest en zelfdoding bespreekbaar te maken, dat die voorbeelden gehoord moeten worden. Lambert Mulder sluit de beide workshops af met de constatering dat vele vragen zijn gesteld en enkele praktijkvoorbeelden hebben een begin van antwoorden geïllustreerd

Voorbij het product

Column van Jan Willem Duyvendak ten behoeve van het gelijknamige congres op 17 september jl. gehouden te Amsterdam

Wij zijn niet de eersten, en vast ook niet de laatsten, die kritiek formuleren op de dominantie van het markt-denken. Een oudere kritiek zal velen onder U nog wel heugen: Hans Achterhuis formuleerde rond 1980 scherpe kritiek op het welzijnswerk omdat sprake zou zijn van 'Een markt van welzijn en geluk': het aanbod aan welzijnswerk, riep zijn eigen vraag op, zo meende hij te weten. Sterker nog, hoe meer welzijnswerk, hoe meer welzijnsnood.

Vandaag gaat het niet om de kwestie hoe deze wel heel simpele kritiek ooit zoveel gehoor heeft kunnen vinden. Leerzaam is wel dat wat bedoeld was als een progressieve kritiek omsloeg in haar tegendeel: geen enkele andere publicatie heeft de vermarkting van de sociale sector zo in de hand gewerkt als precies Achterhuis' schotschrift. Het is een mooie maar ook een treurige paradox: zijn kritiek op de markt van welzijns en geluk, heeft de markt van welzijn en geluk zo niet gecreëerd, dan toch enorm gestimuleerd.

Het was immers in de jaren tachtig dat de sociale sector plotseling overal op afgerekend ging worden, per project subsidie ging ontvangen (de projecten-carroussel kwam op gang), dat het sociale proces geen aandacht meer kreeg, et cetera.

Zeker, het marktgerichte werken bracht ons ook de 'vraaggerichtheid': iedereen mag, of preciezer: moet, vandaag de dag enorm autonoom zijn of haar 'eigen' hulpvraag formuleren. Maar ik weet nog niet wie er meer respect opbrachten of opbrängen voor hun cliënten: de wereldverbeterende hulpverleners van toen of de zorgmanagers van vandaag. Wie had en heeft er werkelijk tijd? Wie wist en weet te luisteren en goed te verstaan? Wie wist of weet het niet bij voorbaat beter?

Wie stond of staat niet voortdurend met z'n 'missie' klaar? Waarschijnlijk is noch het beeld van de sociale sector in de jaren zeventig, noch dat van de jaren tachtig voor ons nu, ook met het oog op de toekomst, aansprekend. De kritieke op de wereldverbeterende opbouwwerker waren even terecht als de aanmerkingen op de vermarkte hulpverlener: geen van beiden zijn aansp-

rekende voorbeelden van hoe het in de sociale sector zou moeten toegaan. Ze illustreren op hun manier wel de kracht van cliché's in de sector van zorg en welzijn: ieder decennium heeft zijn eigen prototypes en de voor deze types zo typerende taal, die aanvankelijk nog fris klinkt, maar alras sleets wordt als mensen elkaar eindeloos gaan napraten, een taal die uiteindelijk niets meer te zeggen heeft.

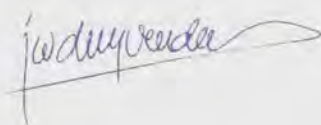
Dat het ene na het andere taalspel (en de daarbijhorende praktijken) steeds opnieuw sectorbreed wordt omarmd, zegt iets over de kwetsbare positie van het welzijnswerk: de politieke waan van de dag wordt, al dan niet tegen wil en dank, door de sector overgenomen.

Zo ook recentelijk, nu de waan weer wat wijzer is geworden. Vanaf het moment dat kwesties van sociale cohesie en integratie weer hoger op de politieke agenda prijken, treedt de sociale sector zelfbewuster op. Dat zelfbewustzijn en de nieuwe kansen voor de sector vloeien echter niet alleen voort uit de huidige politieke conjunctuur, uit de kansen die er weer zijn nu ook de paarse partijen tot het inzicht zijn gekomen dat er meer is dan markt en moraal. Het is goed om ook bij het volgende stil te staan: de sector is mede zelfbewuster geworden doordat ze de markt is opgegaan en daar, buiten de overheid, waardering heeft gevonden. We kunnen breken met de marktretoriek doordat we meerdere broodheren en -dames hebben gekregen.

De kansen van dit moment (de politieke wind mee) moeten worden benut. Op deze conferentie willen we, samen met U, nadenken over nieuwe verhoudingen tussen cliënten, professionals en managers in de zorg, het welzijnswerk en de dienstverlening. Maar we hebben het wel met enige nadruk over nieuwe verhoudingen in eenvoud: we presenteren geen ideaalbeeld, we zijn niet op zoek naar een volgend cliché; we zijn niet uit op een nieuwe golf die de hele sociale sector overspoelt. En niet alles hoeft trouwens nieuw of anders te worden: ook de wereldverbeteraar en de manager hebben karakteristieken die we moeten behouden. Een volwassen sociale sector is

pluriform, koestert meerdere methodieken naast elkaar; geeft patiënten en cliënten waar mogelijk de keuze uit verschillende aanpakken. Waar de markt-retoriek nu nog maar al te vaak tot onleesbare en onderling inwisselbare 'mission statements' leidt, daar past in een pluriforme wereld van zorg en welzijn een open debat, confrontaties over methodieken, uiteenlopende verhoudingen tussen hulpverlener en hulpvrager. Het themanummer van het 'Tijdschrift voor de sociale sector' dat u in de congresmap vindt, ademt ook deze geest: het managementisme wordt niet neergezet als een boze droom. Per sector wordt geanalyseerd geanalyseerd wat het managementisme voor kwaads en goeds heeft gebracht. En dat blijkt voor de verschillende sectoren zeer uiteen te lopen.

Dus als we afscheid nemen van de turbotoel van de markt, moeten we niet terugvallen in oude of nieuwe grote theorieën en dichotomieën. We gaan op zoek naar de ambivalenties. Wanneer is vraaggericht werken goed? Wanneer slaat het nergens op? Wanneer is het persoonsgebonden budget een zegen, en wanneer een last? Wanneer is autonomie een belangrijke verworvenheid, en waar een alibi voor passiviteit en onverschilligheid? Waar is drang en dwang uit den boze, en waar voor iemands bestwil? En welke organisatievormen passen de sector, of delen van de sector? We spreken over cliënten maar ook over burgers en we hebben het over hulpverleners in meervoud, over professionals in al hun uiteenlopende rollen en hoedanigheden. Ook al zijn we straks het product voorbij, we zijn voorlopig nog niet uitgepraat.

Stichting Wijkcentrum Te Werve

Gen. Swartlaan 56
2283 LP Rijswijk
Telefoon: 070-3930577

De Stichting Wijkcentrum Te Werve te Rijswijk
vraagt een

OPBOUWERKER (m/v) voor 18 uur per week.

De Stichting Wijkcentrum Te Werve (WTW) is een wijkgerichte welzijnsorganisatie ten behoeve van de bewoners van de woonwijk Te Werve. Het wijkcentrum heeft een algemene ondersteunende en dienstverlenende functie binnen Rijswijk, die zowel voor bewoners als organisaties een functie vervult.

Functie-informatie

De opbouwwerker functioneert als intermediair. Daarnaast ondersteunt hij/zij activiteiten van het wijkcentrum die zich voor een belangrijk deel richten op een betere samenwerking en begrip tussen bewoners en (overheids-)instanties en de verbetering van de toegankelijkheid en doelmatigheid van voorzieningen ter bevordering van de leefbaarheid in de wijk. De opbouwwerker zal ook ondersteuning bieden aan het Bewonersplatform welke zich binnen het wijkcentrum actief met dit laatste bezighoudt.

Om de continuïteit van reguliere activiteiten welke gericht zijn op ontmoeting en recreatie te waarborgen, blijft het noodzakelijk dat de opbouwwerker op afstand ondersteuning en begeleiding geeft aan vrijwilligers en activiteiten coördineert.

Om bovengenoemde werkzaamheden uit te kunnen voeren, is het noodzakelijk regelmatig overleg te voeren en contact te onderhouden met andere organisaties binnen de gemeente Rijswijk en met de gemeente zelf. Financieel-administratieve taken behoren ook tot de werkzaamheden van de opbouwwerker evenals de ondersteuning en advisering aan het bestuur.

Functie-eisen

Voor deze functie is het noodzakelijk dat u in het bezit bent van een afgeronde HBO-opleiding (sociaal/cultureel werk/opbouwwerk) en beschikt over enige jaren recente ervaring als opbouwwerker. U bent gewend om eigen initiatieven te nemen en zelfstandig te werken. Daarnaast is affiniteit of betrokkenheid bij de (sociale) leefbaarheid in de wijk belangrijk. U bent diplomatiek en beschikt over communicatieve en schriftelijke vaardigheden. Het is belangrijk dat u kunt samenwerken in verband met het feit dat de functie door 2 part-timers wordt ingevuld.

Aanstelling

Het betreft een aanstelling voor 18 uur per week. De aanstelling is vooralsnog tijdelijk voor een periode van 1 jaar met de mogelijkheid tot verlenging.

Salariëring

Salaris conform de CAO-Welzijn functiecategorie SCW-3, salarisschaal 23-36. Inschaling is afhankelijk van opleiding en ervaring.

Sollicitaties kunnen 3 weken na het verschijnen van dit blad worden gericht aan de voorzitter van het Bestuur van de Stichting Wijkcentrum Te Werve, de heer K. Brouwer, Generaal Swartlaan 56, 2283 LP Rijswijk. Voor eventuele informatie kunt u eveneens bij hem terecht, telefoon 070-393 8827.

door Fenny Gerrits

en

Met Stad en Land biedt MO/Samenlevingsopbouw een rubriek waarin de lezer geïnformeerd wordt over samenlevingsopbouw-relevante nieuwsfeiten uit met name de regionale en plaatselijke (dagblad-)pers. Attenderingen voor deze rubriek zijn welkom: stuur het betreffende (kranten-)knipsel onder vermelding van de naam van het blad en de datum in aan de redactie van MO/Samenlevingsopbouw, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, of zet het op de fax: 070-380 9973.

Huurders

Amsterdam kent teveel huurders die te groot wonen. Onder de kop 'Naar een kleiner huis voor een beter behangetje' meldt **Het Parool** (7-08-1998) dat het WBA (Woningbedrijf Amsterdam) doende is deze misstand op te lossen. Om grote gezinnen passende huisvesting te bieden, probeert het WBA mensen van grote naar kleine woningen te praten. De verhuisspecialiste gaat subtiel te werk, in tegenstelling tot sommige huurders.

De 56-jarige bewoner van een bovenwoning in de President Brandstraat in Oost maakt er geen geheim van. Natuurlijk is het waar dat zijn vierkamerwoning beter wordt benut door een gezin met twee kinderen dan door alleen een vader en zoon. En hij heeft al zo vaak bedacht dat de keuken voor twee mensen veel te groot is. Toch is dat niet de reden dat hij de ruimte eventueel wil inruilen voor een kleinere woning. Het is de Amsterdammer slechts om de verhuiskostenvergoeding van zesduizend gulden te doen. "Dan kan er eens een behoorlijk behangetje vanaf. Zonder dat geld blijf ik net zo lief zitten."

Verhuisspecialiste Agnes Habers van het WBA is zich daar maar al te goed van bewust. Ze gaat daarom voorzichtig te werk tijdens de huisbezoeken die ze aflegt. Habers gebruikt tijdens de gesprekken zinnigjes als 'ik wil u niets opdringen', 'u hoeft geen verantwoording af te leggen' en 'het bindt u nog aan niets'.

De visites zijn onderdeel van een experiment dat sinds april loopt, en dat bij succes mogelijk navolging vindt bij andere corporaties. Het WBA wil huurders van een grote woning bewegen naar een kleinere te verhuizen. Door ze voorrang voor andere huisvesting en een verhuiskostensubsidie in het vooruitzicht te stellen, moeten woningen vrijkomen voor grote gezinnen.

Ongeveer vierduizend gezinnen met drie of meer kinderen zoeken een passende woning. Er komen jaarlijks nog geen 350 vijf- en meerkamerwoningen met een huur tot 910 gulden

vrij. Die huizen zijn er wel, maar worden schief bewoond, zoals dat heet. Alleenstaanden wonen nogal eens in een vierkamerwoning, en twee mensen in vijf kamers. Volgens de geldende huisvestingsnormen hoort een gezin met twee kinderen op een vierkamerwoning, en gezin met drie kinderen op vijf kamers. Verhuisspecialiste Habers heeft in nog geen vier maanden tijd in dertien gevallen succes gehad. Deze huurders behoorden tot de groep van dertig die uit zichzelf belangstelling toonden voor het project. Lastiger wordt het bereiken van de groep die het WBA zelf selecteerde. Het WBA bekeek vijfhonderd woningen, waarvan er honderd te groot bleken voor de huidige huurders. Zij ontvingen een brief van Habers waarin hen onder meer werd gevraagd of 'ze weleens hadden overwogen om te verhuizen, om wat voor reden dan ook.' Circa dertig mensen reageerden positief. De zeventig die dit nalieten, worden de komende tijd gebeld. Het WBA wil dat in april volgend jaar dertig woningen zijn vrijgemaakt voor de huurders voor wie ze eigenlijk bestemd zijn.

In Huizen gaan woningcorporatie Atrium en de gemeente dertien huishouders die een te dure woning huren binnen een jaar herhuisvesten. De betrokkenen hebben een uitkering en 1085 gulden of meer per maand aan huur. Ze krijgen geen huursubsidie meer door nieuwe wetgeving. In afwachting van een nieuw onderkomen krijgen ze van de gemeente een woonkostentoeelage en bij verhuizing 2500 gulden aan herinrichtingskosten. Het is een werkwijze die elders navolging verdient volgens **de Gooi & Eemlander** (08-08-1998) om de gevolgen van de nieuwe wet te omzeilen. Vorig jaar kwam de Weesper woningbouwvereniging Samen Bouwen ook al met plannen om de schiefgroei aan te pakken. De corporatie pleitte voor een nieuwe indeling van woningzoekenden, in zogenaamde comfortzoekers (zij die een beter huis willen en een goedkope woning kunnen achterlaten) en starters en mensen die dringend goedkope moe-

ten wonen. Dat plan zit ook nog in het vat. Al met al zijn er op gemeentelijk en gewestniveau kansen genoeg zelf iets te doen voor gedupeerde huurders.

Huisuitzetting

Woningcorporatie Mitros Wonen in Utrecht mag overlastgevende huurders in de Utrechtse Geuzenwijk uit hun huis zetten. Dat is het gevolg van de uitspraak van het kantongerecht in Utrecht inzake drie ontruimingsverzoeken van Mitros in het kader van de buurtaanpak Geuzenwijk. Volgens **het Utrechts Nieuwsblad** (13-08-1998) wordt de uitspraak als een steun in de rug gezien voor het beleid dat losgelaten is op de Geuzenwijk.

Gemeente, woningbouwcorporaties, politie, drugshulpverlening, openbaar ministerie en welzijnsinstellingen proberen in drie jaar tijd de probleemwijk weer te normaliseren. Dat betekent ondermeer dat notoire overlastgevers in de wijk uit hun huis gezet kunnen worden. De politie investeert intussen actief in het opsporen van drugscriminelen in de wijk. De bewoners van de drie huizen waarvan de ontruimingen nu goedgekeurd zijn door het kantongerecht, zijn inmiddels ook alledrie gedaagd wegens drugshandel.

De buurtaanpak Geuzenwijk bestaat uit een aantal gecombineerde activiteiten. Die zijn er volgens woordvoerder P. Driehuis van Mitros op gericht om in Geuzenwijk weer een 'gezond leefklimaat' te creëren. "Problemen die nu in de wijk spelen worden veroorzaakt door een kleine groep huurders die zich bezighouden met criminele activiteiten." Een groot deel van de bewoners van de wijk voelde zich niet meer veilig op straat. Op verschillende punten, zoals de J.S. de Rijkstraat en de Corn. Roobolstraat, was het een komen en gaan van harddruggebruikers die bij verschillende huizen aan dopamine konden komen.

Behalve in strafrechtelijke zin, wordt in de Geuzenwijk ook fors geïnvesteerd in het verbeteren van woningen, straten en leefomgeving. Verder wordt geprobeerd werkgelegen-

heidsprojecten op te zetten. Het criminaliteitsniveau moet binnen drie jaar weer op het gemiddelde uitkomen.

Wijkvernietiging

De Telegraaf (19-08-1998) maakte melding van het feit dat de gemeente Groningen vijfthonderd van de vijfduizend woningen in de Groningse wijk Vinkhuizen wil slopen. De gemeente wil op de plek waar zich behalve woningen onder meer nog een pleintje bevindt waar kinderen veilig kunnen spelen, een rijweg aanleggen om andere delen van de wijk beter bereikbaar te maken.

Rijtjeshuizen, hele flatgebouwen en zelfs een compleet park moeten plaatsmaken voor duurdere en grotere koopwoningen. Met een grootscheeps renovatieplan wil de gemeente de wijk aanpassen aan de eisen van deze tijd. "In de wijk Vinkhuizen staan nu al meer dan honderd woningen leeg en die trend zet zich voort," aldus voorlichter Jan ter Beek van de gemeente Groningen.

Veel bewoners uit de wijk zijn woedend op de gemeente; en niet alleen de bewoners van de huurhuizen waarvoor sloop dreigt. Ook veel bewoners van koopwoningen zijn tegen wat zij de afbraak van hun kindvriendelijke wijk noemen. "Deze wijk is indertijd opgezet met woningen voor elke levensfase, een groene wijk, zonder beton en met veilige speelplaatsen voor kinderen. Een wijk met speelvelden, een basketbalveld, een tennisbaan, twee aardige parken en een ecologische zone. Veel van die voorreken dreigen nu te verdwijnen; de kindveilige speelplaatsen worden opgeofferd aan het verkeer. Dat is toch pure wijkvernietiging ten koste van de belastingbetaler," fulmineert Wim ten Damme, voorzitter van de wijkraad Vinkhuizen.

Hij vindt dat de gemeente de wijk een voorbeeldfunctie moet toekennen in het Grote Stedenbeleid. Ten Damme: "Minder auto's in de wijk is toch milieuvriendelijk. En wat is er mooier dan een wijk waar kinderen veilig op straat kunnen spelen. Integratie van nieuwe bevolkingsgroepen vindt juist hier succesvol plaats. Bovendien komt in deze wijk bijna geen criminaliteit voor."

Ter Beek: "De plannen voor de wijk Vinkhuizen maken echter onderdeel uit van het Volkshuisvestingsplan van de gemeente. De gemeenteraad heeft toestemming gegeven om de komende jaren in heel de stad zo'n 8000 woningen te slopen."

Veiligheid

Verreweg de meeste ongelukken in Nederland vinden plaats in en om huis, jaarlijks 2,2 miljoen. Daar staan 63.000 verkeersongelukken tegenover en zo'n 60.000 bedrijfsongevallen. Ouderen vormen een bijzonder kwetsbare groep, zo tonen de cijfers van het CBS aan,

Zeventienhonderd van de ruim tweeduizend slachtoffers vorig jaar, ofwel 82 procent, waren 55 jaar of ouder. Zestig procent is tachtig jaar of ouder.

Onder de kop "Meeste woningen zijn niet geschikt voor ouderen" maakt **De Limburger** (28-08-1998) melding van een cursus veiligheid voor ouderen. J. Boots uit Baarlo houdt voor KBO-afdelingen in Limburg regelmatig cursussen over veiligheid. "Ouderen willen niet graag weten dat ze gebreken beginnen te vertonen," merkt Boots op. En vanwege onbekendheid of laksheid maken ze geen gebruik van subsidie om hun woningen veiliger te maken. "Over een ongeluk zeggen ze vaak: 'Dat zal mij niet gebeuren.' Ook zuinigheid speelt een rol."

Er is de laatste jaren echter veel ten goede gekeerd, vindt de Baarlonaar. Hij wijst op de ouderenhuisvesting in zijn eigen dorp. Aan de Weem werd onder dezelfde naam enkele jaren geleden Nederlands eerste wooncomplex voor ouderen geopend met het seniorenlabel. Inmiddels is het model overgenomen door tal van andere Limburgse gemeenten. Zo'n labelwoning moet voldoen aan tal van veiligheidsvoorschriften. De checklist bevat een veertigtal punten. C. Meijer van de Stichting Consument en Veiligheid pleit voor een landelijk preventieplan: "De verhoudingen zijn volledig scheef. Aan verkeersveiligheid geeft het Rijk vier keer zoveel geld uit als aan preventie in en om huis. Daarvoor is niet meer dan acht miljoen gulden beschikbaar. Als we organisaties als Veilig Verkeer Nederland en de ANWB meetellen, is het verschil nog vele malen groter." Hij pleit voor meer aandacht van de politiek en de media voor dit probleem.

Falgabuurt

Volgens **Trouw** (08-09-1998) wil de Amsterdamsse wethouder Van der Aa Antillianen registreren wanneer ze naar Nederland komen. Den Helder heeft problemen met Antilliaanse jongeren zelf proberen op te lossen met een eigen plan van aanpak. En voor het eerst in jaren spreekt de politie over een rustige zomer in de Falgabuur. Al jarenlang staat de buurt in het zuidwesten van Den Helder bekend als probleemwijk. Geluidsoverlast, drugsgebruik, intimidaties en berovingen, vooral door Antilliaanse jongeren, beheersten het straatbeeld. Een jaar geleden durfden postbodes zelfs niet meer alleen de wijk in. De Antilliaanse gemeenschap in Den Helder, een stad met ongeveer 60.000 inwoners, telt 1500 mensen. Vierhonderd van hen, veelal slecht opgeleide of ongeschoolde jongeren, wonen in de Falgabuur.

De gemeente en de woningstichting probeerden de buurt weer leefbaar te maken. Flats kregen een flinke opknappbeurt en toezicht-houders moesten klachten registreren en ver-

helpen. Alles te vergeefs, de buurt was al gauw weer terug bij af. Voor Den Helder reden om de problemen in de Falgabuur steviger aan te pakken.

Volgens J. Spoolder, buurtbewoners en oprichter van het buurtcomité, is er heel wat veranderd. De overlast die drugsgebruikers veroorzaakten bijvoorbeeld. Jarenlang vormden zij een groot probleem in met name de Volkerakstraat. Sinds vorig jaar vijf extra agenten en twee rechercheurs in de wijk aan het werk gingen, kwam daar verandering in. Om de overlast te beteugelen is de harde kern opgepakt. De meer dan dertig arrestanten werden aangehouden voor vergrijpen als drugsverkoop, verkrachting en mishandeling. Triton, dat zich al meer dan tien jaar inspant voor Antilliaanse jongeren, begon het zogenaamde activeringcentrum. Om de jonge Antillianen van de straat te houden, creëerde de welzijnsorganisatie een ontmoetingsplek, het zogenaamde Huiskamerproject, voor tieners tussen de 13 en 18 jaar. Jongeren die niet meer naar school gaan en geen werk hebben, kunnen zich in de werkplaats van Triton oriënteren op een aantal beroepen. H. Veenendaal van Triton: "Binnen het project wordt de jongeren sociale vaardigheden en discipline bijgebracht en moeten ze leren wennen aan een vast dagritme. Na zes maanden kunnen ze terug naar school, een vervolgproject doen of de arbeidsmarkt op."

Den Helder heeft wel op landelijk niveau om aandacht gevraagd voor de problemen van jonge Antillianen in Nederland. Er schort nogal wat aan de voorlichting aan Antilliaanse jongeren die naar Nederland willen vertrekken, Veenendaal: "De meeste jongeren komen naar Nederland met veel te hoge verwachtingen. Ze denken dat ze met gemak een diploma halen, maar dat blijkt erg tegen te vallen."

Keurig schilderen

In **het Haarlems Dagblad** (08-08-1998) stond een artikel over de geschiedenis van woningbouwcorporatie Patrimonium te Haarlem. In het artikel wordt een duidelijk beeld geschetst van de veranderingen waar corporaties de laatste jaren aan blootgesteld zijn. Directeur Jan Schuil: "Vroeger wist een corporatie wat goed was voor de bewoners. Een corporatie was een vanzelfsprekendheid. Zeker na de Tweede Wereldoorlog, toen was er woningnood en dus waren er corporaties om daar wat aan te doen. We waren gericht op het leveren van een technisch product: een goede en betaalbare woning. Nu is onze invalshoek wezenlijk anders." "We voelen ons er vooral verantwoordelijk voor dat mensen prettig wonen. Signalen vanuit bewoners leiden bij ons tot ontwikkelingen. Dat leidt tot andere besluiten. Geen sloop, maar renovatie. Ook al

MO-Samenlevingsopbouw
Artw. nr. 10740
2501 WB Den Haag

Geen
Porto

poratie lopen. "Dat heeft ons geen windeieren gelegd. Waarom een heel balkonhek vervangen als alleen een paar spijltjes slecht zijn? We doen niet aan kapitaalvernietiging. En we leven altijd keurig schilderen."

Na tachtig jaar is het einde van Patrimonium als zelfstandige corporatie in zicht. Volgend jaar ligt een fusie met woningstichting Randstad in het verschiet. Waarmee Patrimonium de landelijke tendens tot schaalvergroting volgt.

Bijklussen

Asielzoekers die een half jaar in ons land verblijven, mogen beperkt hun eigen geld gaan verdienen. Volgens **de Telegraaf** (28-08-1998) moeten ze dan wel een eigen bijdrage voor hun opvang gaan betalen. Hiermee wil het kabinet de strijd aangaan tegen de negatieve gevolgen, zoals kleine criminaliteit, die voortkomen uit het feit dat vreemdelingen lang op een verblijfsvergunning moeten wachten. Tot nog toe mochten asielzoekers alleen vrijwilligers werk doen. Nu mogen ze maximaal twaalf weken per jaar betaald kortdurend werk verrichten. Het kabinet denkt hierbij onder meer aan oogsten op het land. Voor asielzoekers met een voorlopige verblijfsvergunning was dit al toegestaan.

de aanvragen er vorig jaar driekwart in behandelings genomen. De gemeente heeft inmiddels een preventiedewerkster aangesteld om de toename van de schuldenproblematiek het hoofd te kunnen bieden. De preventie gebeurt bij klanten van de sociale dienst, maar er wordt ook voorlichting gegeven in club- en buurthuizen, via het maatschappelijk werk en bijvoorbeeld op scholen. Ook jongeren blijken kwetsbaar te zijn voor het opbouwen van schulden. Vooral de mobiele telefoon is daarbij een grote boosdoener.

De hoogte van de schulden ligt in de meeste gevallen tussen de drie en vijftigduizend gulden. Mensen hebben vaak met wel tien tot vijftien schuldeisers te maken. Ze raken het overzicht op hun financiën kwijt door verplichtingen op langere termijn aan te gaan. Opvallend is het hoge aandeel van allochtonen die een beroep doen op de schuldhulpverlening. Van de autochtone Enschedeërs dienen slechts drie inwoners op de 1000 een aanvraag in. Bij Antillianen en Surinamers is dat percentage bijna vijf keer zo groot en bij Enschedeërs die afkomstig zijn uit de landen rond de Middellandse Zee drie keer zo groot.

Het buurtgevoel

De Haagse stadsvernieuwing in de Schilderswijk en Transvaal heeft mooie huizen

decem-
hter
ken aan
geren, wat
op termijn
kken.
og een
i paar jaar
st met de
dan kan
t de rech-
n. Het doel
nen dat
hun schul-
kt melding
maat", die
gemaakt.
end inwo-
iep deden

kampen is
t grote
e profes-
agen voor
het topje
n bij de
ij het afbe-
lingen
g jaar. Van

opgeleverd, maar door de vele verhuizingen grote gaten geslagen in de sociale banden tussen bewoners onderling.

In **Trouw** (19-08-1998) constateert Frans van de Vaart van de Haagse dienst Stadsbeheer dat het er op staat soms niet uit ziet, en er toch weinig klachten binnenkomen. De komende tijd trekt er een 'opknapparaan' door de Schilderswijk om mensen te stimuleren klachten en zorgen te melden. Van de Vaart erkent dat de gemeente het vertrouwen terug moet winnen van de bewoners in stadsvernieuwingswijken. "Mensen moeten eerst zien dat we echt iets doen." Contact met de bewoners leggen gaat gemakkelijker in echte nieuwbouwhuizen dan in de gerenoveerde oudbouw, is zijn ervaring.

"In de nieuwbouw zitten vaak mensen die bewust voor die straat hebben gekozen. Die hebben dan ook meer over voor een mooie omgeving. In de oudbouw wonen vaker mensen die niet weg konden komen. Die willen vaak helemaal niets meer." Bij het project werkt de dienst Stadsbeheer samen met andere gemeentelijke diensten, de woningstichting, het welzijnswerk en de politie. Hoewel in het kader van 'de Karavaan' ook praktische zaken worden aangepakt, is de achterliggende bedoeling om de sociale verbanden in de wijk te bevorderen. Het is een soort sociale reparatie na afloop van de stadsvernieuwing, waarbij de oude buurtverbanden door de verhuizingen verbrokken raakten.

Het project duurt drie jaar en kost in de Schilderswijk ruim één miljoen gulden. Daarna is het de bedoeling dat een woningstichting meer dan nu rekening houdt met sociale aspecten van de buurt. Van de Vaart: "Stel dat de doorstroming minder wordt omdat mensen het leuk vinden in een straat. Daar kan de woningstichting voor een andere straat van leren."

Het beginpunt van 'de Karavaan' is de roadshow, waarbij een grote kar in de straat staat met stoelen erom heen. Er is koffie, tijd voor klachten en informatie over bijvoorbeeld Nederlandse les of werkgelegenheid. Bewoners die niet bij de roadshow komen, worden zoveel mogelijk thuis bezocht. Korte tijd na de huisbezoeken is er een bewonersavond en vertelt Van de Vaart wat precies het plan van aanpak voor het betreffende buurtje (gemiddeld zo'n vijf straten bij elkaar) zal zijn. Uiterlijk één week na de vergadering begint de gemeente met het opknappwerk. Van de Vaart: "Het moet meteen zichtbaar zijn, dat er iets gebeurt. Anders zakt het enthousiasme weg."

Van de Vaart: "De bewoners zijn vaak geen praatfiguren. Soms hebben ze extra begeleiding nodig bij het doorgeven van klachten. Daar zetten we nu het welzijnswerk bij in."

heidsprojecten op te zetten. Het criminaliteitsniveau moet binnen drie jaar weer op het gemiddelde uitkomen.

Wijkvernieuwing

De Telegraaf (19-08-1998) maakte melding van het feit dat de gemeente Groningen vijftienhonderd van de vijfduizend woningen in de Groningse wijk Vinkhuizen wil slopen. De gemeente wil op de plek waar zich behalve woningen onder meer nog een pleintje bevindt waar kinderen veilig kunnen spelen, een rijweg aanleggen om andere delen van de wijk beter bereikbaar te maken.

Rijtjeshuizen, hele flatgebouwen en zelfs een compleet park moeten plaatsmaken voor duurdere en grotere koopwoningen. Met een grootscheeps renovatieplan wil de gemeente de wijk aanpassen aan de eisen van deze tijd. "In de wijk Vinkhuizen staan nu al meer dan honderd woningen leeg en die trend zet zich voort," aldus voorlichter Jan ter Beek van de gemeente Groningen.

Veel bewoners uit de wijk zijn woedend op de gemeente; en niet alleen de bewoners van de huurhuizen waarvoor sloop dreigt. Ook veel bewoners van koopwoningen zijn tegen wat zij de afbraak van hun kindvriendelijke wijk noemen. "Deze wijk is indertijd opgezet met woningen voor elke levensfase, een groene wijk, zonder beton en met veilige speelplaatsen voor kinderen. Een wijk met speelvelden, een basketbalveld, een tennisbaan, twee aardige parken en een ecologische zone. Veel van die voordelen dreigen nu te verdwijnen; de kindveilige speelplaatsen worden opgeofferd aan het verkeer. Dat is toch pure wijkvernieuwing ten koste van de belastingbetaler," fulmineert Wim ten Damme, voorzitter van de wijkraad Vinkhuizen.

Hij vindt dat de gemeente de wijk een voorbeeldfunctie moet toekennen in het Grote Stedenbeleid. Ten Damme: "Minder auto's in de wijk is toch milieuvriendelijk. En wat is er mooier dan een wijk waar kinderen veilig op straat kunnen spelen. Integratie van nieuwe bevolkingsgroepen vindt juist hier succesvol plaats. Bovendien komt in deze wijk bijna geen criminaliteit voor."

Ter Beek: "De plannen voor de wijk Vinkhuizen maken echter onderdeel uit van het Volkshuisvestingsplan van de gemeente. De gemeenteraad heeft toestemming gegeven om de komende jaren in heel de stad zo'n 8000 woningen te slopen."

Veiligheid

Verreweg de meeste ongelukken in Nederland vinden plaats in en om huis, jaarlijks 2,2 miljoen. Daar staan 63.000 verkeersongelukken tegenover en zo'n 60.000 bedrijfsongevallen. Ouderen vormen een bijzonder kwetsbare groep, zo tonen de cijfers van het CBS aan.

Zeventien slachtoffers 55 jaar of ouder. Onder de geschikt v (28-08-19 voor oud KBO-afde sen over graag we tonen," m kendheid van subsi maken. " 'Dat zal n speelt ee Er is de la gekeerd, oudenhu Weem we geleden f voor oude Inmiddels van ander woning m voorschr tal punter Consume lijk preve dig schee Rijk vier k

in en om huis. Daarvoor is niet meer dan acht miljoen gulden beschikbaar. Als we organisaties als Veilig Verkeer Nederland en de ANWB meetellen, is het verschil nog vele malen groter." Hij pleit voor meer aandacht van de politiek en de media voor dit probleem.

Falgabuurt

Volgens **Trouw** (08-09-1998) wil de Amsterdamse wethouder Van der Aa Antillianen registreren wanneer ze naar Nederland komen. Den Helder heeft problemen met Antilliaanse jongeren zelf proberen op te lossen met een eigen plan van aanpak. En voor het eerst in jaren spreekt de politie over een rustige zomer in de Falgabuur. Al jarenlang staat de buurt in het zuidwesten van Den Helder bekend als probleemwijk. Geluidsoverlast, drugsgebruik, intimidaties en berovingen, vooral door Antilliaanse jongeren, beheersten het straatbeeld. Een jaar geleden durfden postbodes zelfs niet meer alleen de wijk in. De Antilliaanse gemeenschap in Den Helder, een stad met ongeveer 60.000 inwoners, telt 1500 mensen. Vierhonderd van hen, veelal slechtopgeleide of ongeschoolde jongeren, wonen in de Falgabuur.

De gemeente en de woningstichting probeerden de buurt weer leefbaar te maken. Flats kregen een flinke opknappbeurt en toezicht-houders moesten klachten registreren en ver-

MC

Samenlevingsopbouw

Ik wil een nieuwe abonnee aanmelden:

Naam nieuwe abonnee:

Adres:

Tel.nr.:

factuuradres:

Naam instelling:

Straatnaam:

Postcode:

Woonplaats:

Antwoordkaart

Den Helder heeft wel op landelijk niveau om aandacht gevraagd voor de problemen van jonge Antillianen in Nederland. Er schort nogal wat aan de voorlichting aan Antilliaanse jongeren die naar Nederland willen vertrekken, Veenendaal: "De meeste jongeren komen naar Nederland met veel te hoge verwachtingen. Ze denken dat ze met gemak een diploma halen, maar dat blijkt erg tegen te vallen."

Keurig schilderen

In **het Haarlems Dagblad** (08-08-1998) stond een artikel over de geschiedenis van woningbouwcorporatie Patrimonium te Haarlem. In het artikel wordt een duidelijk beeld geschetst van de veranderingen waar corporaties de laatste jaren aan blootgesteld zijn. Directeur Jan Schuil: "Vroeger wist een corporatie wat goed was voor de bewoners. Een corporatie was een zanzelfsprekendheid. Zeker na de Tweede Wereldoorlog, toen was er woningnood en dus waren er corporaties om daar wat aan te doen. We waren gericht op het leveren van een technisch product: een goede en betaalbare woning. Nu is onze invalshoek wezenlijk anders." "We voelen ons er vooral verantwoordelijk voor dat mensen prettig wonen. Signalen vanuit bewoners leiden bij ons tot ontwikkelingen. Dat leidt tot andere besluiten. Geen sloop, maar renovatie. Ook al

was dat technisch gezien zeker niet de volmaakte oplossing."

De veranderde opstelling van de woningbouwvereniging blijkt eveneens uit de toemende aandacht voor de woonomgeving. "Een paar jaar geleden was het nog ondenkbaar dat een corporatie mee zou praten over bijvoorbeeld het beheer van de openbare ruimte. Die woonomgeving moet er goed uitzien, want daar staan onze woningen aan. We kijken naar het smool van een woning, de voorkeur is bij wijze van spreken soms belangrijker dan wat erachter zit. Het gaat er ook veel meer om hoe een buurt functioneert. Het begrip leefbaarheid is belangrijk, we letten op zaken als werkgelegenheid en onderwijs in de buurt. Daarmee komen een aantal elementen uit de pionierstijd terug."

Na tachtig jaar is volgens Schuil het idealisme nog steeds niet verdwenen bij deze van oorsprong protestant-christelijke corporatie. "Het gaat er nog steeds om de mensen met een laag inkomen een goede woning te geven. Van ons woningbezit behoort 78 procent tot de kernvoorraad, dat wil zeggen met een huur die betaalbaar is voor mensen in de bijstand. Daarmee zijn wij in Haarlem de grootste leverancier van goedkope woningen. Dat is het resultaat van onze geschiedenis, maar het is ook onze keus."

Sober en doelmatig lijken de begrippen die als een rode draad door de historie van deze corporatie lopen. "Dat heeft ons geen windeieren gelegd. Waarom een heel balkonhek vervangen als alleen een paar spijltjes slecht zijn? We doen niet aan kapitaalvernietiging. En we blijven altijd keurig schilderen."

Na tachtig jaar is het einde van Patrimonium als zelfstandige corporatie in zicht. Volgend jaar ligt een fusie met woningstichting Randstad in het verschiet. Waarmee Patrimonium de landelijke tendens tot schaalvergroting volgt.

Bijklassen

Asielzoekers die een half jaar in ons land verblijven, mogen beperkt hun eigen geld gaan verdienen. Volgens **de Telegraaf** (28-08-1998) moeten ze dan wel een eigen bijdrage voor hun opvang gaan betalen. Hiermee wil het kabinet de strijd aangaan tegen de negatieve gevolgen, zoals kleine criminaliteit, die voortkomen uit het feit dat vreemdelingen lang op een verblijfsvergunning moeten wachten. Tot nog toe mochten asielzoekers alleen vrijwilligers werk doen. Nu mogen ze maximaal twaalf weken per jaar betaald kortdurend werk verrichten. Het kabinet denkt hierbij onder meer aan oogsten op het land. Voor asielzoekers met een voorlopige verblijfsvergunning was dit al toegestaan.

Schuldsanering

De wet op schuldsanering gaat per 1 december veranderen. Voortaan kan de rechter schuldeisers verplichten mee te werken aan sanering. Nu kunnen zij dat nog weigeren, wat vaak gebeurt als eisers verwachten op termijn de schuldenaar alsnog te kunnen plukken. Zoals bijvoorbeeld jongeren die nu nog een laag inkomen hebben maar over een paar jaar wellicht meer verdienen. Lukt het niet met de schuldeisers een regeling te treffen, dan kan de schuldenaar onder de nieuwe wet de rechter vragen om sanering op te leggen. Het doel van de nieuwe wet is om te voorkomen dat mensen tot in lengte van jaren door hun schulden worden achtervolgd.

Dagblad Tubantia (19-08-1998) maakt melding van de inhoud van de nota 'Zorg op maat', die in opdracht van de sociale dienst is gemaakt. Uit de nota blijkt dat vier op de duizend inwoners van Enschede in 1996 een beroep deden op de schuldhulpverlening. Hoeveel Enschedeërs in totaal met schulden kampen is niet bekend. Lang niet iedereen met grote financiële problemen klopt aan bij de professionele hulpverlening. Da 653 aanvragen voor schuldhulpverlening uit 1996 lijken het topje van de ijsberg.

Ieder jaar melden zich meer mensen bij de sociale dienst die vragen om hulp bij het afbetalen van schulden. Het aantal meldingen steeg van 476 in 1990 tot 1015 vorig jaar. Van de aanvragen er vorig jaar driekwart in behandeling genomen. De gemeente heeft inmiddels een preventiemedewerker aangesteld om de toename van de schuldenproblematiek het hoofd te kunnen bieden. De preventie gebeurt bij klanten van de sociale dienst, maar er wordt ook voorlichting gegeven in club- en buurthuizen, via het maatschappelijk werk en bijvoorbeeld op scholen. Ook jongeren blijken kwetsbaar te zijn voor het opbouwen van schulden. Vooral de mobiele telefoon is daarbij een grote boosdoener.

De hoogte van de schulden ligt in de meeste gevallen tussen de drie en vijftientig duizend gulden. Mensen hebben vaak met wel tien tot vijftien schuldeisers te maken. Ze raken het overzicht op hun financiën kwijt door verplichtingen op langere termijn aan te gaan. Opvallend is het hoge aandeel van allochtonen die een beroep doen op de schuldhulpverlening. Van de autochtone Enschedeërs dienen slechts drie inwoners op de 1000 een aanvraag in. Bij Antillianen en Surinamers is dat percentage bijna vijf keer zo groot en bij Enschedeërs die afkomstig zijn uit de landen rond de Middellandse Zee drie keer zo groot.

Het buurtgevoel

De Haagse stadsvernieuwing in de Schilderswijk en Transvaal heeft mooie huizen

opgeleverd, maar door de vele verhuizingen grote gaten gelagten in de sociale banden tussen bewoners onderling.

In **Trouw** (19-08-1998) constateert Frans van de Vaart van de Haagse dienst Stadsbeheer dat het er op staat soms niet uit ziet, en er toch weinig klachten binnenkomen. De komende tijd trekt er een 'opknappark' door de Schilderswijk om mensen te stimuleren klachten en zorgen te melden. Van de Vaart erkent dat de gemeente het vertrouwen terug moet winnen van de bewoners in stadsvernieuwingswijken. "Mensen moeten eerst zien dat we echt iets doen." Contact met de bewoners leggen gaat gemakkelijker in echte nieuwbouwhuizen dan in de gerenoveerde oudbouw, is zijn ervaring.

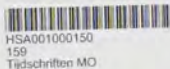
"In de nieuwbouw zitten vaak mensen die bewust voor die straat hebben gekozen. Die hebben dan ook meer over voor een mooie omgeving. In de oudbouw wonen vaker mensen die niet weg konden komen. Die willen vaak helemaal niets meer." Bij het project werkt de dienst Stadsbeheer samen met andere gemeentelijke diensten, de woningstichting, het welzijnswerk en de politie. Hoewel in het kader van 'de Karavaan' ook praktische zaken worden aangepakt, is de achterliggende bedoeling om de sociale verbanden in de wijk te bevorderen. Het is een soort sociale reparatie na afloop van de stadsvernieuwing, waarbij de oude buurtverbanden door de verhuizingen verbrokkeld raakten.

Het project duurt drie jaar en kost in de Schilderswijk ruim één miljoen gulden. Daarna is het de bedoeling dat een woningstichting meer dan nu rekening houdt met sociale aspecten van de buurt. Van de Vaart: "Stel dat de doorstroming minder wordt omdat mensen het leuk vinden in een straat. Daar kan de woningstichting voor een andere straat van leren."

Het beginpunt van 'de Karavaan' is de roadshow, waarbij een grote kar in de straat staat met stoelen erom heen. Er is koffie, tijd voor klachten en informatie over bijvoorbeeld Nederlandse les of werkgelegenheid. Bewoners die niet bij de roadshow komen, worden zoveel mogelijk thuis bezocht. Korte tijd na de huisbezoeken is er een bewonersavond en vertelt Van de Vaart wat precies het plan van aanpak voor het betreffende buurtje (gemiddelds zo'n vijf straten bij elkaar) zal zijn. Uiterlijk één week na de vergadering begint de gemeente met het opknappark. Van de Vaart: "Het moet meteen zichtbaar zijn, dat er iets gebeurt. Anders zakt het enthousiasme weg."

Van de Vaart: "De bewoners zijn vaak geen praatfiguren. Soms hebben ze extra begeleiding nodig bij het doorgeven van klachten. Daar zetten we nu het welzijnswerk bij in."

De Toetsing

Een uitgave van het Panel Toetsing Inzet & Uitkomst van Werkzaamheden op Maatschappelijk Terrein

Wanneer de blaadjes vallen zamelt Het Panel papier in toetsingsronde 98/99 van start

Wanneer de blaadjes vallen, zamelt het Panel papier in, ook deze herfst. In de afgelopen maanden heeft het Panel Toetsing Inzet & Uitkomst zich opgemaakt voor de komende toetsingsronde. De toetsingscriteria zijn nog eens onder de loep genomen en taakverdeling en werkwijze binnen het panel zijn opnieuw geregeld. Het panel is er klaar voor en daagt ook dit najaar maatschappelijke instellingen en organisaties uit één door hen zelf te kiezen instellings-productie ter toetsing aan het panel voor te leggen.

Dat mag het al dan niet klassieke 'jaarverslag' zijn, een meerjaren-beleids- of werkplan, maar ook de rapportage over een innovatief project of een gevoerde campagne. Elders op deze pagina valt te lezen hoe deelname aan de komende toetsingsronde in zijn werk gaat. Komend voorjaar zal tijdens een Presentatie-Manifestatie het panel haar Jury-rapport bekend maken en worden de drie Waarderings-prijzen uitgereikt, alsmede de Dr. Gradus Hendriks-Wisselroef voor "excellent maatschappelijk presteren". Overigens ontvangt elke instelling die een productie ter toetsing heeft voorgelegd een certificaat van deelname, een beoordeling van het ingezonden document en een exemplaar van het Jury-rapport.

De drie Waarderingsprijzen, elk groot Fl. 5.000,-, een oorkonde en een bloemstuk, zijn beschikbaar voor de categorieën:

- * **efficiency & effectiviteit** - beschikbaar gesteld door VB Accountants, te Voorburg
- * **vormgeving & presentatie** - beschikbaar gesteld door Stimio BV, te Meteren
- * **(excellent) maatschappelijk presteren** - beschikbaar gesteld door Landelijk Centrum Opbouwwerk, te Den Haag.

De bij deze laatste prijs horende Dr. Gradus Hendriks-Wisselroef ging in 1997 naar het Fries WAO Beraad en in 1998 naar Humanitas Rotterdam. Het panel streeft er naar haar jaarlijkse Presentatie-Manifestatie zo mogelijk steeds te houden in het stadhuis van de plaats van vestiging van één der bekroonde instellingen. Voorjaar '98 vond deze feestelijke bijeenkomst plaats in het stadhuis van Tilburg, omdat de Dienst Sociale Werkvoorziening Tilburg de Waarderingsprijs voor Efficiency & Effectiviteit had gewonnen. De Waarderingsprijs voor Vormgeving & Presentatie ging dit voorjaar naar de Brede Overleggroep Kleine Dorpen Drenthe.

Deelnameformulier voor de Toetsing

Inzendingen dienen vóór 5 december in bezit van het Panel te zijn (in tweevoud en vergezeld van het ingevulde deelname-formulier).

postadres:

contactpersoon:
telefoon:

zendt bijgaand 2 exemplaren + deelnameformulier in van het document (naam/titel):

Toelichting

Attendeert het Panel met name op:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Voorkeur nominatie: (aankruisen s.v.p.)

- * (Excellent) maatschappelijk presteren
- * Effectiviteit & efficiency
- * Vormgeving en presentatie

Kopiëren en
inzenden aan: **Panel Toetsing Inzet en Uitkomst van
Werkzaamheden op Maatschappelijk Terrein,
Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag**

Samenstelling Panel

Mevr. J. v.d. Kooij-Feenstra, voorzitter, oud wethouder
Gemeente Almelo
Dhr. Dr. G. Hendriks, oud directeur-generaal van het
Ministerie van VWS
Dhr. C. Schrickx, vrijwilliger en bestuurder ouderenbond
Mevr. J.C.H. de Groot-van der Hoeven, redacteur vrijwilliger
van een wijkkrant in 's-Gravenhage
Paul Bulterman, Directeur, Stimio Communicatie-
projecten BV, Meteren
Dhr. H.F.M. van Leeuwen, Register Accountant,
VB groep, Voorburg
Dhr. T.K.C. Stom, oud-wethouder Gemeente Alkmaar
Janny de Boer, directeur Meeting Point, bureau voor
marktontmoetingen, Abcoude
Dhr. J. Klumpers, Medewerker PR, Nederlandse
Organisatie voor Vrijwilligerswerk, Utrecht
Jos van der Lans, free lance publicist, Amsterdam
Anjo Douma, werksecretaris, directeur Douma
Consultants, Alkmaar

Het panel Toetsing Inzet en Uitkomst van
Werkzaamheden op Maatschappelijk Terrein
stelt zich tot doel om door beoordeling van
jaarverslagen, werk- en strategische plannen of
andere instellingsproducties; en door het toe-
kennen van prijzen, een bijdrage te leveren aan
het verbeteren van de inhoud en de kwaliteit
van de publieke verantwoording van de werk-
zaamheden van maatschappelijke instellingen.
Belangrijke elementen hierin zijn het maat-
schappelijk presteren, toekomstgerichtheid,
effectiviteit en efficiency en de wijze van pre-
sentatie. De beoordeling vindt plaats door het
plaatsen van kritische kanttekeningen en het
geven van suggesties voor verbetering.

